

EPA

2004-2014

A *MAGYAR GRAFIKA* DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
Hírlapkönyvtári
I. növedéknapló
1929/276.sz.

MAGYAR GRAFIKA

X. ÉVFOLYAM
1-2
SZÁM
1929
JANUÁR
FEBRUÁR

SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25. SZÁM

UNGARISCHE GRAPHIK

CÍMŰ NÉMET MELLÉKLAPPAL

A	B	C	D
F	G	H	I
K	L	M	N
P	Q	R	S
U	V	X	Y
a	b	c	d
f	g	h	i

HOSSZABB ÖNÁLLÓ KÖZLEMÉNYEK

A betűfajta szabványozása	44	A színes mélynyomás. <i>L. L.</i>	157	Kiállítások a tavaszi hónapokban. <i>Rabinovszky Márius</i>	113
A betűmintakönyvről. <i>Rasofszky Andor</i>	344	A tavaszi vásár lefolyása Karl Krausenél	53	Lessing-mesék. (Fordította: <i>Herzog S.</i>)	124
Adatok a mélynyomás történetéből. <i>L. L.</i>	319	A Typograph szedőgép a londoni kiállításon.	107	Magyar nyomtatványkiállítás készül	29
A Gutenberg-bélyeg.	164	A Vértesi-féle hirdetéspályázat bírálata. <i>Wanko Vilmos</i>	197	Magyarok, németek, franciák. <i>Rabinovszky Márius</i>	291
A kisbetűs tipográfia terjedése. <i>Herzog Salamon</i>	311	A világ legnagyobb rotációsgépe.	351	Megindult a kiállítási szezon. <i>Rabinovszky</i>	226
A kongresszus és a szakmai továbbképzés	233	A világ reklámgrafikája az angolok tükrében. <i>Rosner Károly</i>	293	Mégis lehet pályázni Magyarországon. <i>Rosner Károly</i>	241
A korszerű tipográfiáról. <i>Bortnyik Sándor</i>	12	A Wörner-féle hirdetéspályázat eredménye. <i>Wanko Vilmos</i>	299	Milyen legyen a mai nyomdász? <i>Baranyi József</i>	63
A könyvnyomtatás fejlődési lehetőségeiről. <i>Löwy László</i>	122	Az Albus szappangyarak plakátpályázata.	35	Mit tartunk szem előtt egy vágógép vételénél. <i>L. L.</i>	37
A különlegesebb nyomtatványok technikai fölépítése. <i>Baranyi József</i>	205	Az Egyetemi nyomda történetéhez.	35	Modern magyar fametszet. <i>Dr. Rabinovszky Márius</i>	30
A lefolyt 1929. év betűtermése. <i>H. S.</i>	342	Az egységes gyorsajtó. <i>L. L.</i>	159	Modern magyar reklámkulturát	49
A linoleum a tipográfiában. <i>Horváth Ferenc</i>	135	Az egységes magyar helyesírás szótára és szabályai. <i>H. S.</i>	268	Multak emlékei (II.). <i>Kner Izidor</i>	17
Almanachokról. <i>Rosner Károly</i>	31	Az egységes magyar helyesírás ügye.	33	Néhány szó a francia és angol karácsonyi képeslevelezőlapokról	348
A magas-, offset- és mélynyomás az újságnymtatásban. <i>Löwy László</i>	313	Az elismerés öszinte szavai.	173	Novitzky N. László. <i>b.</i>	1
A Magyar Bibliophil Társaság évenkénti könyvversenye.	136	Az ólombetegség és annak gyógyítása.	346	Nyomdai balesetelhárítás. (Fordította: <i>Rasofszky Andor</i>)	94
A modern nyomdagépgyártás. <i>Löwy László</i>	15	Az új magyar plakát kiáll a világ elé. <i>Dr. Mihályfi Ernő</i>	290	Nyomtatás	36
A modern szignet. <i>Rosner Károly</i>	67	Az 1929. évi berlini reklámkiállítás. <i>Wilhelm Bretag</i> , Berlin	192	Orosz grafika. <i>Nádai Pál</i>	133
A nyomdászat története. <i>Herzog S.</i>	173	Berlin ritmusa. <i>Rabinovszky Márius</i>	118	Regiszterbeállítókészülék. <i>L. L.</i>	268
A Nyomdász-Évkönyv és Utikalauz.	322	Bortnyik Sándor piktúrája és grafikája. <i>Hevesy Iván</i>	2	Reklám és rádióreklám. <i>Csemiczky Tibamér</i>	239
A publicitè pszichológiája. <i>Geyer Raoul</i>	248	Cselényi-Walleshhausen ólommetszetei. <i>Rabinovszky Márius</i>	229	Reklámvilágkongresszus és kiállítás 1929-ben Berlinben. <i>Bruno Mendel</i> , Berlin	189
A rádió hatása a könyvnyomtatásra. <i>Herzog Salamon</i>	237	„Elka” merőleges gyorsajtók.	324	Sokszorosítóipari kiállítás nyílik Budapesten	9
A reklám a könyvnyomtatóra néz. <i>Wilhelm Eule</i> Leipzig	192	Előadás a sajtóhibák lélektani okairól	321	Szaktanfolyami munka. <i>Novák László</i>	109
A reklám a világ jólétének kulcsa. <i>Rosner Károly</i>	182	En és az École Estienne. <i>Geyer Raoul</i>	69	Szaktársak, új alkalom pályázatra!	57
A Renck-féle nyomtatási eljárás	158	Érik a szakmafejlesztés gyümölcse.	121	Száz év előtt megjelent német szaklapból. <i>r. a.</i>	34
A szakmai továbbképzés részleteiről. <i>Baranyi József</i>	10	Folyadékkal való előhívás.	108	Tanay József	225
A szedőgép üzemzavarai és azok elhárítása. <i>H. S.</i> 90, 129, 211, 245,	315	Forró művészi sikerek a hideg télben. <i>Dr. Rabinovszky Márius</i>	5	Tarlózás a régebbi szakirodalom mezén. <i>Rasofszky Andor</i>	28
A szedőnek és gépmesternek egymáshoz való viszonya. <i>Baranyi József</i>	243	Gara Arnold halálára. <i>Rosner</i>	222	Téves érvek, téves következtetések	181
A szedőterem-berendezésről. <i>r. a.</i>	45	Grab M. Fiai könyvkötővászongyára	350	Tíz év. <i>Rosner Károly</i>	34
A szignet a tipográfiában. <i>Kner Imre</i>	59	Három színt egyszerre nyomtató tégelysajtó. <i>Kriszó Kálmán</i>	176	Újítások a modern gyorsajtón	156
		Ismét lehet pályázni.	204	Új magyar fametszetek örök témáiról. <i>Rosner Károly</i>	289
		Itt a példa: kövessétek! <i>Rosner Károly</i>	116	Visszapillantás az elmúlt tíz esztendőre	297
		Kollektív propagandát! <i>Rosner Károly</i>	235		

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

FÖLJEGYZESEK

A Grafika Gépkereskedelmi Rt.	355
A jó ízlésről	166
A Magyar Bibliophil Társaság	354
Amerikai ujságok és folyóiratok.	278
A mexikói könyvnyomdászat kezdeti korszakából	355
A német birodalmi nyomda jubileuma	280
A plakátformátumok szabványozása	282
Berlin ujságtermelése	280
Bécsi őszi vásár	166
Értékes ónémet levélbélyegek	282
Fedőlapunk és mellékleteink 47, 111, 172, 223, 284	
Formamoszszerek okozta bőrbetegségek	166
Gutenberg az újabb kutatások megvilágításában	278
Halálozás	96, 119
Héber írás és nyomtatás	283
Jubileumok	7, 47, 96, 119, 216
Könyv- és lapszemle 38, 98, 160, 216, 274, 352	
Legyünk óvatosak elhasznált tisztítórongyok megőrzésénél	278
Levélpapír-reklám	280
Mi a műveltség?	167
Mikor hirdetünk?	283
Német nyomógép-kivitel	282
Szerkesztői üzenetek 47, 111, 172, 224, 284	

HÍREK

A Neues Wiener Journal	36
Állja a sarat a könyvnyomdászat	223
Az ujság reklámja fölötté áll a rádió- nak	223
A W. Girardet kiadó, Essen-Düssel- dorf-Berlin	276
David Stempel ucca Frankfurtban	222
Grafikus Művezetők Egyesülete	36
Olvassák-e az ujságok hirdetéseit?	223
Szedett plakátok. <i>r. k.</i>	223
Ullstein. <i>r. k.</i>	223

KORREKTORI ROVAT

A hosszú magánhangzók. <i>b.</i>	163
A nevek írásmódja. <i>b.</i>	271
A nevek írásmódjáról. <i>r. a.</i>	272
A német, francia és angol nevek. <i>r. a.</i>	163

Artúr vagy Arthúr. <i>b.</i>	271
A val, vel áthasonulása. <i>b.</i>	106
Az egyöntetőség. <i>r. a.</i>	164
Az „egy” szócska magyartalan haszná- lata. <i>b.</i>	106
Cik-cak. <i>b.</i>	163
Fel és föl. <i>b.</i>	271
I-ső, 1-ső. <i>r. a.</i>	355
Játssza, mássza, rázza. <i>b.</i>	106
Lábrakapott helytelenség. <i>r. a.</i>	163
Nagy része, nagy része. <i>b.</i>	163
Nem szentség az öntvény. <i>r. a.</i>	164
Semilyen, semekkora. <i>b.</i>	163
Szíjat, csatot, cikázik, bakancs <i>b.</i>	106
Valóságos helytelenírási dzsungel. <i>r. a.</i>	271

KÖNYVKÖTÉS

Kézi gumirozás	38
Oldalt gumirozott papirosok vágása	37

NYOMTATÁS

A bélyegnyomás. <i>L. L.</i>	166
A bronznyomás	165
A kinyomtatott formák mosása	165
A nyomdaépület teherbíróképessége. <i>L. L.</i>	273
Az alapnyomat	166
Nyomóautomaták kisebb formátumú nyomtatványok előállítására. <i>L. L.</i>	273
Petróleumfecskenedezés a hengerekre	273
Többszínnyomtatás	166
A modern könyvnyomtatás	43
A „speck”-hajó	162
A szedővas	162
A szivacsról	163
A verzális-szedésről	42
Bánjunk kényelmesen a drága lénia- anyaggal	41
Hirdetések bírálata	44

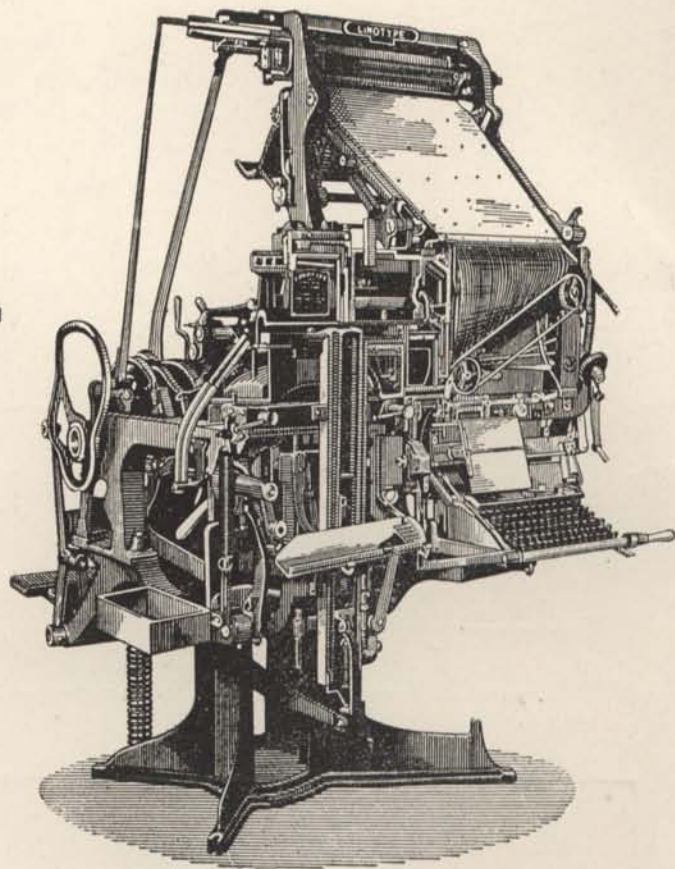
ÚJ BETŰK ÉS DÍSZEK

Metropolis. (D. Stempel)	52
A Schriftguss A.-G. két betűmintá- könyve	52
Bernhardt Schönschrift (Bauersche Giesserei)	53
Olympia (Genzsch és Heyse), Original Baskerville, Hohe Metropolis és világos Säculum. (D. Stempel A.-G.)	271

UNGARISCHE GRAPHIK

Alexander Bortnyik's Malerei und Graphik	III
Bleischnitte von Sigismund Cse- lényi-Walleshausen	XXII
Das Ergebnis des Wörner-Inse- ratwettbewerb	XXVI
Das Linoleum in der Typogra- phie, <i>Franz Horváth</i>	XI
Das moderne Signet. <i>Karl Rosner</i> Das Signet in der Typographie. <i>Emerich Kner</i>	VIII V
Die Wirkung des Radios auf die Buchdruckerkunst. <i>Salomon Herzog</i>	XX
Eine Ausstellung für Vervielfälti- gungstechnik	I
Es reift die Frucht der Fortbil- dung	IX
Folget dem Beispiel. <i>Karl Rosner</i> Jugend in der ersten Reihe. R. Kollektive Propaganda. <i>Karl Rosner</i>	X XXII XIX
Kurzgefasster Inhalt der vorlie- genden Nummer. IV, VIII, XII, XVII, XX,	XXIV
Neue ungarische Holzschnitte über ein ewiges Thema	XXV
Plakatwettbewerb der Albus-Sei- fenfabriken	IV
Register-Einstellungsapparat. <i>L. L.</i> Reklame der Schlüssel zum Wohlstand der Welt, <i>Karl Rosner</i>	XXI XIII
Reklameschau zu Berlin 1929, <i>Wilhelm Bretag</i> , Berlin	XVI
Reklame und Radioreklame, <i>Cse- miczky</i>	XXII
Richtlinien für den Satz frem- der Sprachen	XXI
Rückblick auf die zehn vergan- genen Jahre	XXIII
Unser Titelblatt und unsere Bei- lagen	VIII
Über zeitgemässe Typographie, <i>Alexander Bortnyik</i>	II
Weltreklamekongress, Reklame- schau 1929 in Berlin, <i>Bruno Mendel</i> , Berlin	XIV
Wettbewerbe im Dienste der Fachfortbildung	XVII

**ÚJABB DÖNTŐ
BIZONYÍTÉK
A LINOTYPE
KIVÁLÓSÁGÁRÓL**

LINOTYPE

RENDELT EGYEDÜL EGY NYOMDA!

Az összes szedőgépfajták beható vizsgálata után a

NEUES WIENER JOURNAL

vállalata a rég bevált és a világ majd minden ujságüzemében fényesen bevezetett **LINOTYPE** fölállítására határozta el magát és 16 **LINOTYPE**-t rendelt nálunk

Ezzel a mi eladási területünkön az utolsó éven belül rendelt gépek száma:

104 LINOTYPE

szedőgépre emelkedett. Ezzel teljes a bizonyíték mellett, hogy a **LINOTYPE**, amely mindig jó tőkebefektetés volt, ma hasznothajtóbb, mint valaha

GUTENBERG-HÁZ GEELTESTVÉREK

Budapest II, Hunyadi János út 12. szám. Wien VII, Lerchenfelderstrasse 37

80-135

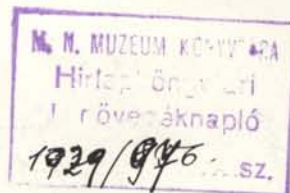
MAGYAR GRAFIKA

A GRAFIKAI IPARÁGAK
ÉS ROKONSZAKMÁK FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ
SZAKFOLYÓIRAT

SZERKESZTI ÉS KIADJA
BIRÓ MIKLÓS

X. ÉVFOLYAM

1929

BIRÓ MIKLÓS NYOMDAI MŰINTÉZET RT, BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25

A GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSE SZOLGÁLÓ

MAGYAR GRAFIKA

KÉTHAVONKINT MEGJELENŐ GRAFIKAI FOLYÓIRAT

UNGARISCHE GRAPHIK

CÍMŰ NÉMETNYELVŰ MELLÉKLAPPAL

SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

FŐMUNKATÁRSÁK: HERZOG SALAMON, KNER ALBERT, LÖWY LÁSZLÓ ÉS ROSNER KÁROLY

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25. SZÁM

BIRÓ MIKLÓS NYOMDAI MŰINTÉZETE ÉS KIADÓVÁLLALATA

A Magyar Grafika előfizetési díja *Magyarországon*:Nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak egész évre 30 pengő, félévre 16 pengő
Egyes számok ára nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak 5 pengő

Előfizetési díj külföldiek részére:

Az európai kontinensen 30 pengő, Angliába és a tengeren túli államokba 6 dollár

Jahresbezugspreise:

Für die europäischen Staaten (mit Ausnahme England) 30 Pengő, für das übrige Ausland 6 Dollar,
Einzelbezugspreis: 5 Pengő, resp. 1 Dollar. — Die Magyar Grafika erscheint zweimonatlich

NOVITZKY N. LÁSZLÓ

Váratlan és súlyos csapás érte a magyar szakmai világot: *Novitzky N. László* február 22-én este, 67 éves korában hirtelen elhunyt. Elhunyt akkor, amikor előzően serényen dolgozott a szakkulturális élet föllendítésén.

Novitzky kolléga szakmaszeretetésből, tanulmánygyűlésből sok ifjú nyomdász vehetne példát, míg az az igyekezte, hogy tudását másokkal is megossza, sok tapasztalt kollégát serkenthetne utánzásra.

Két esztendeje csak, hogy a Segélyező Egyesületben eltöltött 35 éves hűségese szolgálata alkalmából Novitzkyt országsszerzte melegen ünnepelték és szeretettel üdvözölték. Ebből az ün-

neplésből, mint szakfolyóirat, annak idején mi is kivettük a magunk részét, és szomorú szívvel követelünk részt most a lesújtó gyászról és fájdalomtól is. Mert Novitzky sokoldalú egyesületi és szakszervezeti tevékenysége mellett elsőrangú szakíró is volt. Eltekintve önálló munkáitól, számtalan jó szócikket írt a szakma majd minden ágazatáról a régi évkönyvekbe, a szakfolyóiratokba és az ő szerkesztésében megjelent *Nyomdász-Évkönyv* és *Utikalauzba*.

Csak aki munkálkodását minden vonatkozásban ismeri, tudja fölbecsülni azt a szellemi értéket, amelyet az elhunyt bőkezűen osztott szét a ta-

nuló, önművelődő nyomdásznemzedékek között. Igenis: több generáció mestere volt, mert fiatalon kezdte a tanítást — természetesen még fiatalabb korban a *tanulást* — és jóformán utolsó percéig a szakkultúrának élt.

Halála hírére az egész nyomdász-internacionále mély részvétellel fogadta.

Szép, a nyomdászközösségre termékeny és hasznos élet ért váratlanul véget Novitzky halálával, de a nyomdásztörténelemben örök időkre írta bele nevét nemcsak hatalmas munkájával, az „Egyesült erővel” című könyvével, hanem szakadatlan, apró, a szakmai továbbképzés terén kifejtett munkálkodásával is.

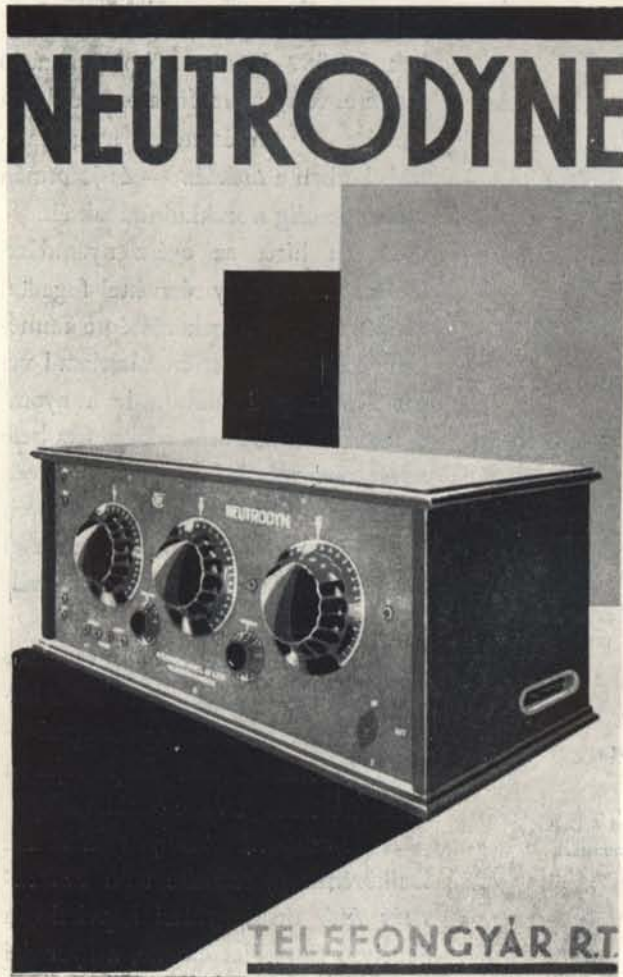
Temetése február 24-én, vasárnap délután volt a nyomdai munkások imponáns részvételével a Kerepesi-temető halottasházából. Koporsóját a koszorúk tömege vette körül.

A Budapesti Könyvnyomdászok Dalkörének gyászéneke után *Rothenstein Mór* országgyűlési képviselő, a Segélyező Egyesület elnöke, a nyomdai munkások nevében búcsúzott el a halott kollégától, meghatódott szavakban méltatva az elhunyt érdemeit, amelyek bőven voltak. Különösen azt az érdemét hangsúlyozta, hogy Novitzky jelszava ez volt: *tanulni és tanítani!*

A mélyhatású beszéd után újból fölzendült a dalárda éneke, azután többen vállukra emelték a koporsót és úgy vitték a sírig. Itt *Peyer Károly* országgyűlési képviselő a Szakszervezeti Tanács nevében mondott búcsúbeszédet.

Pajor Rudolf kolléga a szociáldemokrata párt képviselőjeként búcsúztatta el a halottat. Megható beszédének befejezése után megindult a fagyos rögök tompa zuhanása a koporsó fedelére, a gyászolók sokasága pedig nehéz szívvel indult kifelé a szomorú sírkertből.

b.

Bortnyik Sándor: Plakát (1927)

Bortnyik Sándor: Plakát (1926)

Bortnyik Sándor piktúrája és grafikája

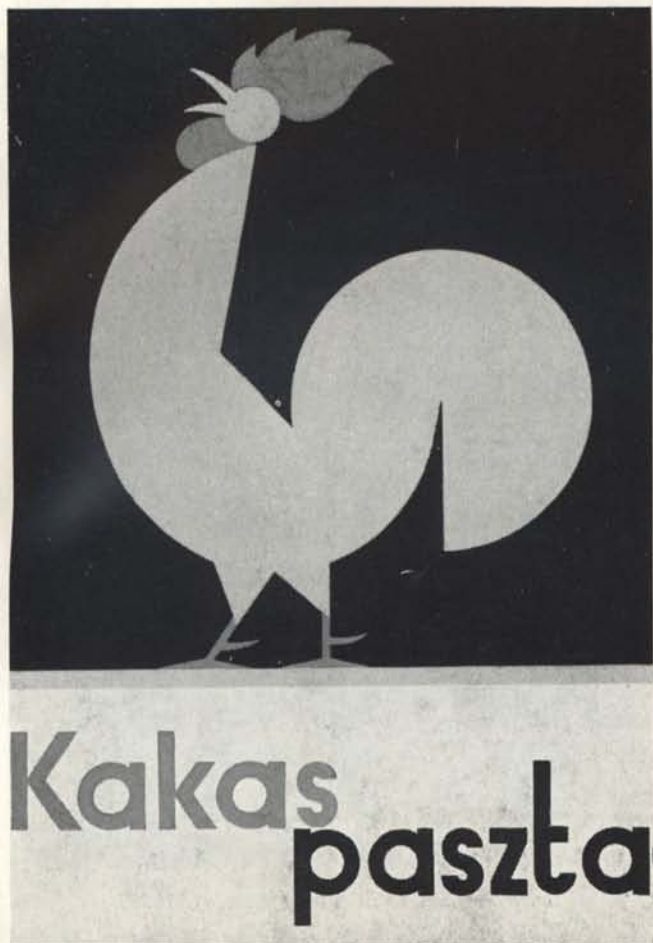
Rendezzünk fantáziánk termeiben retrospektív kiállítást Bortnyik Sándor képeiből és plakátjaiból. Az egyik falon régi munkák: 1917–18. Ma már mintha naivul hatnának, de kétségtelen, hogy bátor és forradalmi kezdet szép emlékei: a Cézanne-i örökség likvidálása, elszakadás a reális képfelfogástól, merész formabontás, amelyben már érzik, hogy új építés előtt akarja szétrobbantani a romokat. Az új szintézis első kísérlete még kezdetleges és erőszakolt: az egyes formaelemek színfoltnban és kontúrban élesen elkülönülnek, a kép ez elkülönített részek mozaikszerű összerakásából bontakozik ki. A mozaiklemek közt nincs szerves kapcsolat. Színfoltegyensúly és a kontúrvonalak hálózata ad csak védelmet a széthullás ellen.

1919–21: a formaelemek elaprózásának helyére nagyvonalú formaösszefoglalás lép. A kép kevesebb, nagyobb síkelemből épül, az elemek szélesebbek, nyugodtabbak és most már egymással erősebb, bensőbb összefüggést keresnek. Valórkülönbségeknek, tónusátmeneteknek képszerű jelentősége egyre csökken, a szélesen terülő foltok egyre síkszerűbbek és egyre homogénebbek. Ezzel a fejlődéssel párhuzamosan az olaj mindinkább átadja helyét a temperának.

A régi mozaikstílust reprezentáló „Evezősök” és „Kovácsok” után megszületnek az új stílusfordulatnak jellegzetes alkotásai: „Mozdony”, „Lámpagyújtogató” és még egy sereg formában és hatásban egyként monumentális temperakép. Zengenek az utólr-

hetetlenül harmonizált színakkordok, a formák tiszta szerkezete pedig dialmisan hirdeti, hogy Bortnyik az anarchia éveit után megtalálta azt az utat, amely felfedi a dolgok új rendjét és a dolgok képszerű összefüggésének új törvényeit!

Ezek az első harcos évek, amelyek a művészt radikálisan eloldozzák a festés konvencióitól és tradícióitól, többet is hoztak, mint az új vizuális rend megkeresését. A képekből egyre inkább elmarad az irodalmi tartalom, hogy a festői fejlődés végső eredményeként megszülessen az abszolút kép. Bortnyik erős radikalizmusa és még erősebb következetessége levonja a felismert elv végső következtését. Az új kompozíció, túlnyomórészt az 1922. év termékei, teljes szakítást dokumentálnak nemcsak az irodalmi tematikától, hanem minden valóságától, minden tárgyiaságtól is.

Bortnyik Sándor: Plakát (1926)

Bortnyik Sándor: Plakát (1926)

Témátlan és tárgyaltalan képei elvont mértánias kompozíciók, síkelemeknek síkon tagolt felépítései: képarchitektúrák, fekete-fehérben vagy polichrom megjelenésben. A festő elindult, hogy felkutassa a térformák rendjét és eljutott egy világba, amely csak két kiterjedésben él. Mintha annak a képzelt valóságnak formaköltészetét akarná megteremtteni, amelynek Bólyai valamikor geometriáját fundálta ki. Ez az abszolút piktúra, ez a „képarchitektúra” azonban éppen erős elvontsága révén erős korlátozódást jelentett Bortnyik gazdag festői fantáziája számára. A geometriának ez a színjátéka számúzta a teret és számúzta a valóságnak még emlékképeit is.

És hiába minden teoretikus okoskodás és végsőig vitt teremtő logika: úgy látszik, tér és valóság nélkül nincs igazi festői élet. Bortnyik festői fejlődésének logikusan felépített magaslatáról visszatekint a valóság elhagyott világába. Vonzódik vissza egy kissé. De nem, hogy rátérjen olyan pontra, amelyen már keresztül haladt! A képarchitektúra a maga szigorú elvontságában a tökéletes formatisztaság és színegyensúly titkait tudta meg. Az új realitás, amelyet piktúrája 1923-tól hódít meg, a képarchitektúrában érlelődött új rend érzékibb, testesebb megjelenése.

A síkok világa után megjelenik ismét a tér, nem a naturális tér, hanem a festői képzelet önkényesen teremtett tere, a dimenziók hallatlanul tiszta tagozásával. A formák biztos nyugalma, nagyvonalú határozottsága szinte pátosz és ünnepélyesség. „Forbát építész és felesége” zseniális kettős portré elvont és mégis élettellel teljes architektúrális környezetbe állítva,

nemcsak Bortnyik új stílusfordulatának teljessége, hanem az egész új festészetnek egyik legkimagaslóbb alkotása. Az évtizedeken át örvénylő festői anarchia után új klasszicizmus erejével és derűs nyugalmaival. Az új ember és az új rend vágyának festői megtestesülése.

Bortnyik új képeiben — „Zöld számár”, „Önarckép Nofrit hercegnővel”, „Új Adám”, „Új Éva”, „Világrendőr”, „Huszedik század”, „Festő”, „Gépvog” — nemcsak a tér és a valóság jelenik meg újra, hanem a tematikus tartalom, amely legtöbbször a szatíra felé vonzódik. A kép „irodalmisága” azonban mindig alá van rendelve az abszolút képszerűségnek, amely a festmény egyetlen és végső lényege marad.

Közben azonban, éppen a döntő eredmények elérésének idejében, új

Bortnyik Sándor: Plakát (1926)

Bortnyik Sándor: „Festő” (festmény, 1928)

krízishez érkezett Bortnyik művészete. Az új krízis nem a stíluskeresésből adódott, hanem a művész állásfoglalásából a független életet élő táblaképpel szemben. Az állásfoglalás konklúziója: nem kell táblakép! De ez az elvi és gyakorlati álláspont nem fejezi be festői fejlődését, hanem csak megszakítja egy-két esztendőre. Az egy-kétévi szünetnek mégis gyümölcsös eredményei mutatkoznak: Bortnyik a szó teljességében realizálja piktori stílusérzékeit. Megszületik gyakorlati grafikája: plakátjai, reklámtervei, gyermekjátékai, képeskönyvei.

Festői fejlődése külföldön folyt le, grafikai munkáival az itthoni alkalmazott piktúra avant-gardistája lett. Első plakátjainak megjelenése a pesti uccákon döntő dátuma az új magyar reklámművészetnek. Bortnyik neve fogalommal lett: a magyarországi modern képzőművészet és plakátművészet leghaladottabb értékét jelzi. Tartozunk

ennek megállapításával, anélkül hogy kisebbiteni akarnánk ezzel az új magyar piktúra többi kitűnő értékét. A kezdeményezés és művészi termékenyítés szerepét nem lehet elvitatni Bortnyik Sándortól. Hozzá kell ehhez tenünk még valamit. A mai magyar reklámgrafika reprezentánsai között Bortnyik az egyetlen, akinél a piktúra és gyakorlati grafika stílusazonosságát konstatálhatjuk.

Bortnyik piktúrájának és plakátgrafikájának stílusazonossága azt eredményezte, hogy plakátjai képek lettek, amelyek azonban tökéletesen kielégítik a plakátszerűség minden elgondolható követelményét is. Együtt kapjuk bennük Bortnyik új festészetének legszebb értékeit: az erőteljes tisztaságot, nagyvonalú harmóniát, a forma- és színelemek vaslogikával felépített szervezőségét és ugyanakkor a plakátszerűség minden kívánalmát: a színek és formák biztonsággal ural-

kodnak az ucca káoszában és éppen olyan biztonsággal verik a szomszéd plakátok konkurenciáját. Képötletük originális, frappáns, feltűnő, de mindig ízléses. S ami talán legfontosabb: a képötlet elválaszthatatlan kapcsolatban áll a témával, a szöveggel, a plakátcéllal. A reklámozott cikk neve, formája nem sikkad el, hanem memóriánk centrumába vésődik. Bortnyik plakátjaiban lehetetlen a szöveget kicserélni és Bortnyik plakátjait lehetetlen elfelejteni.

Azt hisszük, hogy ennél többet és jobbat mai metropolisok uccáinak egyik művészeről sem lehetne mondani.

Hevesy Iván.

A Magyar Grafika szövegét a
LEYKAM-JOSEFSTHAL AG
gratweini gyárában készült
különleges famentes offsetnyomóra
nyomtuk

Forró művészi sikerek a hideg télben

Nem is remélt fellendülést vett kiállításai életünk. Valami nagy neki-feszülés, nagy igyekezet és alkotókészség jellemzi — a hosszú tespedés után — művészi életünket és ez a fellendülés nemcsak a fiataloknál tapasztalható, de az idősebb és konzervatívabb művészek egy részénél is. Mintha mindenki érezné, hogy fokozottabb teljesítőképességre és lényegesebb teljesítményekre volna szükség, hogy pótoljuk azt, ami a háború és a háború utáni évek sivársága után kultúránk most oly nagy szüksége van. Ne feledjük el: Németországban és Franciaországban soha oly lázasan eleven művészi élet nem folyt, mint az összeomlás után és a reorganizáció éveiben. Nálunk ugyanezen idő alatt a tehetetlenség nyugalma ülte meg összes művészi intézményeinket és a modern tendenciákat felkaroló kiállítóhelyiségek is csak rövid életre voltak kárhoztatva.

Az új szezon legérdekesebb kiállításai közé tartozott *Szőnyi István*

nagyszerű felvonulása az *Ernst-Múzeumban*. Az összes termeket megtöltötte néhány év termésével, és már ez a pusztán tény impozáns. Nem mondjuk, hogy az anyag szigorúbb megrostálása nem vált volna az összteljesítmény hasznára, de így is lelkesítő és gyönyörködtető volt a kiállítás. Szőnyi fényben feloldott és barnás tónusban összefoglalt gazdag színskálával dolgozik és pátosza megtölti a még oly nagy képfelületet is. Amellett semmi tolatkodó, semmi túlnagy igényű nincs óriási méretű kompozícióiban. Ellenkezőleg: valami meleg, intim életteliség árad felénk minden munkájából. Nekünk mégis legjobban portréi tetszettek, melyek lelkes emberszeretet és a szép színek és derengő fények áhitatos csodálatot sugározzák.

Az Ernst-Múzeum legújabb kiállításán szintén szerepeltek óriási méretű képek, azok, melyeket az állam rendelt *Rudnay* és *Iványi-Grünwald* mestereknél. *Rudnay*-ról el kell ismernünk, hogy az intim, tisztalevegőjű, egyszerű

táznak nincs nálánál külön mestere. Ám a nagyméretű kompozíció nem felel meg természetének. *Iványi-Grünwald Béla* azonban fölényes tudással birkózott meg egyáltalán nem korszerű feladatával, a történelmi festménnyel. Visszatért saját festői multjához, merített annak az időnek emlékeiből, amikor sűrű barnás gőzbe ágyazott ragyogó színekkel dolgozott és ezt a stílust adta meggyarapodott és lehiggadt tudásával virágoztatta egy pompás, lendületes, lelkes kompozícióvá. Egyéb képei is azt mutatják, hogy *Iványi-Grünwald* egy higgadtabb korszaka után most újra visszatér a ragyogó színek festői pompájához. Nincs benne az a szabadság és tobzódás, mint amilyen *Vaszary* hasonló jellegű képeiben volt, de az ő természetének jobban is felel meg a „muzeális” rezerváltság.

A *KUT* kiállítása a *Nemzeti Szalónban* eleven képét mutatta a mai magyar progresszív törekvéseknek. Oly sokféle és ellentétes törekvésekkel találkoztunk itt, amilyen sokféle és ellentétes mai korunk egész jellege. A kiállítás elrendezése nem volt a legyszerencsebb és ez némileg fokozta a

Bortnyik Sándor: „A Zöld Szamár” (festmény, 1923)

Bortnyik Sándor: „Gépvag” (festmény, 1928)

Bortnyik Sándor:
Huszadik Század
(festmény, 1928)

botka művészetében régebben a szerkesztés utáni vágy és az impresszionisztikus ösztön nem volt kiegyenlítve. Mit jelent az impresszionizmus? A végtelen elhaló finomságok kuitszát, minden szilárdság feloldódását a párás atmoszférában, az egyenletes, sehol meg nem szakadó, sehol aktív érzést nem keltő lüktetést. Az impresszionizmusnál a lélek elmerül az összességben. Ezzel az érzéssel áll szemben Szobotkánál az a céltudatos törekvés, hogy elhatárolja, mértani rendbe szorítsa a jelenségeket. Ez a két törekvés egymásnak hosszú ideig ellentmondott és így a rendezettség nála külsőséges maradt. Most azonban megtalálta igazi kifejezőnyelvét. A szerkezetet láthatatlanná, de annál hatékonyabbá tette, a színeket pedig határolt foltokba rendezte, és az egész kép hűvösen derűs, előkelő harmóniába csendül. Kmetty hasonlóan egyesít festői finomságot szilárd szerkezettel. Kmetty képeiből valami fenséges nyugalom, valami kristályos csend és férfiasan izmos béke árad. Gyakran egészen kisméretű képei nyerek különös monumentalitást. — A Tamás-Galéria legújabb kiállítója Bor Pál. Nem oly harmonikus, de nem kevésbé érdekes jelenség. Gondolkodó művész, aki minden termékenységeről számot ad önmagának. Kitűnő érzéke van egyrészt a formák kemény struktúrája és feszített ritmusa, másrészt a lágy színharmóniák iránt. A különböző tendenciák, melyek foglalkoztatják, még nem egyenlítődték benne ki s így még nem találta meg egységes stílusát.

Mindenki, akit modern művészet érdekel, különös izgatott várakozással nézett a Nemzeti Szalónban megnyíló francia kiállítás elé. Aki közvetlen szemléletből ismeri a mai francia művészetet, az különösen arra volt kíváncsi, miképpen hat a nagy modernnek, a modernség apostolainak alkotása a hazai miliőben, a Szalón falai közt, ahol a jobb-rosszabb magyar kiállításokat szoktuk látni. Akinek pedig nem volt szerencséje Párizs ötven kis műkereskedő szalónját ismerni, az ettől a kiállítástól remélhette az elérhetetlen párizsi út pótlását.

Minek tagadnók — a kiállítás csa-

sel elhelyezett színfolton vagy a szélszélyes mértani vonalak pikánsan ritmikus játékán. Van, aki a rendezés szükségességét másképp értelmezi, mint a gépszellem imádói; aki a dolgok belső, organikus szerkezetét hangsúlyozza, de úgy, hogy amellet az árnyalatok finomságára is súlyt vet. Van, aki elsősorban diszít és akit egy furcsa forma kanyarulata, egy vonal bodorsága, egy színösszetétel meglepő volta ragadtat el. Vannak aztán, különösen a szobrászok között, egészen konzervatív emberek, akiket csak az különböztet meg például a Mücsarnok kiállítóitól, hogy tudnak konzerválni, azaz tényleges értékek őrzői. Minden képen látjuk, hogy a KUT tagjai éppen nem egységes ideálokért küzdenek. De küzdenek, dolgoznak, haladnak, élnek és elevenné teszik körülötünk elfásult életünket.

A Tamás-Galéria kiállításairól nem is mondhatnánk szebbet, mint hogy eddig maradéktalanul beváltották a programot, melyet a „Modern Kiállításokat Szervező Bizottság” leszögezt. Két rokon művész állított ki egymás után: Szobotka és Kmetty. Szo-

lódást okozott. Csalódást okozott azoknak, akik ismerik a mai francia művészetet, mert azt különbnek ismerik ennél; és könnyen félreértést okozhat azoknál, akik e kollekció alapján vélik a francia modernséget megismerni.

Rendkívüli nehézséggel kellett a rendezőségnek megküzdnie. Az elsőrangú művészek — Picasso, Matisse, Braque, Derain stb. — le vannak kötve műkereskedőknek. A műkereskedők pedig ne adj Isten, hogy ide a Balkánra — már mint Budapestre — vagy Ázsiába, ahová a kollekció tovább megy — már mint Varsóba — egy valamirevaló képet is küldjenek. Ha *André Lhote* nem teljesíti a kiállítás itteni lelkes és kitűnő szervezőjének, *dr. Rózsaffy Dezső* kívánságát és nem hozza le saját gyűjteményét, akkor a képanyag még gyengébben hatott volna.

A kiállítás főhibája, hogy nem egy séges szempont szerint rendezték. A közönséget a legjobban érdekelte volna, ha a közelmúlt és a jelen úttörőit mutatják be jellemző alkotásaikkban. Ha kezdték volna pl. Rippl-Rónai küzdőtársaival, folytatták volna a „fauve”-okkal, a „vadállatok”-nak csúfolt csoporttal, melynek a mi Nyolc-aink feleltek meg, képviseltették volna a kubizmus különböző fázisait és befejezték volna a szürrealizmussal és az új klassziciztikával. De nem lett volna érdektelen az se, ha akár a közelmúlt, akár a jelen összes áramlatait mutatták volna be keresztmetszetben: tehát nem csak az úttörőket és haladókat, de az akadémikusokat is.

Ezzel szemben kaptuk az elsőrangú úttörő festők egy-egy grafikáját vagy kevésbé jelentős képét, kaptuk a festőakadémia elnökének három igen gyenge vásznát, és jól csak a másodrendűek egy része van képviselve. Kivételt *Bourdelle* tesz, a szobrász, Rodin kiváló kortársa és *Signac*, a „pointilizmus” immár történelmivé lett úttörője. Ha igényeinket lejobb srófoljuk, találunk e kiállításon sok gyönyörköd-nivalót is. Rippl-Rónai kortársai közül jellemző, de kisebb darabokkal szerepel *Vuillard* és pár finoman dekoratív kompozícióval *Maurice Denis* (a legjobb képe régi pesti magántulajdon).

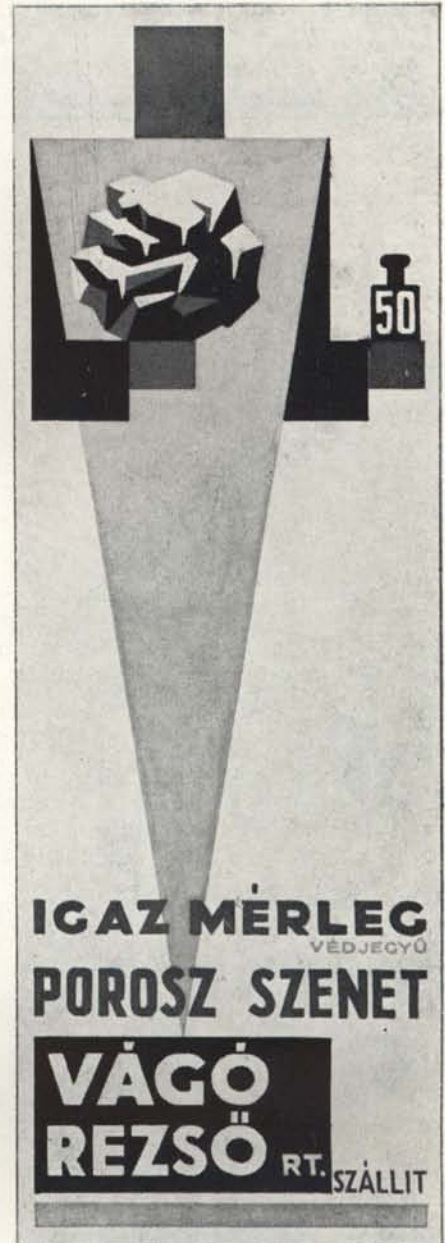
Különös érdeklődést kelt a kubizmus első teljesen absztrakt fázisának képviselőjeként egy-egy *Picasso* és *Braque*-kép, míg *Marcoussis* nagy kompozíciója a kubizmus egyik újabb válfaját szemlélteti erőteljesen *Utrillót*, a sűrű uccaképek oly reakciósan modern festőjét csak egy kép reprezentálja elég jól, a többi egészen nívtalan. *Kissling* előnyösen szerepel három színben ízléses, formában simán kidomborított, kifejezésben mély figurális képpel. *Ronault* csodálatosan nyugtalan, megható és félelmetes bohóca, *Gromaire* mammuttestű komor öregembere, *Charlemagne* erőteljes aktja vésődnek mélyen és élményszerűen a szemlélő emlékezetébe. Eléggé reprezentálisan mutatkoznak még be: a mult század közepének hagyományához kapcsolódó *Guérin*, a széleshorizontú, tisztalevegőjű tájak festője *Marquet* és a kiállítás francia rendezője *Lhote*, pár markáns női félalakkal.

Mégis *Bourdelle* izmoslendületű, férfiasan életerős, romantikusan hevített szobrai, melyekhez *Bernard* stilizáltan mozgalmas bronzfigurái és *Sau-piqu*-nak egy szép márványtorzója járul, elégitenek ki a legjobban.

Dr. Rabinovszky Márius

Feljegyzések

Jubileumok. Csöndes, meleg ünnepség keretében ünnepelték meg február 23-án, szombaton délelőtt a Segélyző Egyesület nagytermében két érdemes kolléga félszázados nyomdászágának jubileumát. Minthogy a két jubilánst ez a nevezetes évforduló éppen munkanélküliségük közben érte, az éjjel dolgozók és a munkanélküliek szolgáltatták az ünneplő közönséget *Gruber Gyula* és *Schwarz Ignác* korrektorok jubileumán. Grubert ezenkívül az „Ujság” szedőszemélyzete is spon-tán ünneplésben részesítette előzően, pénteken este, ahol éppen kisegített. A személyzet nevében *Grosz Ignác* üdvözölte Grubert. A Segélyző Egyesületben *Rothenstein Mór* országgy. képviselő üdvözölte az ünnepeket barátságos szavakkal és átnyújtotta nekik a Segélyző Egyesület pénzbeli

Bortnyik Sándor: Plakát (1928)

ajándékát. Csak örvideni lehet, hogy azért, mert a jubileum idején éppen munkanélküli állományban vannak, ez nem lehet akadály a ünneplésnek, ha egyébként a jubilánssok megérdemlik és erre a két öreg kolléga teljes mértékben rászolgált. A magunk részéről is szeretettel köszöntjük e veterán nyomdászokat.

William Habne, a Hoh és Hahne leipzig-i cég alapító- és cégtársa a mult hóban elhunyt. Részvétünket levélben fejeztük ki a cégnek.

MANN /

ORIGINAL

MANN

FFSET

OFFSET

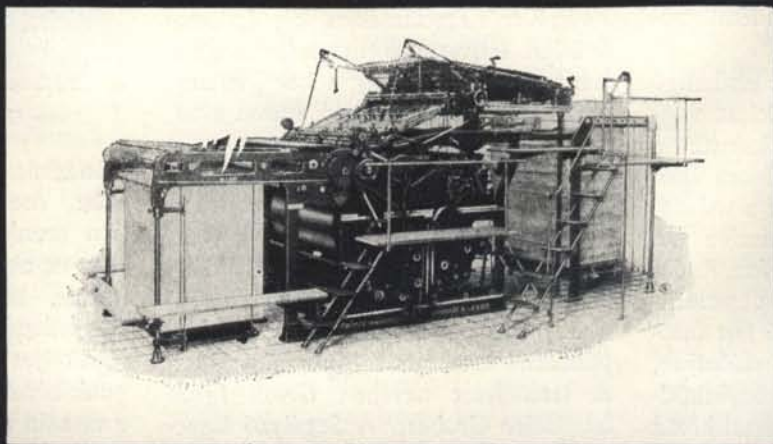
**1929-es
modellű egy- és
kétszint, valamint elő- és
hátnyomást egyszerre végző offset
gyorssajtónk óránként 6000 nyomás vég-
zésére alkalmas, pontos regiszter, utólérhetetlen
minőség mellett. E jellegzetes tulajdonságai a gépet
világszerte ismertté teszik.**

„Original Mann“ offset gyorssajtók

E gépek alapvető gépszerkezeti alkotó elemeinek egyedül logikus elrendezése a kiszolgálást végtelenül megkönnyíti. Ha ön sikeresen akar versenyezni, úgy állítson üzemébe „Original Mann“ offset gépeket. Kérjen még ma ajánlatot. Kedvező feltételekről, gyors szállításról biztosítjuk. Magyarország és Románia részére vezérképviselet:

König János okl. gépészmérnök
Budapest IX, Remete ucca 23. sz.

Telefónszám:
J. 453-58

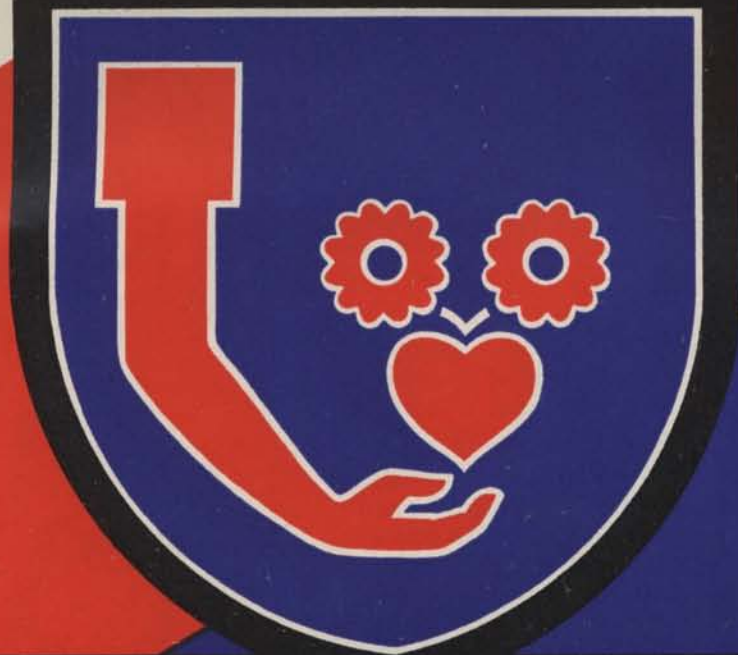

FEVN

GEORGE MANN & CO. LTD.

4, HENRY STREET, GRAY'S INN ROAD, LONDON W. C. 1

HILF

HAMBURG=

LÜNEBURGER

FARB=WERK

G. m. b. H.

Az „Olcsó Jánosok“-hoz!

Nyomdász vagyok, sokat dolgozom,
Szedem a betűt, kenem a szint,
Vezem a papírt (Az árát „hozom“),
Boltbér fenyeget, adószedő int!

Mint egy zseké, váltón nyargalok,
Egyre fenyeget bírói zár!
A kuncsaft után magam szaladok,
A kuncsaft előtt száz konkurens vár!

Száz konkurens, Olcsó Jánosok,
Egy se számol, egy se kalkulál.
A kuncsaft kényes, kivánsága sok,
Hasznot, adót, rezsit annulál!

A kuncsaftér' életünk és vérünk!
Munkánk gyümölcsét herdáljuk tova,
Egy pofa bagó ezért a bérünk
S élünk mint Toldi Miklós lova!

Se pénz, se posztó nem marad végül.
Ólombetűkből golyót öntetek.
Olcsó Jánosok! Végző fizetésül
Ólomgolyóbist osztok köztetek!

K. LUKÁTS K.

MAGYAR GRAFIKA

HAVI FOLYÓIRAT • X. ÉVFOLYAM 1-2. SZÁM • JANUÁR-FEBRUÁR

SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

b.: Novitzky N. László

Sokszorosítóipari kiállítás nyílik Budapesten

Hevesy Iván: Bortnyik Sándor piktúrája és grafikája

Dr. Rabinovszky Márius: Forró művészi sikerek a hideg téiben

Baranyi József: A szakmai továbbképzés részleteiről

Bortnyik Sándor: A korszerű tipográfiáról

Löwy László: A modern nyomdagépgyártás

Kner Izidor: Multak emlékei. II

Rasofszky Andor: Tarlózás a régi szakirodalom mezején

Magyar nyomtatványkiállítás készül

Dr. Rabinovszky Márius: Modern magyar fametszet

Rosner Károly: Almanachokról

Rosner Károly: Tíz év

r. a.: Száz év előtt megjelent német szaklapból

Az „Egyetemi Nyomda történeté”-hez

Az Albus szappangyarak plakátpályázata

L. L.: Mit tartunk szem előtt egy vágógép vételénél

Följegyzések — Szedés — Nyomtatás — Hírek — Könyvkötészet —

Könyv- és lapszemle — Fedőlapunk és mellékleteink —

A betűfajták szabványozása

Szerkesztői üzenetek

*

Sokszorosítóipari kiállítás nyílik Budapesten

és mi ezt a kiállítást mint régi kívánságunknak teljesülését, a legmelegebb rokonszenvvel üdvözöljük. Üdvözöljük több szempontból. Először azért, mert a biztató jelek szerint ez lesz az első rendszeres nyomdaipari kiállítás, amely hűségese képet fog nyújtani a magyar nyomda- és rokoniparok teljesítőképességéről, tehát reprezentálni fogja iparunk tagadhatatlanul magas színvonalát; másodsor módot fog adni a nyomtatványfogyasztó közönségnek: kereskedőnek, iparosnak, gyárvállalatnak, hogy meggyőződjön a szép nyomtatványok üzletszerző erejéről, reklámhatásáról; végül pedig azért köszöntjük ezt a kiállítást, mert serkentőleg hat a magyarországi, főként a budapesti nyomdákra, litográfiákra és egyéb rokonipari vállalatokra, hogy tudásuk, képességük legjavát adják oda ennek a kiállításnak a közös cél: a nyomdaipari termékek

megkedveltetése érdekében. A Főnökegyesület ennek a kiállításnak a megrendezésével dicséretreméltó módon teljesíti azt a magasztos hivatást, amely őt időközönként a szakmai élet föllendítése terén is kötelezi, mert hiszen végeredményben az ideális elgondolás mellett ez a kiállítás gazdasági érdekeket is szolgál, a szakmában foglalkoztattak: főnökök és munkások részére való nagyobb munkaalkalom szerzését. *A Magyar Grafika* számos esetben sürgette ilyen kiállításnak központi megrendezését, mert csak erkölcsi testületnek állnak rendelkezésére azok az eszközök, hogy a célnak megfelelő kiállítást rendezhessen. Bízunk benne, hogy a sokszorosítóipari kiállítást minden tekintetben teljes siker fogja koronázni, ami alapját képezi majd e kiállítások rendszerezésének. Bizonyos időközökben meg kell mutatni a nyomtatványrendelőnek: milyen a jó cirkuláris, prospektus, cégjegy. Nevelni kell őt, finomítani az ízlését, fokozni igényeit és rászoktatni arra: nem kidobott pénz az, amit a jó nyomtatványra költ el. Ebben az értelemben ismételten szeretettel köszöntjük a néhány hét múlva megnyíló nyomdaipari kiállítást!

A szakmai továbbképzés részleteiről

Felvetődött a szakmai továbbképzéssel kapcsolatosan néhány új gondolat, amely csupán kiegészítése kíván lenni az immár testet öltött régi, nagy gondolatnak. Legutóbbi cikkünk csak körvonalait határozta meg annak, hogy a jövőbeni szakkulturális egyesület működésével milyen bázist teremtsen magának, hogy az maradandóvá, rentábilissá váljék. Mert tagadhatatlan, voltak sikerei az immár egy évtized óta működő, újból rendszeresített továbbképző tanfolyamoknak, de ezek még a fővárosban is csak a félsiker jegyében folytak le, nem is szólva a vidékről, ahol egészen speciális helyzetel állunk szemben.

Hogy csak félsikernek nevezem ezt, talán nem lesz sértő azokra az ambiciózus kollégákra, akik energiájuk maximumát adták bele, hogy teljes legyen a siker, mégis konstatálni kell ezt, legfeljebb helyesbítve, olyképp, hogy *igen értékes félsiker*. Mert mit látunk: a tanfolyamok hallgatói között alig hárman-négyen vannak, akik a „beérkezettek” közé jutottak. A többieknek dicséretreméltó törekvés, helyel-közzel felcsillanó tehetség-fosztlány az, amely figyelemre méltat. Jórésztük pedig azok a már „nem mai gyerekek”, akik olthatatlan szere-

tettel vannak szakmájuk iránt és — *utolsó lehellükig tanulnak*. Ott sínylődnek a kis vagy közepes nyomda szuterénjében, lelkük tele az álmok legszebb virágaival. A többiek, akik velük kezdték a tanulást, már nem álmodoznak, nem járják sorra esténként a könyvkereskedések kirakatait, hogy hízalják szemüket, lelküket a szép, modern könyvcím-lapon, zeneműveken s egyéb nyomtatványokon, hogy aztán hazatérve, a késő esti órákig ceruzával a kézben skiccezen, alkosson új és új motívumok alapján s maga elé képzelje, töprengjen napokig, hogyha neki kellett volna azt a könyvcím-lapot elkészíteni, hogyan oldotta volna meg. Ma elmegy a könyvkereskedő előtt, anélkül hogy arra tekintene. Fásulttá tette az idő. Úgy segített a bajon, hogy a klaviatúra mellé ült és most, amikor dolgozik, hát dolgozik, de mikor munkáját elvégezte, nem skiccezik otthon, hanem oda megy, ahová kedve telik. Legfeljebb azon gondolkodik el néhanéha, hogy az a rengeteg idealizmus, ami benne volt egykoron, hogyan tűnt el belőle. Az okokat tudjuk, miért feszegessük a behegedt sebeket? Nem volt elegendő morális alapja annak, hogy idealizmus mellett maradjon. Nem értékelték arányo-

san... Ez is félsiker volt! És ezt biztosan tudják a szakkulturális egyesület hódolatot érdemlő alapítói is, mert különben nem látták volna szükségét annak, hogy az eddigi keretet kibővítsék.

Azon volna a hangsúly, hogy a *tanoncképzésen* kezdjük, ama fizikai törvény alapján, hogy a háznak is előbb az alapját rakják le s aztán jön rá a tető. Jó munkaerőt pedig csak úgy nevelhetünk a tanoncból, ha azt szakszerűen kiképezzük. A nyomda természetszerűleg a tanoncnál is elsősorban a termelést veszi figyelembe s ha felszabadul és nem lesz eléggé termelőképes, menesztli, mert tanonci fizetéssel még el-elnéz neki egyetmást. De ugyanez, a tanoncból lett segéd élni akar tovább is, kenyeret keresni, hát elmegy „régii” képességeivel máshova dolgozni. Hogy meddig, az esetről-esetre másként adódik. Tény, hogy a munkapiacon megjelenik egy hiányos képzettségű kolléga...

A nyomdafőnök nem hiszem, hogy sajnálná azt a néhány órát, amit tanonca mulaszt a nyomdában, hogy a tanoncképző tanfolyamra eljárjon, hetenkint egyszer-kétszer 2—2 órára, sőt a vasárnap délelőttjét is igénybe vegyék 2—3 órára. De tudom, hogy nem szívesen teszi a főnök azt, hogy a *négy középiskolát végzett tanonca évekig még mindig iskolába járjon*, annyiszor hetenként, mint a cipésztanonc, aki talán csak 4 elemi-t végzett. A tanonckérdés megoldásának eme okfejtésével könnyen a törvényes rendelkezés megváltoztatását is el lehetne érni és engedélyt kérni arra, hogy a *négy középiskolát végzett nyomdásztanoncnak ne kelljen az ismétlőiskola jelleggel bíró tanonciskolába járni*, hanem helyette járjon a *tanoncműhelybe* és azt az állami kiadást, ami a tanoncoktatással jár (tanári fizetés, fűtés, világítás, stb.), egy pauszösszegben *iparpártolás* címén juttassa el a *szakiskolának*. Nem többet évente, mint amennyit a nyomdásztanoncokra költ. A többit bízva a szakoktató bizottságra. Ilyen alapon a fővárosban és a vidéken is meg lehetne ezt a kérdést oldani. Ez az állam büdzséjében semmi változást nem okozna. Ez lenne az állam feladata.

A másik kötelesség a városokra, illetve iparügyi szervekre hárul. A városokat csak igen nyomós érvekkel lehetne meggyőzni, de az iparkamaráknak már egyenes kötelezettségei is vannak. Példa rá a szegedi kamara esete, amely dr. Tonelli Sándor kamarai főtitkár helyes érvelése alapján a szegedi szaktanfolyam idején 3,000.000 koronát utalt ki

készpénzben. A kamaráknál is ki lehetne vívni egy bizonyos évi pauszösszeget, hiszen a nyomdafőnökök is tagjai a kamarának, tehát eminens érdekük, hogy a mindenkori munkapiacon jó szakemberek álljanak rendelkezésre, mert csak minőséggel és mennyiséggel lehet versenyképesnek lenni.

Ezekkel az érvekkel a főnöki részt is meg lehet nyugtatni. S ha a *Magyar Grafika* áldozatkész kiadója is szükségét látja ennek, akkor kétségtelen érdeke kartársainak is, hogy magukévá tegyék a *szakmafejlesztési adó* egy hányadának viselését. Nem szemrehányásképp, de megemlítendő, hogy pl. Ausztriában a főnökegyesület még *utassegélyt* is fizetett ki egyes városokban a „valcolóknak”. S ha a havi vagy negyedévi tagdíjat nálunk is megtoldanák 10—20 fillérrel, már elértük célunkat, mert *ennyire bajlandó a munkástábor is*.

Miután a kollégák adóztatásának kérdése már helyes megoldást nyert, szükségtelen időzni ennél a részletnél. Hogy a vállalandó kötelezettségnek eleget is tesznek, abban biztosak vagyunk.

Most még az érintett konkrétumokon kívül említésreméltó a tanoncműhely megalakításának módja is. Tanműhely kell. Ehhez azonban pénz is kellene. A gyárak, betűöntödék azonban ilyen nemes célkitűzések mellett nyujtanának hosszú hitelt is, amire a fedezetet a községek és az államtól kapott szubvenció képezné.

A felvetett gondolatoknak legsarkalatosabb pontja azt, hogy a tanfolyam hallgatói bizonyos okmány-szerű képesítést nyernének, szigorlati vizsgadarakokkal, de képességüknek egyetemlegesen leendő figyelembevételével. Ez adna bizonyos erkölcsi súlyt értéküknek, törekvéseiknek. Minden hozott törvénynek rendszabályokat is szabnak meg, hogy a törvény illuzóriussá ne váljon. Ha valaki tanul, igyekszik s egy kis megkülönböztetést is vár. Ezt pedig csak úgy adhatjuk, ha a több évre kontemplált tanfolyam hallgatója, *képesítő erővel bíró okmányt is kap*, amely őt munkavezetői állásra teszi alkalmassá. Hogy a morális erő ki ne vesszen az ilyen okmányból, az iparhatóságoknál kell szorgalmazni oly rendelet kiadását, amely szerint *felelős nyomdavezető csak képesített nyomdász lehet*. Mert csak a jó nyomdászban lehet meg mindaz a kellék, mely iparunk nívóját emeli és eltünteti a föld színéről azokat a torzul tipografizált nyomtatványokat, amelyeket a Tisza Kálmán tér környékén

termelnek. Jól kiképzett nyomdavezető jól tanítja ki tanoncait, nagyobb gonddal válogatja meg segédeit. Gyengébb munkéroket viszont tanulásra serkent. Ez már aztán a tökéletes és többtermelés szempontjából legalább annyira fontos a főnöknek, mint az elhelyezkedés szempontjából a munkásnak.

Az ú. n. szennykonkurencia meggátlására mily áldásos lenne ez. Eltűnnének a rokoni, sógori kapcsolatok, csak a tiszta érték számítana. Ha a főnök nem szakember, *képesített* munkavezetőt tarthat csak. Ha szakember, akkor meg csak *képesítés* alapján nyerhet iparjogot. Ha az építőiparosoknál több vizsgát kell tenni annak, aki munkavezető (pallér) kíván lenni s csak „mesteri” okmánnyal vállalhat házépítést; vagy ha pl. a faiparban segédlevelet csak *munkadarab* készítése után adnak, „mesterlevelet” pedig csak több tanfolyam elvégzése után

kapnak, miért ne volna ez keresztülvihető a nyomdászatban is, a legnehezebb szakmánál? (Németországban már régen megvannak a Meisterprüfungok. — *A szerk.*) Azért, mert a papír nem jaldul fel, ha rátipografizálnak akármilyen csodabogarat, rákennek akár kocsikenőcsöt is? . . . Biztos, hogy a hirtelen átmenet megrázkódtatást okozna s csak fokozatosan lehetne végezni, de már most el kellene kezdeni.

Hála kíséri munkájukat azoknak az úttörőknek, akik a kezdet kezdetétől mindmáig szeretettel viszik a nagy ügyet, úgyszólván mindennap egy lépéssel előbbre, de ennek a nagy tervnek okvetlen kell még segítő tényezőket keresni, mert egy tábor terheivel lehetetlen osztatlan, tökéletes munkát végezni.

Csak lassan járjunk, biztosabban célhoz érünk!
Szeged.

Baranyi József

A korszerű tipográfiáról

Ugy a magyar nyomdászok, mint a grafikus művészek utóbbi időben nagy érdeklődéssel fordulnak a konstruktívnak, vagy elementárisnak nevezett új tipográfia felé. Még azok is, akik eleinte mereven elutasítottak mindent, aminek bármi kevés köze is van a sokszorosító grafika új formanyelvéhez, lassan-lassan engednek visszautasító állásfoglalásukból. Csak örülni lehetne az új tipográfia mind szélesebb köröket befogó hódításának, ha mindaz, ami az új forma köntösében élénk kerül, valóban megérdemelné az „új” tipográfia nevet.

Az új tipográfiát tévesen azonosítják a geometrikus formák kultuszával. Minden nyomtatvány, amelyen egymás mellett, alatt és felett geometrikus formák: négyszögek, körök, félkörök stb. sorakoznak fel, igényt tart arra, hogy modern, korszerű tipográfiának tartsák. A nagy többség egyáltalán nem igyekezett tiszta képet alkotni magának az új tipográfia lényegéről, célkitűzéseiről.

Bizonyos, hogy az a törekvés, amely a tipográfiában is, mint az emberi alkotás minden más területén, alkalmazni akarja az észszerűség, célszerűség és a szellemi és anyagi ökonómia alapelveit, még nem fejlődött ki olyan általánosan és olyan nagy mértékben, hogy alkotó céljának minden konzek-

venciáját levonhatta volna és felállíthatta volna tapasztalatai alapján az új tipográfia mindenki által azonnal érthető és alkalmazható törvényeit. A tapogatózáson azonban már régen túl vagyunk. Ha írott törvényei nem is, de logikája kialakult és elsősorban a logikai alapokkal kell tisztába jönnie annak, aki tehetségével, erejével tudatosan akar közreműködni az új tipográfia alkalmazásában, kifejlesztésében.

A régi, patriárkális idők kényelme, vontatottsága, aprólékosága kifejlesztette a grafikai alakításokban is ideológiájának formanyelvét. Gazdag ornamentika, a felület aprólékos, minden zugot betöltő rajza pontos kifejezése volt elődeink lelkivilágának. A mi korunk azonban mást kíván meg tőlünk. A legkonzervatívabb ember is elismeri, hogy a mai kor élete merőben különbözik elmúlt korok életétől. Ennek a változásnak az emberi alkotó munka területein is kell hogy konzekvenciája legyen. A mérnök, a technikus, az építész le is vonja ennek a változásnak minden konzekvenciáját. Éppen eleget hivatkoztak már az új alakítás gyakorlati és teoretikus emberei az automobilra, a repülőgépre stb.-re, mint a racionális, korszerű életszemlélet tipikus és tökéletes kifejezéseire. Valóban a gyakor-

lati élet követelményei pontosan megvalósulnak a technika alkotásaiban.

Ugyanezek a követelmények teremtették meg az alkalmazott grafika és a sokszorosító technikák új formanyelvét is.

A nyomdatechnika Gutenberg óta, de különösen éppen a mi századunkban szédületes tempóban fejlődött ki. Felesleges itt példákra hivatkozni, erről nemcsak a szakember tud, de ismeri ezt a fejlődést a leglaikusabb kispolgár is. Az eszköz, a gép átalakult, de az, amit létrehoz, formában a régi maradt.

Gyönyörű, nagyszerűen produkáló gépeket építettünk, mondanivalónk sem az már, mint elődeink idejében. A mai könyveknek, ujságoknak sem nyelvét, sem tartalmát nem értené meg egy 18. századbeli ember. De míg a régi kor embere tudta, hogy mondanivalóját csak a tartalommal egyértékű, ugyanazon szellemből fakadó formában közvetítheti, mi tehetetlenül állottunk a formával szemben és csak másolni tudtuk azt, amit megelőző korok létrehoztak. Tehetetlenségünket, fantáziahiányunkat azzal lepleztük, hogy egyedül üdvözítőnek, mindenek felett álló tökéletesnek, kortól, időtől függetlennek hirdettük ki a régi stílusokat. Panaszkodtunk azon, hogy dekadencia, hanyatlás állott be a művészetekben és a művészeteket felhasználó iparban. Megfeledkeztünk arról, hogy a kor állítólagos hanyatlása a mi hanyatlásunk: képtelenek voltunk arra, hogy korunkat, korunk szellemét és mondanivalóját kifejező formát teremteni tudjunk.

Új korhoz érkezünk el. Az új kor új szükségleteket teremt, szellemi és anyagi kultúránk alapját megváltoztatja. Önkényesség, ötletszerűség helyett az emberi alkotás minden területén is előtérbe kerül a racionális gondolkodás. A dolgok lényegének megismerése minden téren új problémák elé állít minket és azt kívánja, hogy ezeket a problémákat a lényegnek megfelelően, szakszerűen és észszerűen oldjuk meg.

Az új forma racionális korunknak abból a megismeréséből született meg, hogy éppen úgy, mint a természet formái az anyagnak, a funkciónak saját-ságaiból magától értetődő természetességgel alakulnak ki, úgy az emberi alkotó munka területein is 1. az anyagnak, 2. a funkciónak (a rendeltetési elvnek, a célnak) és 3. a szerkezetnek hármassága kell hogy az új formát szinte automatikusan kialakítsa.

Ugyanezek az alapelveken épülnek fel a grafikus művészetek és a nyomdatechnika új alkotásai is.

A lényeg konstruktív kialakítása egyszerűséget követel meg. Az egyszerűségekre való törekvés pedig elvezetett a geometrikus formához. Innen ered a geometrikus forma látszólagos uralma az új tipográfiában is.

Ha valaki megnézi az új tipográfiának azokat az alkotásait, amelyek a kezdet kezdetén, 1922–26 körül keletkeztek, magyarázatot talál arra a körülményre, hogy miért látják még ma is sokan az új tipográfia lényegét a geometrikus forma alkalmazásában. A felesleges dolgoktól, a dekoratívától, az ornamenstől való szabadulás nem ment könnyen. A mértani formáig való leegyszerűsítés abban az időben elég nagy eredményt jelentett. A geometrikus formát kezdetben valójában nem alkalmazták másként, mint a megvetett, eldobott ornamenset. Minden indok és értelem nélkül szerepeltek körök, négyszögek és egyéb egyszerű formák. Semmiféle funkcionális rendeltetésük nem volt, ornamensek voltak ezek is, csak éppen egyszerűbbek, mint elődeik. Az új tipográfiának ez volt a gyermekora és azokat a gyermekcipőket, amiket az új tipográfia előfutárjai már levetettek, most azok kénytelenek felhúzni, akik nem igyekeznek lényegébe hatolni, csupán külsőségeit tanulják el.

Mi tehát ennek az új tipográfiának a lényege?

A célból, az anyagból és a konstrukcióból induljunk ki. Feladatunk az, hogy a közlendő szöveget optikai-technikai úton világosan, egyszerűen és értelmesen közvetítsük. A szöveget rendeznünk kell, de nem esztétikai értelemben, ahogyan azt a régi tipográfia tette, amikor azt egy előre megállapított sablonba, legtöbbször tengelyes, szimmetrikus kompozícióba kényszerítette bele. A szöveg rendezése alatt értelmének, rendeltetésének legmegfelelőbb elhelyezést értjük. Minden szövegben vannak fontosabb és kevésbé fontos részek. A leglényegesebbet helyezük olyan helyre, amely mintegy központja az egész szerkezetnek s a szempillantás irányát és a többi mondanivaló fontosságát tekintetbe véve konstruáljuk az egyes részeket egymáshoz és az egészhez logikus, harmonikus képpé. Olvasás közben a szemnek nem szabad ugrálnia. Az új tipográfia nem káotikus: a káosz fárasztó és kellemetlen érzést kelt a szemlélőben s csak azt érnénk

el vele, hogy mondanivalónkat senki sem veszi figyelembe. Éppen ezért kerülnünk kell a szavaknak, vagy betűknek vonalakkal, formákkal való szétválasztását, a „szép” hatás kedvéért a szó egyik felének más színű felületbe való elhelyezését. Mindez a szavak, mondatok széttöredezésére és nem logikus konstruálásra vezet.

Az új tipográfiában nem az a fontos, hogy a geometrikus formákat unos-untalan alkalmazzuk. Csak ott és akkor, ahol és amikor oka és értelme van. Ha valamit ki akarunk emelni, ha egy sort jobban ki akarunk hangsúlyozni, ennek a célnak elérésére igénybe vehetjük a négyszöget, a köröket stb., de használjuk tudatosan és takarékosan. Végeredményben nem az a célunk, hogy a geometrikus formát emeljük ki, hanem közölni akarunk valamit és ezt lehetőleg a legegyszerűbben és minden felesleges sallang nélkül tegyük. Ha a könyvcímlap közepén a virágkosár, vagy a szimbolikus emberke helyett egy négyzet áll, ezzel még egyáltalán nem jutottunk túl az üres dekoráción.

Anyagunk elsősorban a betű. A betűnek önmagában is elég a szépsége ahhoz, hogy minden főleges motívum nélkül esztétikai hatást is adjon. A betűben — feltéve, hogy egyszerű és tipikus — minden kellék megvan ahhoz, hogy tiszta és teljes értékű nyomtatványt tudjunk vele előállítani. A gyémánttól a cicerón át a terciáig, vagy még feljebb az összes fokozatok a legnagyobb változatoságot adhatják. Ami persze nem azt jelenti, hogy egy nyomtatvány keretén belül az összes fokozatot fel kell használni. Szabály marad, hogy legfeljebb öt nagyság tökéletesen elég. Felesleges talán kiemelni, hogy különböző betűtípusoknak egy nyomtatványon alkalmazását kerülni kell, ha a nyugodt, kellemes összehatást nem akarjuk már előre megsemmisíteni.

Az új tipográfia betűtípusa a groteszk. A nyomda-technika mai fejlettségi foka és a tömegprodukciónak egyszerűséget, ökonómiát kíván, ez maga után vonja a betűk leegyszerűsítését, tipizálását is. Ilyen tipizált betű részben a groteszk. Egyúttal a ma legegyszerűbb betűje is. A betűöntődék által forgalomba hozott sovány, félkövér, kövér groteszk-fajták kielégítő megoldást adhatnak, mindaddig, míg az új tipográfia betűtípusának megvalósítása — a betűöntődék idegenkedésének megszűnésével — sikerülni fog.

A dessauri Bauhausból indult ki és Németországban eddig is eléggé elterjedt a verzálisok kiküszöbölése és csak a kurrens alkalmazása. Ami ennek a mozgalomnak értelmet ad, az elsősorban gazdasági kérdés. Mindenképpen ökonomikus, úgy időben, mint anyagiakban a kisbetűk használata. Mennyivel kevesebb befektetést igényel úgy a szedőszekrény anyagának, mint a szedőgép „formáinak” beszerzése, ha abécénket a kurrensre redukáljuk.

Egyetlen érv, de komolyan nem vehető és nem lényeges, szól a kisbetűk ellen. Azonos sorban, új mondatkezdésnél néha tényleg zavaró, mert a betűkhöz képest túlkicsiny pont nem zárja el kellőképpen egyik mondatot a másiktól. Ez a zavaró momentum azonban könnyen kiküszöbölhető, ha a mondatokat egymástól két betűnyi távolsággal választjuk.

A szöveg elrendezésére, a szöveggép kialakítására, egyszóval az egész konstrukcióra döntő az, hogy logikusan, organikusan építettük-e fel, vagy egy előre elgondolt, készen levő formakompozícióba kényszerítjük be a szöveget? Ez vonatkozik úgy a szimmetrikus, mint az aszimmetrikus megoldásokra. A szimmetrikus megoldás, mint típusa az ilyen előre megállapított formafelépítéseknek, mindenképpen kerülendő, ami azonban nem jelenti azt, hogy ha aszimmetrikusan komponálunk, az eredmény feltétlenül jó lesz.

A szimmetria unalmas és fantáziátlan. A szimmetria a tipográfiában pontosan ellentéte mindannak, amit organikus felépítésnek nevezhetünk, mert a szimmetria formai megkötöttsége már előre megakadályozza azt, hogy a szöveggépet a szöveg, a mondanivaló lényege, tendenciája szerint építhessük fel. Minden feladat más és más probléma elé állít minket. A feltételek változnak és ezzel változik a megoldás módja is.

Lényeges tulajdonsága az új tipográfiának, hogy harmóniáját ellentétes hatások kiegyensúlyozásával éri el. Ellentétes formák, színek kiegyensúlyozott egysége a tudatos alakítás ismertető jele. Rendelkezésünkre állanak ellentétes formák: nagy-kicsiny, függőleges-vízszintes, sovány-kövér; ellentétes színek: sötét-világos, hideg-meleg, aktív-passzív stb. Ezeknek tudatos helyén való alkalmazásával a célnak megfelelő intenzív hatásokat érhetjük el.

Az új tipográfia ellenzői, ha érveikből, amelyek-

kel ellene állást foglalnak, kifogytak, végül is az ízlésre hivatkoznak, amely teljesen egyéni és amely szerintük meg is fogja akadályozni azt, hogy az új tipográfia, ahogyan ők nevezik, az új „stílus”, általánosan tért hódítson. Szerintük mindig lesznek, akik a régi, nemes tipográfiát használják és lesznek, akik az újért lelkesednek. Elismerem, hogy a szépség relatív, de a szkeptikusok figyelmét arra szeretném felhívni, hogy az új tipográfia nem szépség, vagy ízlés kérdése, nem egy újabb esztétikai elgondolásból született meg, hanem a fejlődés kényszerűsége és kérielhetetlen követelményeképpen. Mint ahogyan a repülőgép, az autó, a dinamógép formája sem egy esztétikai ideál, vagy egy önkényes kigondolt stílus következménye, hanem az anyag, a funkció és a konstrukció egységéből szervesen alakult ki, úgy az új tipográfia is a mai nyomdatechnika anyag-, cél- és észszerűségének adekvát

kifejezése. De nemcsak a nyomdatechnikáé, hanem mindazoknak a tényezőknél kifejezése is, amelyek a nyomdatechnikát szolgálatukba állítják, mint könyv- és újságírás és nem utolsó sorban a reklám.

Az új tipográfia elterjedésének nem az az előfeltétele, hogy minél több és több ember ízlése fejlődjön vagy alakuljon az új tipográfia célkitűzései által megkívánt irányba. Az új tipográfia az élet fejlődésének irányvonalában halad, az élet átalakulása teremtette meg, az új igények, új szükségletek fejlesztették ki. Ha elterjedése előfeltételtől függ, ez az előfeltétel csak az emberi, tudatos felismerés lehet. Függetlenül minden ízléstől, egyéni hajlandóságtól, az új tipográfia elterjedése mind nagyobb dimenziókat fog be. Mindaddig, míg az élet fejlődése nem halad más irányban, a ma egyedül lehetséges kifejezési formája az, amely testet öltött az új tipográfiában is. *Bortnyik Sándor*

A modern nyomdagépgyártás

I. Történelmi visszapillantás

Az 1450-ből származó faszajtó és napjainkban már nem is nagyon ritka 124 oldalas körforgógép közötti különbség talán megközelítően fejezi ki a technika és kultúra haladását.

Bár a közel öt évszázad — Gutenberg feltalálásától a mai napig — szintén nem csekély idő, de közelebbről vizsgálva, azt fogjuk találni, hogy lényegileg három főperiódusra osztható. Az első Gutenberg szétszedhető betűitől a König által feltalált gyorssajtóig számít, vagyis 1450—1807-ig. A második 1807-től körülbelül 1890-ig, végül a harmadik 1890—1929-ig.

Ahhoz, hogy az utóbbi periódus legújabb alkotásairól, de főképpen az újításokról beszámolhassunk, szükségesnek tartjuk röviden visszapillantani a nyomógép fejlődésére általában, s már most kell előre-bocsájtanunk, hogy mindazon helyeket kivéve, amelyeknél ez külön hangsúlyozva nincsen, mindenkor a grafikai iparban könyv- vagy magasnyomtatás elnevezése alatt ismert eljárásról, illetve az ennek elvégzésére szükséges gépekről lesz szó.

Bár az évszámoknak a mi szempontunkból nincs sok jelentőségük, a történelmi hűség kedvéért a

fontosabbakat fel fogjuk tüntetni, de miután nem erre fektetjük a fősúlyt, hanem magára a gépre, illetve az egyes változásokra, úgy a kronológikus sorrendet nem fogjuk betartani tudni.

a) A kézisajtó

A nyomdászat történelmének hosszú idején át — magát a betűt kivéve — nem volt még egy oly konzervatív eszköz sem, mint a *faszajtó*, amely közel négy évszázadon keresztül alig változott valamit.

Mert bár bebizonyítottnak tekinthető, hogy már Gutenberg, felismerve első kézisajtójának gyöngéit, ezért a soresyben biztosítása céljából *keretes sajtót* készített, ezen körülbelül 1460—1465. évre eső „forradalmi újítás” az utolsó, amelyet a történelem-írók ki tudtak mutatni.

A festékezés a közismert gombaalakú pamacs segítségével végeztetett, amely módszerrel két ember napi 12 órás munkáját feltételezve, körülbelül 250 nyomást tudott ezen idő alatt elkészíteni.

A kézisajtó hosszú ideig, *egészen 1800-ig* ezen primitív formájában nyert alkalmazást és csak a *Stanhope & Walter* London, majd *Hagar* által épített *vasszerkezetű* kézisajtó jelentett nemcsak azért

újítást, mert eltért a fakonstrukciótól, hanem azért is, mert a felső sajtólap emelését, illetőleg süllyesztését csavarorsó helyett *könyökkarral* végezte.

A festékezés egyelőre még mindig a pamaccsal való felhordás volt mindaddig, amíg 1830 körül *Forster* és *Harild* egy „merész” lépéssel az első enyv és szirupból készült festékező hengereket „feltalálták”.

b) *A gyorsajtó*

König Frigyes 1802-ben szerkesztett első gépe még a két síklappal dolgozó kézisajtót veszi alapul és csak a festékezését mechanizálja.

1807-ben azonban kész volt a mai gyorsajtó őse: a *nyomóhengerrel, mechanikus meghajtással, automatikus festékezéssel* bíró nyomógép, amelynél egyelőre az ív be- és kirakását egy-egy ember végzi.

1811-ben kerül üzembe a javított gép Bauer A. F.-el folytatott közös munkája első gyümölcseként és még ez évben további két példányt rendelt a „Times” is, amely 1814-ben már ezen új gépeken nyomtatott.

Hosszú pauza után, amely részben az angol társsakkal való pörösködésben, részben pedig König és Bauer németországi gépgyártásának elkészítésében telt el, 1827-ben üzembe kerül az első, Németországban gyártott gyorsajtó.

Ezen gépek aránylag igen drágák voltak, miután csakis nagyobb formátumban épültek s így csakhamar fölmerült egy közbeeső típus szükségessége.

c) *A tégelynyomó*

Ennek első típusát képviseli az 1856-ban *G. P. Gordon* által feltalált „Liberty” tégelynyomógép, amely egy közös tengelyre szerelt lengőmozgást végző nyomóalap és nyomótégelyből áll, festékezőszerkezete egy kerek és tengelye körül lassan forgó asztalból és a le- és felmozgó felhordó hengerekből áll.

Ezen gép az 1862-i londoni kiállításon szerepelt először Európában és azóta — számtalanszor átjavított alakjában — a nyomdagépek legismertebb típusa lett. A tégelynyomóknak egy másik fajtája az *M. Gally*-ről elnevezett hengerdörzsölésű, szilárd nyomóalapú sajtó, amely Thomson által javítva, a mai úgynevezett Viktória típusú gépek ősalakjának tekinthető.

A történelmi hűség kedvéért pedig végül a körforgógép — ránk nézve legfontosabb — három

évszámát kívánjuk felsorolni. 1850 körül helyezettett üzembe Észak-Amerikában az első használható Bullbock-rendszerű körforgógép. Ezt követőleg nyolc évre a Walter-féle Angliában, végül pedig 1887-ben Pesten a Wörner által gyártott első körforgógép.

II. *A nyomógépekről általában*

Olvasóink nagyobb részének valószínűleg már volt módja egy modern nagyüzem megtekintésére.

Ami a szemlélőt rendszerint legjobban megragadja, az az üzem rendkívüli sokoldalúsága és tagozódása, mert hiszen a nagyszámú tégelynyomón, gyorsajtón és óriás körforgógépeken kívül itt vannak a könyomó-, offset- és mélynyomógépek, a hozzátartozó igen tekintélyes terjedelmű segédgépekkel és berendezésekkel, azután a cinkográfia, öntöde...

Mindez pedig csak a munka egy részét végzi, t. i. a nyomást. Hol van még a szedőosztály a szedő- és öntőgépekkel, a könyvkötészet stb.

Ahhoz, hogy ezen egymástól nagyon is különböző gépek tömegén áttekintést nyerjünk, azokat bizonyos szempontok szerint rendszerbe foglaljuk.

Az egyik felosztás lenne a nyomtatási eljárások szerint, s így három főcsoportot különböztetünk meg:

1. a magasnyomású gépek,
2. a síknyomású gépek,
3. a mélynyomású gépek csoportját, amely elnevezésekhez, bár közismertek, megjegyezni kívánom, hogy azok mindenkor a *nyomóelemnek a nyomósíkhöz való relatív helyzetét jelölik meg.*

A másik felosztás már tisztán géptechnikai vonatkozású és így érvénnyel bír a fenti nyomástechnikai osztályozás *mindegyik csoportjára külön-külön* is.

Bármilyen legyen is egy nyomógép, a nyomáshoz szükséges két alapelemet az egyszerű lehúzópréssnél éppen úgy megtaláljuk, mint a legkomplikáltabb körforgógépnél. Az egyik a szedés, illetőleg forma felvételére szolgál, a másik a papírt veszi fel, illetve az ellennyomás kifejtését célozza. Miután pedig a géptechnika térben használatos formái a síklap és a hengeralak, fenti elemek is csak ezen alakokban variálhatók.

Eszerint három, lényegében eltérő rendszert különböztetünk meg:

- a) a két síklapról nyomó,

b) a síklapról hengerrel nyomó,

c) a két egymást érintő hengerről nyomó szisztémákat.

A nyomógépek ezen fentebb vázolt két felosztásán belül természetesen további alcsoportok vannak, amelyek részletezésére itt nem térhetünk ki, mert hiszen az eddigiekkel is csak az volt a célunk, hogyha csak vázlatyszerűen is, de mégis valamilyen rendszer szerint járjunk el.

Nem képezheti feladatunkat a gépek külön-külön vagy akár együttes, részletekbe menő ismeretése, mert hiszen azok elterjedtségüknél fogva nagyobbára közismertek. E helyett azonban magasn nyomású gépek első két csoportjának az utóbbi években tapasztalt újításaira és a további fejlődés lehetőségeire kívánunk részletesebben kitérni.

III. Tégelynyomógépek

Lényegileg két lapos felülettel nyomó gép, amelyen a festékezés mikéntje és a nyomótégely relatív mozgása adja az egyes rendszerek közötti különbséget.

Az „amerikai” alig változott a hosszú évek alatt, de nem is csoda, mert hiszen oly egyszerű az egész szerkezet, hogy minden legkisebb változtatás csak komplikáltabbá tenné a gépet.

Ha kimondottan szerkezeti újításról e téren nem

is tudunk beszámolni, úgy nem akarjuk megemlítés nélkül hagyni a *meghajtás szerveinek* (csapágyak, fogaskerekek) némi változását, amennyiben a golyós csapágyak és gyalult fogaskerekek beépítésével nemcsak a hajtóerősükséglet csökken, hanem a nyomás is lényegesen nyugodtabban eszközölhető.

A nehezebb tégelynyomók, a párhuzamos tégelyvezetéssel bíró, úgynevezett „Viktória” típusú gépekről sem lehet sok újat mondani.

A festékezés tökéletesítésének szem előtt tartása természetesen mindig újabb feladat elé állítja a gép tervezőjét, amihez még a mindjobban növekedő követelmények a gép produkcióját illetően járulnak, de ezek mind csak inkább anyag és megmunkálás kérdései. Természetesen mindent elkövetnek a gép kezelésének egyszerűsítése érdekében és ma már kialakult egy olyan *Standard*-típus, amelyről az egyes gyártmányok csak a nüanszokban térnek el. Igaz ugyan, hogy ezek az első benyomásra sokszor jelentéktelen részletek a gép későbbi használata folyamán nagyon is fontosak lehetnek.

Egy olyan példával fogjuk ennek jelentőségét megvilágítani, amely egyszersmind a nyomógépgyártás egy nagyon aktuálissá vált problémájával van összefüggésben.

A párhuzamos tégelyvezetésű tégelynyomósajtó egy körülbelül 1:5—1:6-hoz áttételű egyszerű

Multak emlékei

II.

A sajtónovella elleni harcok táborban nem láttuk a főnöktisztületet, különösebb mozgását, holott szakmánkat érinti annyira, mint a szellemi munkásokat, a toll embereit.

A technikai rész béklyói súlyosabbak, mint a nyugati államok bármely sajtótörvénye, — amiről máshol fog szó esni.

A novella körüli vita egyik sarkalatos pontja a strobmanság.

Ezt Világos után a magyar bíróság bazafias liberalizmussal kezelte.

Ballagi Mór egy osztrákellenes pamfletjét a Bach-korszakban denunciólták. — Réthy Lipót könyvnyomdász jelentkezett mint szerző és vállalta a rá kirótt egy esztendő is.

Minden fórum tudta az igazi tet-

tes nevét és kora szabadulását azon — akkor sajnosnak tartott — körülménynek köszönhette Réthy, hogy szaporulat állott be a Habsburg-családban és innen igen siettek kegyelemre ajánlani az ártatlanul szenvedőt.

A sajtótörvény 41. paragrafusát még félszázadév előtt is igen szigorúan vették — már ekkor a dinasztia szempontjából — s a hiányzó vagy ál-impreszumért kijárt a 100 forint.

Ez a szigor annyira vérvé vált a bivatott ellenőrzőknek, hogy lassanként megszűnt a határ szellemi termék és nyomtatott papír között, miből író vexatúrák származtak.

A követválasztási nyomtatványok adták hozzá a legbővebb anyagot.

Amikor még közelebb estünk az 1848-hoz és a kiegyezést hazaárulásnak tartotta Jókai és Tisza Kálmán is: a választásokon a negyvennyolcasok fejtették ki a terrort: tettegeset,

nem pedig közfunkcionáló egyénekek közvetítettet.

A kortesvers-, plakát- és röpirat-harc durva és kiméletlen volt mindkét részről és jaj volt annak, kit in flagranti csíptek el. Választás után, ha bíróság elé kerültek az ily ügyek, nagysokára tárgyalták, és sohasem lett különösebb baj belőle.

Hisz még a későbbi időkben is megtörtént, hogy megpeticionált mandátumok egyik-másikánál paktált a kormány az ellenzékkel és kölcsönösen visszavonattak petíciót: egyért egyet cserében.

A nyolcvanas évek elején apró szegény kis nyomdatulajdonos voltam, de nem a mindenre képesek közül való. De tréfakedvelő!

Két, messze földről lóháton jött kortes nyitott rám, falragasz-kézirattal és nagy pénzt kínáltak, ha impreszum nélkül állítom elő.

(vagyis egy fogaskerékpárból álló) meghajtással bír. Egy nyomógép meghajtásánál — amely abszolút rázásmentes, nyugodt üzemet feltételez —, ilyen áttételnek *egy fogaskerékpáron* való alkalmazása csak úgy lehetséges, ha a kerekek anyaga és megmunkálása a legtökéletesebb, miután egy nyomógép sincs *relatív* oly megterhelésnek alávetve, mint egy ilyen tégelynyomó. Misem természetesebb, hogy a kisebb fogaskerék kopása bizonyos idő múltán elkerülhetetlen, hiszen amíg a nagy kerék egyszer fordul, azalatt a kis keréknek ötször vagy hatszor kell megfordulnia.

Egyik-másik gépnél — részben konstruktív okokból — a meghajtás tengelyével egy darabból van ezen kis kerék kovácsolva, s így annak elkopása esetén csak úgy lehet kicserélni, ha az egész meghajtást szétszedik és egy új tengelyt tesznek be. Ez természetesen a gépnek üzemen kívül való helyezését és tetemes szerelési költséget jelent, amit kellő előrelátással a gyár megelőzhetett volna, ha vagy a szerkesztésnél kellő súllyal mérlegeli a kicserélhetőség lehetőségét, vagy ami közelfekőbb, *több gondot fordít az anyag megválasztására.*

És most elérkeztünk arra a pontra, ahol a fentebb vázolt és igazán egészen elszigetelt példa kilép egyszerű kereteiből és általános érvényű jelenséggé válik.

Igérteüket vettem, hogy a szélei körül jól csirizelten ragasztják a falra és a szövegrész hátulját egyáltalán nem kenik be.

Csakhamar vitték is a betyár szövegű nyomtatványt és féltévre rá került hozzám a szomszédos vármegye törvényszékének a körirata, melyben annak véleményezését kéri, hogy a kilelélt plakátrész mely nyomdából kerülhetett ki?

Tíz község nyomdászának volt már mellette a nemleges vélekedése s én odanyilatkoztam, hogy cégem állította elő és a köteles példányt több hónapja megkapta a kir. ügyészség.

Akkor még megrendelési könyvet nem kellett vezetni, tehát a szerzők nevét nem kellett tudnom.

Hosszú idő múltán tette az igazságügyi minisztérium az ügyre a pontot, köriratban közölve az ország minden nyomdászával, hogy „felmerült

eset kapcsán tudatjuk, hogy ha falragaszokon az impresszum nem a szövegen, hanem a hátsó oldalon lesz feltüntetve, nem létezőnek tekintetik és e szerint büntettetik.”

Következő választáskor megint jelentkezett a két magyar: kriminális szövegű kortesverssel.

Kétszáz forintot ígértek ezer darabért, persze impresszum-hiányosért. Felvettem a pénzt és amikor érte jöttek és átadtam szó nélkül a cégjegyes piros cédulákat, nagyot néztek. Visszanéztem mosolyogva s megszólal az egyik nevetve: igaz a van, majd lenyisszáljuk otthon róla?

Igy is lett. S mert nyilvánvalólag bicskával riszálták le a forgalomba hozottakról az impresszumot, cégemre szót sem vesztegettek.

Ma már nincs szükség az ily komédiákra.

Ha a sajtótörvény minden paragra-

A nyomógépek termelésének mind erősebb fokozása vált szükségessé az idők folyamán. A gépgyárak egész technikai felkészültségükkel ennek jegyében hozták piacra legújabb típusaikat és senki sem fogja kétségbe vonni az e téren tett hatalmas fejlődést.

A gépek fokozott munkateljesítményével arányosan növekedett azok masszivitása, ami nem is annyira a súlytöbbletben, mint inkább az anyag helyes elosztásában jut kifejezésre.

Annál érthetlenebb, vagy erősebb kifejezéssel élve, elítélendőbb, hogy számos, különben megbízható és jónevű gépgyár az anyag kérdését elhanyagolja.

Amikor a gépeket a maximálisra terheljük, nem maradhatunk meg a 20 évvel ezelőtt még igen jól bevált és majdnem kizárólag alkalmazott öntött vasnál.

Persze a gépbe belélni a gépszerkesztőn kívül senki sem tud és szemre igen szép és üzemben az első három évben kifogástalan gépnél elkezdenek a kikopott részek folytán a legkülönbözőbb zavarok, amiknek nincs végük.

Ha e „mementóval” egy kissé el is tértünk az eredeti tárgytól, úgy ez csak azért történt, mert helyt kellett adnunk a nap-nap után felmerülő panaszoknak, figyelmeztetvén a gépvásárlókat arra,

íjúsát oly liberálisan kezelnék, mint az impresszumra vonatkozó negyvenegyediket: még a sajtónovella is törvényerőre emelkedhetnék.

Napról-napra szerte mindenünnen jönnek forgalomba hamis impresszumok és impresszumnélküli oly nyomtatványok, melyeknél ez köteles.

De rengeteg oly nyomtatvány is kerül, amelyen nem létező nyomda impresszuma van!

Rólam senki sem tétélezheti fel, hogy azon régi állapotokat kívánom vissza, amikor a sajtótörvény hibás értelmezése miatt állandó zaklatásnak voltunk kitéve és többen álltunk állandóan per alatt, mint nem.

Az 1922-iki XX. t.-c. vonatkozó részét kétévtes állandó harccal én szoritottam ki s nem visszacsinálását, hanem azt kívánom, hogy a túlságba vitt visszaélések rá ne kényszerítsék kormányunkat erre! Kner Izidor

hogy gazdasági szempontból a gép teljesítményén és konstrukcióján kívül annak *tartóssága* is fontos szerepet játszik.

Tárgyalásunk eredeti fonalát ismét felvéve, a tégelynyomósajtók legújabb típusáról, a *tégelynyomó automatákról* fogunk röviden megemlékezni.

Az egyszerű amerikai és a nehéz építésű tégelynyomósajtó között szükség volt egy oly típusra, amely az egyik gyors járását a másik masszivitásával egyesíti.

Ezt képviseli az automatikus ív be- és kirakással bíró tégelyautomaták csoportja.

Ezeknél is természetesen igen különböző megoldások ismeretesek. Így például vannak gépek, amelyeknél csak a kivezetés automatikus, míg a berakás kézzel történik. A legtöbb mint teljesen önműködő gép ismeretes és termelésük kis formátumban a 2000—2200 nyomásig terjed.

Maga a gép egy normális — a szokott párhuzamos tégelyvezetésű gépnél valamivel könnyebb építésű tégelynyomó, amely rendszerint egy leegyszerűsített légszívós önberakó és ívfogós kivezető szerkezettel van ellátva. Festékeldörzsölése hengeres. Ezen gépek gazdaságos kihasználása természetesen csakis nagyobb példányszámnál lehetséges.

A teljesség kedvéért azt is megemlítjük, hogy flórposta nyomása nem minden esetben lehetséges akadálytalanul, miután ezen gépeknél az ívnek nyomásra való vitele (Bogentransport) nem abszolút mechanikus, továbbá igen fontos szerepet játszik még mindig a papír súlya.

Külön kívánjuk fölemlíteni az Universell A. G. által gyártott tégelynyomósajtót, amelynek festékezése érdemel különös figyelmet.

Ezen gépnél ugyanis a le- és feljáró feladóhengerkocsi helyett több elliptikus körhagyópályán futó felhordóhengerkocsi nyer alkalmazást, amely a festék intenzívebb eldörzsölését és a nagyobb festékfelhordást célozza.

Anélkül, hogy véleményünket e tekintetben leszögezni kívánnánk, — hiszen a gép még egészen újkeletű, s így be kell várni annak gyakorlati

eredményeit — nem zárkozhatunk el azelől, hogy azon nézetünknek adjunk kifejezést, miszerint a hengerkocsik vezetésének mai megoldása nem felel meg teljesen a gép tartóssága szempontjából elengedhetetlenül szükséges feltételeknek.

IV. A gyorsajtó

Ha végigtekintünk jelen századunk első évtizedének rendkívül változatos gyorsajtótípusain és ezeket összehasonlítjuk a napjainkban használatos gépekkel, úgy a sokféle típusok jelentős csökkenését fogjuk megállapíthatni. E szükségszerű fejlődési folyamat teljes megértéséhez engedessék meg, hogy néhány sort szenteljünk a gyorsajtó néhány már egészen elfeledett változatának.

Sorrend szerint az első lenne az úgynevezett *egyszerű gyorsajtó*, amely különböző változásokkal ma is a legfontosabb és legelterjedtebb nyomógép. Ezzel szemben a gyorsajtót többi típusai, úgymint: a kettős, kétszínnyomó, lendülő nyomóhengerű, szép- és hátnyomást végző, továbbá az egytúrás gép úgyszólván teljesen eltűntek, míg az ezek között fel nem sorolt *kéttúrás gép* rendkívüli jelentőségre tett szert.

Ha már most az előbb felsorolt gépeket közelebbről megvizsgáljuk, úgy nem lesz nehéz az okot is megtalálni, amiért ezeknek a gépteremből a technika haladásával szükségszerűen el kellett tűnni.

A *kettős gyorsajtó* egy nyomóalappal és két nyomóhengerrel bír, mely hengerek között van a festékezőszerkezet elhelyezve. A nyomóalap kifelé való útján az egyik henger, a befelé való úton a másik henger nyom, tehát a produkció *kétszeres*, de miután az amúgy is nagyon redukált festékezőszerkezet a formát minden nyomás előtt csak egyszer tudja befestékezni, csakis igen egyszerű tömegnyomtatványok előállítására alkalmas. Az egyengetés, az ívfogók beállítása stb. oly nehézkes volt, hogy ezen körülmények a gép további fejlesztését lehetetlenné tették.

A *kétszínnyomógép* egy nyomóhengerrel és két formaalappal bír, s minthogy ezek útja jelentő-

ÁTNYOMÓPAPIROSOKAT

KIVÁLÓ MINŐSÉGBEN 40 ÉV ÓTA GYÁRTUNK **RICHARD NAUMANN DRESDEN 16, SCHUMANN STRASSE 45**

sen megnagyobbodott, a gép termelése is redukálódott. A főnehézség az egyengetésben rejlik, miután mindkét formát egy-ugyanazon hengeren kell kiegyengetni, ami egymásraeső színek esetében lehetetlen, dacára annak, hogy az egyik nyomóalapot ék-szerkezet segítségével emelhető, illetve süllyeszthető.

A lendülő nyomóhengerű gyorsajtó, egy nyomóhengerrel, egy nyomóalappal, de két festékezőszerkezettel van felszerelve. A gép két berakóasztallal dupla teljesítménnyel dolgozik, miután a forma ide-oda való járását követve folyton változó irányú mozgásban van.

Ugy ez a gép, mint pedig a szép- és hátnyomást végző gyorsajtó, amelynél a hátnyomásnál úgy szólván alig kerülhető el a festék lehúzódása, már a múlt emlékei közé tartozik.

Mindeddig az úgynevezett megállóhengerű (stopzylinder) gépek különböző fajtáiról volt szó.

A gyorsajtók másik csoportja a folyton forgó nyomóhengerű gépek.

Ezek első képviselője a rövid életű egytúrás gép volt, amelynek hengere a normális henger kerületének kétszeresével bírt és egyik fele a nyomóalapot lefejtődésének megfelelő átmérővel bírt, míg a másik fele ennél kisebb volt, s így a nyomóalapot kifelé való útján a forma akadálytalanul elvonulhatott alatta.

Ívkivezetése még a régi rácsoskirakás volt s így a festék elmaszatolódásának veszélye nélkül alig lehetett a gép tényleges sebességét kihasználni.

A kéttúrás gép volt ezen fenti típus közvetlen utódja, amely ma már egyike a legelterjedtebb nyomógépfajtáknak.

Dehát hagyjuk a holtakat nyugodni és lássuk, mi van az élőkkel.

A modern gyorsajtó a fent felsorolt számos — sikeres és sikertelen — kísérlet eredményeiből leiszűrt elméleti és gyakorlati tapasztalatokon épült fel.

A gépgyártásban oly fontos szerepet játszó sorozatos építés (Serienbau) és az egyes géprészek egymás közötti kicserélhetősége arra kényszerítette a gyárakat, hogy típusaikat és formátumaikat redukálják, hogy ilymódon az előállításhoz szükséges berendezéseket annál jobban tökéletesíthessék.

Az egyszerű gyorsajtó ma már úgy szólván kizárólag mint többpályás görgőjártú gép kerül

ELSŐ MAGYAR BETŰONTÓDE RT BUDAPEST VI, DESSEWFFY U. 32

SZÉLES VILÁGOS ANTIKVA-VERZÁL

Perl (Korps 5)

A KLISÉK KÖRÜLI KÖRÜLTÖRDELÉSES KESKENYEBB SOROKNÁL LÁTJUK LEGINKÁBB AZT, HOGY MILYEN A

Nonpareille (Korps 6)

MELYEK A SZÖVEG ÉRTELMEÉT HELYES

Petit (Korps 8)

MINDEN SZEDETT SOR EZZEL SZEMBE

Garmond (Korps 10)

ÖTLETES LEGYEN A SZEDŐ

Ciceró (Korps 12)

BETŰI EDDIG MINDEN

Mittel (Korps 14)

MEGKÖZELITHET

Text (Korps 20)

FÖLD RÉSZEI

SZÉLES KÖVÉR ANTIKVA-VERZÁL

Perl (Korps 5)

UGYANEZ MEGTÖRTÉNIK EGY RENDES GYORS-
SAJTÓN IS, HA A FELHORDÓ HENGEREKNEK AZ

Nonpareille (Korps 6)

KÖZVETLEN A SZEDÉSHEZ ÉRJENEK

Petit (Korps 8)

ÉS A KITŰNŐ FESTÉKEZŐMŰ

Garmond (Korps 10)

FESTÉKSZEKRÉNYBEN

Ciceró (Korps 12)

AZ ÉLET EMBERE

Mittel (Korps 14)

IRÓESZKÖZÖK

Text (Korps 20)

ODISSZEUS

2 Ciceró (Korps 24)

EPIRUSZ

KÖZPONTOK:

H. BERTHOLD AG, BERLIN
D. STEMPEL AG, FRANKFURT a/M.

piacra. A még nemrégén oly közismert körmeghajtós és vasútikocsis gépek gyártását mindegyik számottevő gyár beszüntette.

A görgőpályás-könyökhajtás előnye a vasútikocsis és körhajtással szemben abban rejlik, hogy a nyomóalap vezetése — tehát maga a nyomás — független annak meghajtásától s így sokkal szolidabban lehet méretezni a gépet, nagyobb nyomást bír el a nyomóalap, illesztékkülönbségek — főképpen úgynevezett oldalregiszter — az oldalvezetés által teljesen kiküszöbölhető, a géprészek kopása kisebb, a gép teljesítménye lényegesen fokozható.

Ami a görgőpályák számát illeti, úgy azok rendszerint a 63×95 cm-es nagyságig kettő, azonfelül négy és nagy ritkán hat. Megjegyzem, legújabban a kis gépek is már négy pályán futnak. A görgőpályák *kicserélhető acélsínein* edzett acélgörgők futnak.

A meghajtás rendszerint kettős előtéttel bír, amely ferdén fogazott fogaskerékpárokból áll. A hajtókönyökkar *négyszeres* csapágyazása (ellen-súllyal) elengedhetetlen.

A festékezőszerkezet feladóhengerei ritkán haladják meg a hármat, miután beigazolódott, hogy ezek a legnehezebb forma tökéletes festékezésére is elegendők, míg a hengerek további szaporításával esetleg annak a veszélynek tesszük ki magunkat, hogy a 4-ik henger, ahelyett hogy festéket felhordana, a formáról festéket vesz le.

A dörzshengerek szaporításának viszont felső határt szab a hengerek mosásához szükséges idő-többlet. Különben is a ma használatos intenzív festékek anyaga oly homogén, hogy lényegileg a festék rendkívül finom eloszlása képezi a festékezőszerkezet főfeladatát.

A nyomóhenger beállítása, valamint hengerfék alkalmazása ma már majdnem magától értetődik.

Amint látjuk, egy a gép lényegét illető átalakulásról a gyorssajtónál nem lehet beszélni, mégis a számos kisebb fontosságú részletújítások folytán a gép alakja és felépítése is megváltozott.

Legújabban — a kéttúrás gép előlkiakásával tett kedvező tapasztalatok sikerein felbátorodva — a *megállóhengerű gépet is* előlkiakással szerelték fel s így a szalagok és a rácsos kirakószerkezet okozta festéklehúzódnak veszélyét sikerült kizárni, de egyszersmind a gép termelését is növelni.

Ezen újítás természetesen nem ment a gyorssajtó kirakásának teljes átalakítása nélkül, és egyrészt ezért, de másrészt azért is, mert több igen érdekes ötletet találunk a gépen, közelebbről fogunk ennek a típusnak egyik sikerült reprezentánsával, az „*Abertá*”-val foglalkozni, amelynél tudnillik *egyidejűleg* két ív van a gépben úton, ami csakis egy kétszeres ívfogószerkezettel és egy körülvezető dob segítségével lehetséges.

Ha a berakott ív útját követjük, úgy azt látjuk, hogy ez a nyomóhenger alsó ívfogója által továbbvive először is a körülvezető dobra kerül (tehát még nyomás előtt). Miután a második ívet berakva az első ívet a nyomóhenger másik ívfogószerkezete veszi át a dobtól, viszi nyomásra és adja át a frontkirakásnak. A dobnak a regiszter szempontjából azért nincs nagy fontossága, mert minden átvétel és átadás még a nyomás előtt történik.

Itt nyer alkalmazást az ívfogók egy eddig ismeretlen alakja, amely kizár minden rugalmasság következtében fellépő ívtolást.

A *kéttúrás gépek* ma már szépszámu tábora nem túlságosan nagy változatosságot mutat.

✦ SZAKMABELI ISMERETEIT, FIZESSEN ELŐ A „DEUTSCHER DRUCKER“ C. LEGJOBB NÉMET SZAKLAPRA ✦

WOLLEN SIE SICH UNTERRICHTEN

über alles, was in der ganzen Welt und namentlich in Deutschland auf allen Gebieten der graphischen Berufe und Techniken geleistet und geboten wird,
WOLLEN SIE WISSEN, was an neuen Maschinen und Hilfsmitteln auf den Markt kommt, was an neuen Verfahren und Methoden von Spezialisten erdacht und ausgearbeitet wurde,
WÜNSCHEN SIE ANREGUNG und Belehrung, suchen Sie künstlerische Vorlagen für geschmackvolle Ausstattung von Familien-, Vereins-, Geschäfts- und Werbedrucksachen,

DANN ABONNIEREN SIE

die weltbekannte, im 33. Jahrgang erscheinende illustrierte graphische Monatsschrift

DEUTSCHER DRUCKER

(DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER) BERLIN SW 61. HAGELBERGERSTR. 49

Probenummer kostenlos. Jahresbezugspreise RM 28.20, für Ungarn, Rumänien, Tschechoslovakei, Jugoslawien, übr. Ausland RM 33. Das Abonnement kann jederzeit beginnen. Zahlungen halb- oder vierteljährlich. Postscheckkonten: Budapest 54967, Wien 105095, Ljubljana 20449, Prag 79607

✦ ELŐFIZETTES NEGYEDÉVRE 7-05 MÁRKÁ. MŰTÁRTÁNYSZÁMOT INGYEN KÜLD A KIADÓHIVATAL ✦

A gépek meghajtása ma már többé-kevésbé ugyanaz, t. i. a kulisszakeretmeghajtás különböző módosításokkal. Ha valami eltérés mégis van, úgy azt elsősorban a festékezés mikéntjében fogjuk megtalálni.

A régiebb rendszerű a kombinált asztaleldörzsölés, amely a kettőshengeres eldörzsöléssel szemben azon hátrányokkal bír, hogy először is gépépítési hossza ezáltal kb. egy méterrel megnagyobbodik, kezelése nehezkesebb és — amiről szintén nem szabad megfeledkezni — a kirakóasztal fix — tehát nem süllyeszthető s így alig lehet a géppel való gyakori megállást — a kész nyomat elszállítása céljából — elkerülni.

A kéttúrás gépnél fokozott mértékben van az anyag tartósságának jelentősége, minthogy a gép nyomásteljesítménye nagy és amíg az egyszerű gyorsajtó nyomóhengere 1200—1600-ig szalad, addig a kéttúrás gépnél a 2000—2500 nyomásnál a dupla, tehát 4—5000 fordulatot tesz meg.

Hogy ezt a gép bírja, ehhez igazán a legjobb anyagok felhasználása és a meghajtás szerveinek legtökéletesebb megmunkálása szükséges.

A kéttúrás géppel befejeztük az ívről nyomó könyvnyomdai gépek tárgyalását és rátérünk a

V. Magasnyomású körforgógépek-nél

tapasztalt újdonságok beszámolójára.

Ha ezt a feladatot is a tárgyat megérdemlő alapossággal vizsgálónk, úgy bizony hosszú oldalakon át lehetne mindazon különben igazán érdekes és fontos részletekről írni, amelyekben a modern gépgyártás oly gazdag.

Miután azonban erről a jelen keretek között nem lehet szó, arra törekszünk, hogy a körforgó-

gépek építésénél tekintetbe jövő legfőbb szempontokat — ha szükséges néhány detailkérdéssel összekapcsolva — domborítsuk ki.

A körforgógépek két nagy csoportjából — az ujságnymó- és az illusztrációs gépekből — ez utóbbi sokat veszített jelentőségéből az offset-, de még inkább a mélynyomás előretörése folytán s így ezen gépcsoporttal nem is foglalkozunk részletesebben, hiszen az, ami az ujságnymó-gépekre igaz, az általában igaz az illusztrációs gépre is, legalább is azon szempontokat illetően, amelyekről szó lesz.

Az ujságnymó-körforgógép külsőleg is szembe-tűnő változáson ment át. A gép körvonala zárt, tömör egységet képez, rendkívül masszív benyomást tesz, dacára az aránylag redukált helyszükségletnek, a részek minden oldalról könnyen hozzáférhetők, kezelésük gyorsan és kevés fogással lehetséges. Minden eszköz egy cél felé tör: a gépből a maximális gyorsaságot kihozni, amely a mai expressz-sorozatos gépeknél a 18.000 óránkénti nyomásnál tart és ki tudja, hová fog még fejlődni.

Hogy ezen iram lehetséges legyen, a gépet oly alacsonyra építik, amilyenre csak egyáltalában lehet. A nyomómű egészen lent fekszik, a meghajtás, papírhengereket tartó- és váltócsillag a pin-cében van helyezve.

A festék utánpótlása, a hengerek váltása, azok meghajtása, a kész példányok továbbítása, mind automatikusan történik.

Ezek nagyjában azok az észrevételek, amelyek a gép szemlélőjét az első pillanatban megragadják. Ha azonban tovább megyünk és az egész kérdés technikai elgondolását vizsgáljuk, úgy igen érdekes rendszer kialakulását fogjuk tapasztalni.

HANS WUNDER

NYOMDAFESTÉKGYÁR

BERLIN-WILHELMSBERG

világhírű nyomdai, litográfiai, offset- és mélynyomófestékeinek magyarországi vezérképviselete és lerakata

KLEIN KÁROLY GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST VI, GRÓF ZICHY JENŐ UCCA 44
TELEFÓN: TERÉZ 283-85

Egy körforgógép beszerzése mindenkor súlyos befektetést jelentett, igaz ugyan, hogy fokozott termelőképessége folytán gyorsabban is amortizálódott. Miután pedig rendszerint speciális kívánások, illetőleg szükségletek — alak, hajtogató stb. — alapján készült, használhatósága esetleg csak egy, legjobb esetben pedig alig egypár üzemre redukálódott.

Már mostan, ha az előállított lap terjedelme vagy példányszáma — esetleg mindkettő — megnövekedett, a gép használhatatlanná vált. Az eladási értéke alig volt az ócskavas árán felül. Így sokszor került üzemén kívül — különben igen jó karban levő körforgógép — csak azért, mert nagyobb terjedelemre kiépíthető nem volt.

Ez a ferde helyzet szorította a gépgyárat oly *körforgógépegységek* — rendszerint 8 vagy 16 oldalas — megépítésére, amelyek lehetővé teszik nemcsak a gép további kiépítését, hanem egyéb kombinációkra is módot nyújt.

Ezen — mondjuk — 16 oldalas körforgógépegységek egymás mellett és egymás fölött összeépíthetők, úgyhogy ezek együttműködése igen csekély szerelési munka után lehetséges.

De a tervezők nem állottak meg ennél a pontnál, hanem a gyakorlat diktálta szükségletnek tettek eleget akkor, amikor ezen egységet a lehető legegyszerűbbre készítették.

Egy 16 oldalas úgynevezett *Seria*-gép bármely része kicserélhető a másik egység megfelelő részével.

Egy 4×16 oldalas gép pl. dolgozhat mint 62 oldalas gép egy 64 oldalas lap előállításán, mint 2×32 oldalas gép két lap elkészítésén és végül el tud 4 különböző 16 oldalas ujságot is készíteni.

A gép és alkatrészeinek egységesítése a gép racionális — és így olcsóbb — előállítása szempontjából is fontos, de meg azért is, mert *úgyszólván az összes részeket előre* raktárra lehet gyártani, és csak az oldalfalakat kell öntetni, bár ma már ezt is előre készítik sorozatosan.

Ilymódon egy 64 oldalas gép előállítása három hónap alatt kész, hiszen csak a hajtogatószerkezetet kell tervezni és a gépet szerelni.

A körforgógép hajtogatószerkezetére nézve szükségesnek tartom megjegyezni — és ez azután általános érvénnyel bír —, hogy a gyakorlat itt is azt parancsolja, hogy lehetőleg ne komplikáljuk

fölöslegesen a hajtogatószerkezetet oly követelményekkel, amelyek alapján véve csak ritkán használhatók ki, illetve nem oly jelentőséggel bírnak, hogy az ezáltal remélt előnyökért esetleg az egész hajtogatószerkezet nehezen kezelhetővé válik.

Nem szabad ugyanis megfeledkeznünk arról, hogy a körforgógép nyomási sebességével a hajtogató sebessége is növekedik s így egy nehezebb hajtogató már ab ovo kizárja a gép gyorsaságának teljes kihasználását.

Igy például ma már drótfűzőszerkezetet hajtogatószerkezetbe nem építenek be.

Az úgynevezett *Express*-körforgógépeknél pedig a 16 oldalas egység éppen a sebesség miatt nem 16 oldalt, hanem 2×8 oldalt hajtogat.

VI. Az *offset* gépek

a nyomástechnika másik fájának, a *síknomásnak* legfiatalabb képviselői, amelyek nagyon elterjedtek, de nem lépték túl jelentőségüknek azon keretét, amelyet szükségszerűen el kellett foglalniok.

Az *offset*nyomásnak nálunk néhány évvel ezelőtt oly viharos térhódítása ma már befejezettnek tekinthető és megállapíthatjuk, hogy azok a túlzottan optimista jóslások, amelyek ezen technikához fűződtek, nem váltak valóra és hacsak valami egész alapos — a mai *offset*nyomástól teljesen eltérő — változás fel nem fog lépni, úgy nem is valósulhat meg.

Hogy pedig jelen soraink félre ne értessenek, úgy sietünk leszögezni, hogy most arra az álomra célzunk, amely szerint az *offset*et egyszerűen mindenre alkalmassá lehet tenni. Már pedig erről igen hosszú időn át szó sem lehet; mert a magasnyomást ott, ahol abszolút mélységű szöveget akarunk elérni, nem tudjuk nélkülözni, az úgynevezett akcidenziát sem lehet magasnyomás nélkül elképzelni stb.

Ott pedig, ahol *finom tónusú* képek és illusztrációknak egyedül vagy szöveggel való előállítása szükséges, ott a *mélynyomás* utólérhetetlen.

Igy hát az *offset* is bizonyos akciórádiusszal bír, amelyen kívül esetleg *lehet*, de nem *rentábilis* menni.

Mindezt igazolja az a körülmény, hogy az *offset* gépek terén hosszabb idő óta *úgyszólván semmi*

említésre méltó ujdonság sem került felszínre. Nincs ami a géptervezőket animálja, mert offset-gépet ma már igen nehéz eladni, a nyomdák már be vannak rendezkedve és az offsetnyomás termékei iránti kereslet, ha nem is csökkent, de mindenestre stagnál.

Annál nagyobb érdeklődés mutatkozik egy a grafikai ipar egyik legklasszikusabb és mégis legifjabb eljárása, a

VII. Mélynyomás

iránt, amely bár hosszú évszázadok óta ismeretes, mindenkor meg tudta őrizni exkluzív jellegét és csak a fotomechanikai eljárások tökéletesedése és általános elterjedése tette lehetővé ezen kifejezésnek finom árnyalatában és mégis erőteljes jellegében utólérhetetlen nyomtatási eljárás széleskörű elterjedését.

A mélynyomás konkurenciaképességét — a legutóbbi évtizedekig — nemcsak a nyomóforma előállításával járó rendkívül körülményes és teljesen individuális munka csökkentette nagy mértékben, hanem a megfelelő racionális nyomtatás, más szóval a megfelelő *nyomógép* hiánya.

A mélynyomógép festékezése a képzelhető legegyszerűbb és mindössze egy festékvályuból, egy bársonybehuzatú felhordóhengerből és a henger hosszában felfekvő vékony acéllemezből, a levonókésből áll.

Bármennyire egyszerű is a festékezés, a mai értelemben vett mélynyomást *síklemezről* nem lehet megoldani s így már az első kísérletet is réznyomóhengerről való nyomással kezdték el, amely folyton forgó körmozgásánál fogva a normális körforgógépekhez lett hasonlóvá.

Ezen elv ma is alapját képezi a mélynyomógépnek és azok a változások, amelyeket ezen géptípusnál tapasztalunk, inkább a *festékekezést, szárítást, a gép kezelését*, annak teljesítményének és minőségének fokozását célozzák. Sőt tovább menve, azt is látjuk, hogy az ívről nyomó és végnélküli papírról nyomó mélynyomógép közötti különbség — a hajtogatószervezettől eltekintve — éppen a szárítás mikéntjében rejlik, míg a nyomómű úgyszólván teljesen azonos.

Már a fentiekből is nyilvánvaló, hogy a *szárításnak* a mélynyomásnál valami egészen kivételes

MINDEN VÁRAKOZÁST FELÜLMULT!

A gyakorlatból vett bizonyítványok a szedőgép megítélésénél nagyfontosságúak. Az itt lenyomatott legújabb keletű megnyilvánulások a

»TYPOGRAPH« SZEDŐGÉP

mellett önmagukért beszélnek:

T., 1928 november 27

Alulírott ezennel kijelentem, hogy 1913 óta az Ön szedőgépével dolgozom. E tizenöt év alatt a nevezett Typograph-géppel több mint kielégítő szállítási eredményt értem el, mert a termelési eredmények minden várákozást felülmultak, és pedig egyrészt a rendkívül csekély üzemi költségek miatt nagy szedésprodukciónak mellett, másrészt a soröntés felülmulhatatlan jó minőségét tekintetében.

G. G.

C., 1928 november 27

Míg legjobb szedőm 7000 betűs állandó óránkénti teljesítményt ér el, a többi szedő a másik három gépen szintén 6000 betűs teljesítményt szállít.

Senki jobban mint Ön nem állapíthatja meg, hogy a több mint 15 év alatt, mialatt gépeim üzemben vannak, pótrészekben csak egészen minimális volt a szükségletem és sohasem gyártási hibák folytán, hanem csak a hosszú idő alatt bekövetkezett elhasználódás miatt volt szükséges.

A soröntés még ma is teljesen kifogástalan és kétségen kívül jobb, mint másrendszerű gépeken, amelyeknek négyszeresek az üzemi költségei.

Z. G.

TYPOGRAPH G. M. B. H. BERLIN NW 87

Vezérképviselő Magyarország részére: **Krammer Lipót, Budapest VI, Bajnok ucca 26. szám**
Budapest részére: **Tanzer Miksa, Budapest VII, Akácfa ucca 50. szám**

UFA-FILM

TARTUFFE

MOLIÉRE
SZÍNŰVE
FILMEN

A CÍMSZEREPBEN:

JANNINGS

A KÉK MADÁR

VENDÉGSZEREPLÉSE

JUSHNIJ VEZETÉSE MELLETT
A VÍGSZÍNHÁZBAN

BÉRLET SZÜNET • RENDES HELYÁRAK

MÁRTONHEGYI SZANATORIUM

BUDAPEST I, ● TAMÁS UCCA 22. SZÁM

**A SVÁBHEGY DÉLI LEJTŐJÉN
380 M MAGASSÁGBAN ●
BUDAPEST KÖRNYÉKÉNEK LEGSZEBB
ÉS LEGCSENDESEBB PONTJÁN
2500 NÉGYSZÖGÖLES PARKBAN ●
HIDEG ÉS MELEGVÍZ ●
VÍZGYÓGYINTÉZET ●
HIGIÉNIKUS-DIÉTÁS KEZELÉS ●**

IGAZG.-FŐORVOS: DR. GERGELY JENŐ ● TEL.: J. 421-76

**JAVALLVA:
GYENGE, VÉRSZEGÉNY,
HURUTOS EGYÉNEKNEK
ZÁRT (NEM FERTŐZŐ)
TÜDŐCSÚCSHURUTNÁL
MAKACS HÖRGHURUTNÁL
MELLHÁRTYABÁNTALMAKNÁL**

TELEFON: AUT. 662—20

FIEDLER JÁNOS

LENIPARI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

KOMÁROM

KÖZPONTI IRODA:

BUDAPEST V, NÁDOR U. 14

LENGYÁRAK:

KOMÁROMBAN és CSURGÓN

FONÓ-, FEHÉRÍTŐ-,
FESTŐ-, CÉRNÁZÓ- ÉS
SZÖVŐGYÁR • APPRE-
TURA ÉS IMPREGNÁLÓ
TILOLT ÉS GEREBENE-
ZETT LENEK • KOCSI-
TAKARÓK • PONYVÁK
LENKÓCOK • LENFONA-
LAK • LENSZÖVETEK

JOHANN FIEDLER

FLACHSINDUSTRIE A. G. • KOMÁROM

ZENTRALKANZLEI:

BUDAPEST V, NÁDOR UCCA 14

SPINNEREI, BLEICHE,
FÄRBEREI, ZWIRNEREI
U. WEBEREI. APPRETUR
U. KONFEKTIONS-
ANSTALT. GESCHWUN-
GENE U. GEHEHELTE
FLÄCHSE-, WERGE-,
U. LEINENGARNE

GIOVANNI FIEDLER

S. A. D'INDUSTRIA DI LINO • KOMÁROM

UFFICIO CENTRALE:

BUDAPEST V, NÁDOR UCCA 14

FILANDA DI LINO, TELA-
TURA, TINTORIA E FAB-
BRICA DI FILATURA E
D'APPRETURA, IMPRE-
GNAZIONE, LINI SCA-
PECCHIATI, CANAPA

FB FRANK ÉS BERGER

BUDAPEST VIII, BAROSS UCCA 21

ELEKTROMOS GYÁR

TELEFON
JÓZSEF
374-05

ELEKTROMOTOROK
TRANZMISSZIÓK
VILLAMOS-
BERENDEZÉSEK

szerepe van, bár ma még vannak, akik ezt nemcsak hogy fel nem ismerik, hanem kétségbe is vonják.

Elsősorban ezek részére — akiknél a hallott vélemények alapján a mélynyomási eljárás nagyon is felületes ismeretét kell feltételeznem — adom a következőkben a mélynyomás szárítási problémájának rövid összefoglalását *több oldalról megvilágítva*.

Ezen utóbbi kitétel kiemelése azért volt szükséges, miután nem egy esetben volt alkalmam a mélynyomás egyik-másik igen alapos ismerőjével vitát folytatni oly kérdésekről, amelyek ma már nem is kérdések, hanem befejezett tények, de az ő gondolatkörébe nehezen kapcsolódik bele azért, mert egy bizonyos munkafolyamatot megszokva, ehhez ragaszkodik és nem akar, vagy nem tud tudomást venni a változott viszonyokról.

Mindenesetre ha valahol, úgy itt van szükség a legabszolútabb objektivitásra.

Már mostan a tárgyra térve, azzal kezdem, hogy — mint azt már előljáróban is említettem — a szárítás módja lényegileg kétféle lehet, és pedig vagy *természetes*, vagy *mesterséges*, a rendelkezésre álló eszközök szerint pedig vagy hevítéses vagy légszárításos, avagy pedig a kettő kombinációja.

Hogy pedig el ne térjek tulságosan jelen soraim eredeti céljától, t. i. a gépek ismertetésétől, talán a legcélszerűbb lesz mingyárt magán a gépen tovább indulni.

Az ívről nyomó mélynyomógép teljesítménye nemcsak kvantitatív, de kvalitatív is nagy eltérést mutat a végnélküli papírról nyomó gép teljesítményével szemben. Ezen különbség különösen akkor válik szembetűnővé, amikor fakszimilék vagy színes reprodukciók előállításáról van szó.

Tegyük fel, hogy maratásunk minden tekintetben fedi az eredetit, a festék aránylag gyorsan száradó, a papír jó szívóképes stb. és megkezdjük a nyomást a mélynyomógépeknél szokott 2200—2500-ig terjedő óránkénti nyomásszámmal. Ez már az offsetnyomásnál is — amely pedig rendkívül kevés festékkel dolgozik, szárítás szempontjából nehézségeket okozhat, a könyvnyomásnál pedig — igen kevés papírfajtától eltekintve — a lehűződés veszélyét vonná maga után.

Ezek után nem nehéz a szárítás jelentőségét a mélynyomásnál felértékelni, ahol pedig a festék-

mennyiség a *sokszorosát* teszi ki minden más eljárásnál használt festékmennyiséggel szemben.

Ha tehát a mélynyomógép gyorsaságát ki akarjuk használni, anélkül hogy a meg nem száradt nyomat kellemetlenségeit viselni kelljen, úgy először is gondoskodnunk kell a nyomat *tökéletes megszáritásáról*.

Amilyen egyszerűnek látszik a kérdés, annyira megnehezítik annak tényleg ideális megoldását lát-szólag apró, de a nyomat minősége szempontjából mégis fontos körülmények.

Ha ugyanis a friss nyomatot — mondjuk, hogy hevítődobon át — szárítjuk, úgy a következő jelenségeket fogjuk tapasztalni:

1. A gyors szárítás következtében a festék *átüt* a papíron.

2. A festékben levő kötőanyag (xylol) gyors elillanása folytán a festék porózussá válik és nem köt a papíron.

3. A nyomaton finom fehér hajszáhlálózat (repedés) keletkezik, amely a papiros és a festék különböző mértékű összehúzódása folytán lép fel.

4. Többszínű nyomat esetében a papiros különböző mértékű összehúzódása folytán illeszték-különbségek lépnek fel.

A fentiek csak egy részét képezik mindazon „örömöknek”, amelyben a gépmesternek ily esetben része lehet.

Ha tehát ezt el akarjuk kerülni, úgy a *tökéletes megszáritás* feltételét azzal kell kiegészíteni, hogy lehetőleg *természetes úton szárítsunk*. Ha pedig tekintetbe vesszük, hogy egyrészt a festék szárítására bizonyos időre — nem tulságosan rövid időre van szükség, másrészt a gép gyorsasága nem szabad hogy szenvedjen a szárítás miatt, úgy a *hevítés-sel való túlintenzív szárítás* kvalitásos munkákra nem jöhet tekintetbe.

Maradna a légszárítás, mint mesterséges módszer és a közönséges befolyásmentes szárítás.

Ennek konstruktív kivitele a sok kísérletezésen át már meglehetősen kialakult és rendszerint egy kombinált eljárásban nyer alkalmazást, amelynél a friss nyomattól először is a xylolgázok elpárologtatását segítik elő bő levegőátfuvattal, azután egy kirakószerkezetre kerül, amelyen az ily módon előszárított ív oly hosszú utat tesz meg (egyidejűleg 6—8 ív van úton ezen szerkezetben), hogy az önmagától szárad meg.

Ami lehetséges az ívnyomógépnél, az a körforgógépnél a fokozott nyomásszámnál és a szép- és hátnyomás következtében jelentősen nagyobb festékmennyiségnél fogva nem valósítható meg.

A körforgógép 7—8000 nyomást végez óránként és így természetesen egészen más itt a feladat. Ezzel szemben a minőség tekintetében is redukáltabb igényekkel lépünk fel, ami azonban még távolról sem jelenti azt, hogy az előbb az ívnyomógépeknél felsorolt nehézségeknek itt fel szabad lépni.

Bár a körforgógépeknél a szárítás csakis mester-séges lehet, még nem jelenti azt, hogy most azután mindegy, hogy hogyan csináljuk. Itt is kerülni kell a kizárólag fűtéssel való szárítást.

Nagyjában két rendszer alakult ezideig ki. Az egyik hevítődobokkal szárít, a másik fűtőlemezekkel kombinált légventilációt alkalmaz.

Egyszerű rápillantással megállapíthatjuk a kettő közötti lényeges eltérést, mert amíg a hevítődobon relatív igen kis idő alatt kell a nyomatnak megszáradni — ami mindenesetre hátrányos —, addig a másiknál hosszú úton át alulról fűtőlemezekkel,

felülről levegőráfúvással szárít s így a papírpálya túlságos felmelegedése is elkerülhető. Nem kevésbé fontos szerepet játszik a papírpálya vezetése, amely a hevítődobos elrendezésnél meglehetősen bonyolult és így nemcsak a papír szakítására ad több lehetőséget, hanem a gázok eltávolítását is megnehezíti és a papír kigyulladásának kedvez.

A hevítőlemezekkel, a ventilációval szárító konstrukció egyszerű papírvezetése és éppen a ventiláció következtében fokozott gáz eltávolítása folytán ez a veszély fel nem léphet.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a szárítódobon a friss nyomtatás elmázolódása is lehetséges, miután a papírpálya ezen fekszik fel, míg a hevítőlemezeknél egy direkt érintkezés ki van zárva.

A szárítás kérdésével még sokkal részletesebben lehetne — sőt talán kellene is — foglalkozni, ha nem kerültünk volna oly kérdéshez, mely különösen napjainkban bír fokozott aktualitással, s ez a *színes mélynyomás kérdése*.

Amíg „csak” arról van szó, hogy ívnyomógépen akarunk többszínű mélynyomást produkálni, úgy ennek sikere 90%-ig a marató kezeibe van letéve,

Mindennemű szakmabeli gépek és egyéb grafikai cikkek, használt és új állapotban, jótállás mellett. Használt gépeket veszünk és becserélünk

UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VIII, RÁKÓCZI TÉR 2
(Bejárat: Salétrom u. 2)
TELEFÓNSZÁM: J. 348-12

Vezérképviselők:

**GEBR. JÄNECKE
& FR. SCHNEEMANN**

Hannover, festék-
gyártmányainak raktára

HERFURTH & HEYDEN

fűzőgépgyár, Leipzig
Minden típusú drótfűzőgép
raktárról szállítható

és még ma is, amikor a tapasztalatok és segéd-eszközök egész serege áll rendelkezésre, nagy mértékben individuális.

Ami a nyomás mechanikáját illeti, úgy a normális eljárás az, hogy a színek nyomásának egymásutánja nincs szerkezetileg összekapcsolva, vagyis az első szín után egy bizonyos pauza áll be és csak azután következik a másik szín stb.

Kísérleteztek több irányban a színes nyomásnak — speciel a háromszínyomásnak — a mechanizálásával oly módon, hogy három normális ívnyomógépet úgy kapcsoltak egymásután, hogy a megnyomandó ív végigmenjen automatikusan mind a három egységen és így a színek közvetlenül egymásután nyomatnak.

Ezen eljárás gazdasági hátránya a nagy gép s így az azzal összefüggő investíció költsége.

Még nem is régen nagy reményeket fűztek egy kétszínnyomógéphez, amely ma már ad acta van téve, miután csődöt mondott a szárítás kérdése.

Egy másik konstrukció a háromszínyomás egy igen figyelemreméltó megoldását próbálta oly módon megoldani, hogy az ívet egy nagy nyomó-

és szárítóhengeren vezetve, három fordulatot tesz. Mindegyik fordulatnál automatikusan kapcsolódik be egy nyomóhenger, amely a nyomást elvégezve, ismét leállítódik.

A regiszter szempontjából kétségtelenül előnyös, hogy az ívfogó a három nyomás alatt nem engedi el az ívet, de a szárítás kérdése itt is problematikus.

Ami a végnélküli papirosról nyomó többszínnyomómélynyomó-körforgógépeket illeti, úgy itt két főrendszert különböztetünk meg. Az egyik *még nyomás előtt* elvágja a papírt és ívfogók szállítják egyik nyomóműből a másikba a papirost. A másikonál a papír nem vágatik meg előre és így fut át a három vagy négy nyomóhengerpáron.

Az első előnye a papír húzódásának megakadályozása és így az illeszték biztosítása. Ezzel szemben, miután ívekbe van a papír vágva, a hajtogatószerkezet nem bír azzal az univerzális teljesítménnyel, amihez normálisan szokva vagyunk.

A másikonál a gép csak aránylag keskeny papírszélességre használható, miután a színek regiszterét különben nem lehet biztosítani. A papír szakadása is gyakoribb és az illeszték állandó ellenőrzése szükséges. Ezzel szemben a hajtogatószerkezet lehet egészen univerzális.

A mai nyomdaüzem gépterme úgyszólván egy labirintus, nemcsak a laikus részére, hanem lassan lassan a nyomdaipart különben alaposan ismerő szakember részére is. Egész külön tudást jelent ezek ismerete és a legjobb akarat mellett sem kívánható meg a gépmestertől, hogy mind egyformán ismerje.

A specializálás korszakát éljük és a munkafelosztás mai formája odatendál, hogy lehetőleg a speciális ismeretek körén belül még további eltolódást idézzon elő.

Amikor ez egyrésztől — és pedig a gépmester részéről — azon munkaterület, és talán *csakis* azon munkaterület alapos és kimerítő ismeretét kívánja, ugyanakkor azonban a nyomda élén álló *vezetőtől* az üzemében dolgozó valamennyi berendezésének általános ismeretét követeli meg, hogy ily módon úgy teljesíthetőségét, mint pedig használhatóságát illetőleg teljesen tájékozva legyen.

Jelen soraink ez utóbbi célt szolgálják, s ha sikerült ennek csak kis mértékben is eleget tenni, úgy fáradozásunk máris elnyerte jutalmát.

Löwy László okl. gépészmérnök

HOL·HOGYAN MIKOR

hirdessen? Erre felel a most megjelent

MAGYARORSZÁG UJSÁGKATALÓGUSA

Kiadja és kívánságra a hirdetőknél ingyen és bérmentve megküldi a

RUDOLF MOSSE^RT

hirdetőiroda

BUDAPEST IV, VÁCI UCCA 18

Rudolf Mosse-Ház

Telefon: Aut. 835-83 és 835-85

Tarlózás a régebbi szakirodalom mezején

Nincs semmi új a nap alatt! — ezt mondta állítólag Ben Akiba nevű rabbi, zsidó tudós. De ha nem mondta volna ő, akkor is tudnók, hogy minden, bármily modernnek látszó emberi eszmének, gondolatnak, tanításnak, törekvésnek már a legrégibb időkben is létezett valamely előfutárja, előharcosa. Hiszen a jogászok még ma is merítgetnek a régi rómaiak jogalkotásainak kútjából; az orvosok még ma sem vetették el az ókorban élt és nagy hírre vergődött Galenus nevű görög orvos tantételeinek egyikét-másikát; a drámaírók még ma is a régi görög drámaírók: Aischylos, Euripides, Sophokles által megalapozott elvek szerint szerkesztik meg színdarabjaikat; a bölcsészek még ma is sokat fogadnak el az ókori görög Plato, Sokrates, Pythagoras stb elméleteiből; a szobrászoknak az ókor Praxitelese, a középkor Michel Angelója, a festőknek a régi olasz, hollandus festőiskolák még ma is sokban mintaképül szolgálnak. Miért lennénk éppen mi, nyomdászok, kivétel ez alól az általános szabály alól és miért becsülnők le azokat az igazságokat, amiket a tollforgatáshoz is értő szaktársaink írtak szakmánk egyik-másik ágazatáról, csupán azért, mert azok az írások már régen látták meg a napvilágot? Az elsárgult lapokból igen sok hasznavehető és ma is teljes egészében helytálló igazságokat lehet kiböngészni. Ezért föltettem magamban, hogy az ilyenemű, még ma is az igazság és helytállóság erejével ható írásokat hébe-korba újból előkotorom és fölfrissítve tálatom szaktársaim elé; hiszen előttünk új nyomdásznezmedék nőtt fel, amelyik már nemigen bírja a német vagy más idegen nyelvet és így nem élvezheti a háborúelőtti vagy még régebbi szakirodalmat, leszámítva még azt a körülményt is, hogy ezek a folyóiratok nemigen hozzáférhetőek a számukra, még ha bírnák is az illető idegen nyelveket.

Ezt a szándékomat megvalósítandó, régi szaklapokban lapozgattam; e munkám közepette az alábbi közleményt találtam egy előkelő német nyomdászati szakfolyóirat egyik húszéveelőtti füzetében:

Tízparancsolat az akcidenszedő számára.

1. Én, az öntött betű, vagyok a te istened, én vezettem ki az emberiséget a sötétségből és gyujtottam meg számára a tudás szövetnekét.

2. Ne legyenek más isteneid rajtam kívül; ne alkoss magadnak ilyeneket metszett vagy rajzolt művekből.

3. Ne szentesítsd a célt hamis eszközökkel és cselfogásokkal és ne igyekezzél ilyesmikkel nyomtatványaidon hatást elérni; hidd el, nem maradandó az.

4. Tisztelj a szakmai atyáidról rádmaradt hagyományokat; ha olykor-olykor vétsz ellenük, erre mentséget nem fogsz tudni találni.

5. Ne gyilkold a kezedbe adott betűöntődei anyagot szétvagdosással, hajlítgatással és egyéb haszontalan munkával, hiszen a tönkretett anyagot a megrendelő nem fizeti meg.

6. Ne paráználkodj a díszítmények rádbízott kincseivel; jól kifejlesztett, biztos szépészeti érzésed óvjon meg a túlhalmazástól és az összeviszakeveréstől. Igyekezz megismerni a szakmába vágó újdonságokat és így haladj előre.

7. Ne lopd el a grafikus művészek és szaktársaid ötleteit. Válgjál époly ügyessé, aminők ők és iparkodj magad is újat alkotni.

8. Ne becsüld le szaktársaid munkáját. Inkább világosítsd fel őket, ha hibáznak valamiben és serkentsd őket újabb alkotásokra; ez majd hasznára válik szaktársaidnak is, magadnak is, a szakmának pedig becsületére fog válni.

9. Ne kívánd el felebarátod anyagát és ne akarjál dolgozni oly betűfajokkal, amelyek nincsenek meg abban a nyomdában, amelyben dolgozol; ilyesminek mindig nemkívánatos következményei szoktak lenni, mert kölcsönözgetésekhez vezet, amiből végeredményben mindkét fél számára baj állhat elő.

10. Ne kontárkodj a rajzoló szakmájában, mert hiszen te könyvnyomdász vagy és nem művész. Mellőzzél oly tevékenykedést, amely nem vág hatáskörödbe. A rajz és a metszés csak eszközül szolgáljon tevékenységedben, ezek tudniillik nem

lehetnek a tipográfus öncélú életlehetőségei. Gutenberg azért teremtette a mozgatható betűket, hogy azok segítségével csinos szedéseképeket alkothassunk és ne kelljen olyasmiket rajzolni, amik a nyomdásznak amúgyis rendelkezésére állanak.

*

Aki figyelmesen átolvasta ezt a tízparancsolatot, az minden egyes szavát aláírhatja. Még az is figyelemreméltó, hogy a hajlítgatást és egyéb anyagrontást is csak a betűöntődeből származó

anyagra tilalmazza. Mert a szedőgéppel előállítható sorokkal, körzetekkel, léniákkal, reglettákkal manapság már sok esetben igen könnyen állíthatunk elő oly akcidenziákat, amelyekben a térvizonyoknak megfelelő, arányosan és szépen, különböző ívalakban hajlított sorokkal igen gyakran határozottan szebb hatást tudunk elérni, mintha azokat egyenesen futóknak hagynók. Ahol meg nincs szedőgép, ott ne hajlítgassunk, hacsak a megrendelő kifejezetten nem kívánja.

Rasofszky Andor

Magyar nyomtatványkiállítás készül

A Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete a jóminőségű nyomdatermékek népszerűsítése céljából ez év április havában megrendezi az Iparművészeti Múzeum helyiségeiben a magyar sokszorosító iparok kiállítását.

A kiállítás tartama három hétre van tervbevéve és a magyar nyomdatermékek propagandáját lesz hivatva szolgálni, mert ideje éppen beleesik a Tavaszai Vásár időtartamába és így, ha sikerül a Tavaszai Vásár látogatóiban az érdeklődést a kiállítás iránt fölébresztetni, amiben nincsen okunk kételkedni, akkor a kiállítás nemcsak erkölcsileg, hanem közvetve anyagilag is eléri célját.

Most az a fő, hogy *elsősorban a nyomdai érde-*

keltségek figyelmét és érdeklődését föl lehessen kelteni jólfelfogott érdekeik iránt. Értjük ezen, hogy minden üzem és minden szakember megtegyen minden tőle telhetőt a kiállítás sikere érdekében. Most igazán időszerű a buzdító fölkiáltás:

— Mindenki a födélzetre! Mindenki járuljon hozzá nyomtatványgyűjteményével, akár üzem, akár mesterszedő, hogy a magyar nyomdaipar becsülete ismét fennen ragyogjon. Nagyon sok magánkézben levő jó propaganda- és reklámnyomtatványt ismerünk, amely ha a kiállítás rendezőségének rendelkezésére áll, feltűnést keltő kiállítást tud rendezni. Ez pedig az üzemeknek is, de nem utolsó sorban a munkásoknak is érdeke. Ez természetes is, mert ha sikerül a nyomtatványrendelés iránt való kedvet fokozni, ha sikerül megkedveltetni a nyomtatványfogyasztó közönséggel a magyar nyomtatványokat és emelni a megrendelések számát, ez nemcsak az üzemeknek, hanem a munkásoknak is hasznos, amennyiben szaporítja a munkaalkalmakat.

Ezért továbbbírjuk a kiállítást rendező egyesületnek azt a kérelmét, hogy minél előbb küldjék be az érdekeltek a gyűjteményükben levő merkantiliákat és akcidenziákat, mint aminők a levélpapírok, számlák, cégkártyák, prospektusok, körlevelek, árjegyzékek, értéknymatok, ex-librisek, báli és egyéb meghívók, illusztrációk és színnyomatok, csomagoló és adjusztáló nyomtatványok, címkék, borítólapok, reklámnyomtatványok, falragaszok stb. Kiterjed azonban majd a kiállítás a lapok és folyóiratok, valamint a könyv bemutatására is.

Önnek is meg kell venni

MAGYAR KÜLÖNSZÁMUNKAT

A mai magyar fametszet kiváló, több mint 60 művészi fametszettel ellátott képét nyújtja. Ezen különszám ára RM. 1.20 bérmentve
Fizessen elő 5-ik évfolyamába lépő folyóiratunkra!
Előfizetési ár negyedévenként RM. 2.10 bérmentve

„DER HOLZSCHNITT“
Havi szemle a fametszet ápolására és fejlesztésére

TH. KÖRNER, VERLAG,
Stuttgart (Németország)
Reinsburgerstrasse 95/97

Modern magyar fametszet

Nem materiális körülmények azok, melyek következtében a fametszet fénykora a reneszánsz idejére esik. A középkor alapvető eszméje a község egyesítése a templomban. A fametszet akkor születik meg, amikor a vallási gyakorlatát ki-ki haza, a maga kamrácskájába kívánja szállítani. A sokszorosító művészet önmagában középkorellenes elv és már magán viseli a reformáció bélyegét, ha hatvan évvel idősebb is emennél. A fametszet volt hivatva a nép közé vinni a vallásosságot és a szemléleti tudást. Hogy aztán a 17. században a rézkarc művészi téren majdnem kiszorította az olcsóbb fametszetet és a fametszet a könyvdekorációra szorítkozott, hogy a fametszet fénykora tehát az 1500 körüli évekre esik, ez a fametszet művészi kifejező sajátosságából következik. A fametszet jellege szerint a szilárd, határozott, kemény rajtot kívánja meg, és így megfelelt az északi reneszánsz kifejezőakarátának. A 17. század azonban mozgalmasságra, festőiségre törekedett és ezért találhatta megfelelő grafikai kifejezőeszközt a rézkarcban. (A rézkarc, szemben a rézmetszettel, szintén a szilárd és éles körvonal kifejezőeszköze és így művészileg közelebb áll a fametszethez, mint a rézkarc.)

A fametszet tulajdonképpen csak a 19. században ébredt új művészi életre, aminek magyarázata az, hogy a 19. század minden mult és távoli lehetőségét új életre keltett. A mult század illusztrációs üzemében a technikailag igen fejlett, de művészileg silány fametszetnek óriási jelentősége volt. Am a művészi fametszet is, különösen Franciaországban, a század második harmadában, számos kitűnő művelőre talált. A nyomdai reprodukciós technika kialakulása egy időre teljesen háttérbe szorította a fametszetet. Nyilvánvaló, hogy a fametszet ma, amikor a fényképeszeti reprodukció, a klisé és az offset oly magas nívót ért el és még beláthatatlan fejlődési lehetőségek előtt áll, már nem játszhatja többé azt a domináló művészi, sem azt a domináló könyvtechnikai szerepet, mint amelyet 1500 körül, illetve a 19. század végéig

játszott. A fametszet jelentősége ma már egészen más: tisztára és kizárólagosan művészi inycenség. Semmi csodálkozni való nincs rajta, ha művészeink közül is éppen az inycenek foglalkoznak legnagyobb előszeretettel a fametszéssel.

Mivel Magyarország minden vonatkozásban bekapcsolódott a modern művészi életbe és mivel tehetségeket népességének számarányát messze fölülmúlón produkál, nem csoda, ha a fametszés terén is jelentőset alkot. A gyakorlat „inycenségéből” folyik, hogy a fametszet kitűnő alkotásai nem elég széles körben ismeretesek. Ez azonban semmivel sem menti azt a francia szerzőt, aki testes kötetében a magyar művészetet és a fametszetet különösen oly bárgyu fölényességgel és meglepő tudatlansággal intézi el, hogy ez ránk nézve már nem is, csak a szerzőre nézve sértő.

Annál jobban kell örülnünk, hogy „Der Holzschnitt” című német folyóirat januári számát kizárólag a magyar modern fametszetnek szenteli. Az anyag összeállítását Rosner Károly végezte, nem csekély fáradság árán, és ő írta a 65 illusztráció kísérő szövegét. Az összbenyomás, melyet e munka nyomán nyerünk, igen kedvező színben tünteti fel a modern magyar fametszetet. Rosner bibliográfiája 32 forrás-

munkát említ, és ez a lista egyes lapok és más grafikai munkák hozzáadásával még lényegesen kibővülne. Örvedetes volna, ha Rosner Károly, aki immár elmélyedt az anyagába, kiegészítene és folytatná a regisztrálás munkáját és úgy művészi, mint tudományos szempontból hasznos és fontos katalógust készítené elő.

Ami magát a modern magyar fametszetet illeti, úgy a fametszet, már anyagiságánál fogva, bizonyos korlátokat szab a lehetőségeknek. Mégis óriási stílusbeli különbözőségek bontakoznak ki előttünk, ha Conrádtól Reiterig áttanulmányozzuk az utolsó 10—12 év anyagát. Conrád finom naturalizmusával szemben áll Vértes nyugtalan franciás romantikája, e kettőtől merőben idegen Kozma raffinált és oly ízesen művészi népiessége. Más utakon jár Molnár C. Pál, aki, ha nem is technikában, de hangulatban a reneszánsz mestereihez tér vissza, míg Fáy sokirányú tudását a feladat stíljéhez alkalmazza. Nyergesi impresszionizmusa és Reiter elvont mértánias vonaljátéka szintén egy-egy végtetet jelent. Végh mulatságos mozgalmal expreszionizmusa egészen más vizeken evez, mint például Kner Albert finom keletieskedése. A fametszet sokféle lehetőséget nyit, de legigazabban ott mutatja meg eredeti jellegét, ahol a vonal, az elhatározott, éles vonal érvényesül, mert e téren se a vegyi grafika (rézkarc, akvatinta stb.), sem a linometszet nem

ALAPÍTÁTOTT 1900

KÖNIG és BAYER

KLISÉGYPÁR

BUDAPEST · VII. WESSELÉNYI · UCCA · 54 · SZÁM · TELEFÓN · SZÁM · JÓZSEF · 359 · 91

VIDÉKI · RENDELÉSEKET · SORON · KIVÜL · INTÉZÜNK!

tud nyomába lépni. E szempontból tehát azok a technikák a „fajmetsz-szerűek”, melyek nem foltokkal, nem apró akcentusokkal, nem szagztatott szeszélyes vonásokkal, hanem a formát körülíró, lezáró és a plasztikát kiemelő vonalakkal és sraffirozásokkal dolgoznak.

Folthatások elérésére engedelmesebb eszköz a lino, festői hatásokat

pedig a rézkarc, az aquavinta, a litográfia tud könnyebben kihozni. A fajmetszet főerénye és egyúttal korlátja az a keménység, törtség, határozottság, melyet a faanyag teremt. E korláton belül még mindig rendkívüli finomságok és nagy mozgalmasság érhető el, amint ezt Kozma, Molnár C. Pál munkái bizonyítják a legjobban.

Dr. Rabinovszky Márius

Almanachokról

Nem tudom, tényleg így van-e, de én mindig úgy érzem, ha egy almanachot kezembe veszek, mintha egy kincses kalendáriumot lapozgatnék. A kultúrember kincses kalendáriumát. Minden almanach egy kiadó, egy nyomdász és sok író, grafikus kincseit, munkáját, termésének javát adja, vagy legalább is arra lenne hivatott, hogy adja. Ha nem, úgy ez a kiadó meg nem értését bizonyítja a tárggyal szemben, mert az almanach mintegy kirakata kiadvállalatának.

Az almanach készítéséhez az első és főfeltétel a becsületesség. Az olvasó, a vásárló joggal appellálhat arra, hogy a kiadó ne akarjon almanachjában többet mutatni, mint amilyen értékek könyveiben tényleg vannak. De ezeknek az értékeknek aztán adja legjavát.

Sokan azt vethetnék szememre, hogy az almanachok ezáltal érdektelenné válnak azok részére, kik egy kiadó jó néhány könyvét már ismerik. Erre azt felelhetném, az almanach célja főként az akvizíció, új olvasók meghódítása írói részére és egyben mérlege elmúlt esztendejének.

Nem tudom, hogy a magyar könyvkiadók mely okból húzódoztak úgy a multban, mint a jelenben almanachok kiadásától. Nem tudom, az akvizíciós erő felismerésének hiánya, vagy az irodalmi és művészeti mérleg ilyen nyílt publikálása iránti félelem okozták-e azt, hogy még nagy szegénységünkben is kirívó az a szegénység, mellyel nagyon kis számú almanachukat kiállították.

Nem akarunk történelmi visszaállítást és így csak az elmúlt húsz

esztendő magyar almanach termését nézzük.

Az első, kezünkbe kerülő kötet a „Nyugat” almanachja. Évszáma 1912, az új magyar irodalom kialakulásának, kivirágzásának egyik legszebb éve. De mit nyújt nekünk, nyomdászoknak, könyvművészeknek ez az almanach? A semminél alig többet. Címlapja talán az egyetlen, mely a „Nyugat” könyvkiadványainak ismert modorában Falus Elek rajza után készült, kedvesen, a maga nemében már-már konvencionálisan. Belül ízléstelen szedéssel az új irodalom legjava és szomorúan minden novella vagy tanulmány balsarkába begyötörve egy-egy rosszul nyomott portré.

Ez után nem jöttek almanachok. Ez után a háború jött, a lövészárkok és hadisírek dícsérete és erre kevés volt minden papír. Úgy látszik, nemcsak a műzsák hallgattak a fegyverek zajában, hanem a kiadók hangja is elhalált, vagy a nyomdász szegyele a kevés maradandót rongy papírján pótskyanyagú festékekkel a halhatatlanságba továbbítani.

1919. Egy sűrű fedelű könyv címlapján két békés tekintetű orosz lány tartja karmai között a szívet, melyben ez az évszám áll. Alatta pedig legelső nyomdászunk neve olvasható. Mint sok másban, úgy ebben is a gyomai Kner nyomda követi a helyes utat, a helyes megoldást. Az előszó első mondata programja lehetne minden almanachnak. Az almanach egy olyan könyv, mely egy könyvkiadó vállalat törekvéseinek és eredményeinek összefoglalását adja. A kötet, melynek nap-tárrészét Kozma Lajos fejlecei díszítik

és melyben Berény Róbert és Divéky József illusztrációi mellett a Kner kiadvállalat írógárdájának java termése volt, nyomdailag és kiállításában a háború utáni nehéz viszonyokhoz mérten abszolút becsületes munka volt.

Az 1922-es évre adta ki a Kner cég második almanachját, mely már azt az új klasszikus stílust tükrözi vissza, mellyel a kiadvállalat akkoriban nyomdai körökben általános feltűnést keltett. Ez az almanach példaképe annak, hogy az egységes formastílust és a tipográfiai egységet nemcsak a könyvekben, hanem egy ilyen kiadványban is demonstrálni lehet. Különben ez az almanach Kner Imre és Kozma Lajos legszorosabb együttműködésének jegyében született. Az 1921-es karácsony még két almanachot hozott. Az elsőből jobb, ha hallgatunk. Tartalmilag ugyan sok kedveset nyújtott a Rózsavölgyi cég régimódú kalendárium, azonban nyomdailag a régi kalendáriumok sokkal szebbek és ízlésesebbek voltak, sokkal több szeretettel és hozzáértéssel készültek, mint ez.

A másik a Genius első almanachja. A Genius kiadvállalat magas színvonalú irodalmi törekvéseivel a háború utáni könyvkiadás egyik legkellemesebb ki-elégítése volt. Jó nyomdát állított szolgálatába és így elvárhattuk volna tőle, hogy almanachjára több gondot fordít, mint amennyit fordított. Ez az almanach tartalmilag ugyan helyesen összeállítva, külsejében nagyon hamupipőkés volt és talán kesedelmes megjelenése folytán alig vették észre. Következő évi almanachjával sem volt nagyobb sikere ugyan e kiadónak és csak Prihoda István finom körrajzai tudtak néha oázist teremteni a majdnem margó nélküli csunya betűoldalak között.

Egyetlen almanach, amelyről majdnem teljes elismeréssel szólhatunk, a Helikon temesvári nyomda 1926. éves almanachja, amelyet ezért sorozunk a magyar almanachok közé.

1928 karácsonyára legnagyobb kiadvállalatunk, az Athenaeum adott ki egy almanachot, néhány költő arcképével és a kiváltságosok egy-két irodalmi szemelvényével. Ez a kötet nem tartozik az általunk ideálisnak nevezett almanachfülszámhoz. A címlap a különben

nagyon tehetséges Simon György János egyik kevésbé sikerült munkája.

Ugyanekkor jelent meg a Magyar Bibliophil Társaság évkönyve is, melyet a gyomai Kner-nyomda készített a Társaság részére. A könyv kiviteléről nem kell részletesen írunk, készítőjének neve már elég biztosíték tökéletes voltára. Tartalmából — mint bennünket legközelebből érintőt — ki kell emelnünk Kner Imre cikkét a könyvművészetről, mely az évkönyv szedésében magában demonstrálja azokat a leggorombább hibákat, melyeket egy könyv készítésénél sok nyomda sajnos, ma is elkövet és ezáltal a könyv művészeti értékét csökkenti.

Ennyit a magyar almanachokról.

1912-től máig sajnos, csak ennyit tudunk mutatni.

Nézzük meg ezzel szemben az 1928-as év karácsonyára megjelent német almanachokat.

Az Amalthea-Verlag almanachjának két színes és 31 fekete műnyomata előnyösen illeszkedik a finom metszésű betűkkel nyomott szöveg közé, melyben örömmel találkozunk honfitársunk, Steier Lajos érdekes tanulmányával. Az Insel-Almanach fedelét és a naptárrészben a hónapok jegeit Jan Tschichold, a nagyon tehetséges grafikusművész tervezte. A szö-

vegrészt kultúrvonatkozású képek díszítik, míg a szövegrész maga tisztán olvasható, világos betűvel, levegős oldalaival igen artistikusan hat.

Az S. Fischer-Verlag almanachja képviseli szerintünk az ideális almanachtípust. A kiadóvállalat köré csoportosuló művészek majdnem kivétel nélkül szerepelnek egy-egy rövidebb-hosszabb szemelvényel, legutóbb megjelent műveikből, vagy a kiadó közöl egy rövidebb tartalmú kivonatot és egy-két jellemző kritikát. A Paul List-Verlag, mely csak az utóbbi években tért át a már ponyvairodalommal határos Kurts Mahler és hasonló nővőjű munkák publikálásáról a komoly értékű munkák kiadására, almanachjával bebizonyította, hogy nemcsak tartalmilag, hanem kiállításban is új útra tért.

A 16 mélynyomatú melléklet a könnyű papírra nyomott almanachot már első átlapozáskor is változatossá teszi, míg a tartalom a legkülönbözőbb érdeklődésű olvasók számára nyújt gazdag olvasnivalót. A Hussmann által tervezett fedőlap az offsetnyomás technikai bravúrlehetőségét élénken demonstrálja. Itt újra eklatáns példáját látjuk annak, hogy a művész az anyag alapos ismeretében, milyen eredetit tud szerény eszközökkel nyújtani.

A Neuer Deutscher Verlag már címlapjával is felcsigázza érdeklődésünket. Úgy ez, mint az egész könyv elrendezését, P. Urban, Berlin, tervezte. Kinek nevével az új tipográfia úttörői között még többször fogunk találkozni. A naptárrész ötletes felhasználása kiadványainak propagandájára, a könyvcímek az egyes aktuális dátumok mellé való beiktatása által már megüti az újszerű alaphangot, mely hang az egész kötetben végigvonul. Politikailag egy világ választ el bennünket a könyv tartalmi részétől, legteljesebb elismeréssel kell adóznunk az almanach egész összeállításának. Minden oldal új meglepetést hoz és a fotográfált címlapok reprodukciói újra felvetik azt az eldöntetlen kérdést, nem-e kellene nekünk is fokozottabb mértékben foglalkozni az ilyenfajta címlapok készítésével.

A Staackmann-Verlag almanachja belsejében a konvencionális német tömegregény kivitelét adja jó papíron, a nekünk már-már szokatlan gót betűkkel, míg címlapja, legnagyobb meglepetésünkre e kiadó könyvcímlapjaitól eltérőleg, teljesen modern és erős plakáthatású.

Velhagen & Klasing almanachja nem is almanach. Mentségére vagy magyarázatul szolgáljon, hogy nem is a könyvkiadóvállalat almanachja akar lenni, hanem a Németországban igen

KLISÉ
FEKETE ÉS SZÍNES NYOMÁSRA
C-ANGERER & GÖSCHL
GRAFIKAI MŰINTÉZET
BUDAPEST, VII.
CSENGERY- UCCA 20
WIEN, XVI/4
ALAPITVA: 1871.

OELTIEFDRUCK-SCHWARZ 066

GEBRUEDER SCHMIDT G.M.B.H.
BERLIN-HEINERSDORF

népszerű Velhagen & Klasings Monatshefte almanachja. Így tulajdonképpen nem is mint tárgyunkhoz szorosán tartozó munkával, hanem mint egy artisztikusan kiállított könyvvel foglalkozunk vele és méltányoljuk a grafikusnak szöveg között elhelyezett kis tusrajzait, melyeket a beléjük foltoosan nyomott okkersárga tónus játékoskossá tesz és az egész könyvnek friss és üde képet ad.

Csak betűrendben került utolsó helyre Paul Zsolnay-Verlag évkönyve. Ez a felsoroltak között legfiatalabb kiadó, ki hatalmas lendülettel tört az éltre és ma már egyike a legszámottevőbb német kiadóknak, évkönyvét csak úgy, mint kiadványainak jórészt, az R. Kiesel salzburgi nyomdában nyomatta.

Furcsa érzés fog el, ennek az impresszumnak láttán, ha arra gondolunk, hogy Salzburchhoz hasonló nagyságú magyar vidéki városokban mennyire nem tudna egy magyar kiadó nem ilyen tipográfiájú és tökéletes nyomású, hanem még ezt megközelítő könyvet sem előállítani.

Egy-két tiszteletreméltó kivétellel kell, hogy vidéki nyomdáink is átérez-

zék ennek a megállapításnak igazságát. Tartalmilag két részre oszlik az évkönyv, melynek első része eredeti közleményeket, második része pedig irodalmi keresztmetszetet nyújt.

Ez a felsorolás csak példaadás akart lenni. Kiadóink, kik annyit haladtak az utóbbi években, minden vonatkozásban, figyelmüket fordíthatnák egy kissé az almanachokra is. *Rosner Károly*

Az egységes magyar helyesírás ügye

Mint lapunk legutóbbi számában már jelentettük, az egységes magyar helyesírás szabályai és részletes szójegyzéke munkában van. *Dr. Balassa József* tanár, a Magyar Nyelvőr szerkesztője serényen dolgozik a művön, amely hivatva lesz egységet, rendszert belevinni mai rendszertelen nyelvhelyességi viszonyainkba. Most, hogy a régen vajdó kérdés immár a megoldás stádiumába jut, a Budapesti Korrektorok és Revizorok Köre az érdekeltségekhez: nyomdatulajdonosokhoz, írókhoz, nyelvészekhez, kollégákhoz, tantestületek, egyesületek, lapvállalatok és tudományos testületekhez ismertető körlevelet bocsátott ki, amelyből — elhagyva a dolog hisztorikumával foglalkozó részt — a következő figyelemreméltó sorokat vesszük át:

„A Budapesti Korrektorok és Revizorok Köre vállalta magára a helyesírási szótárnak, ennek a hasznos munkának a sajtó alá rendezését és kiadását. Nem kell bővebben magyaráznunk, milyen nagy segítségére lesz ez a munka mind a gyakorlat szakembereinek, mind az irodalom és a sajtó szellemi művelőinek egyaránt. Hogy azonban némiképpen mégis rámutassunk rendszerének és szerkezetének lényegesebb értékeire, fölemlítjük mindenekelőtt, hogy a szakszerűen, közérthető módon szerkesztett helyesírási szabályokat a magyar nyelv teljes szókészletének jegyzéke fogja kiegészíteni. Ez a szótár különös tekintettel lesz a gyakorlati alkalmazás követelményeire és amellet, hogy a szavak helyes írását mutatja meg, egyszersmind a közhasználatban és irodalomban ritkábban előforduló szavaknak jelentését is megmagyarázza. Hasonlóképpen

azoknak az idegen szavaknak a jelentését is közli, amelyeket szabályaink értelmében a közhasználatban magyaros (fonétikus) írásmóddal alkalmaznak. Ezenkívül igen nagy gyakorlati értéket ad a szótárnak az, hogy a szavak egybefírására is ad fölvilágosítást mindazokban az esetekben, amikor valamely alapszó más-más összetétellel továbbfejleszhető. Egyáltalában a munka szerkesztésében főképpen az a vezérlő szempont, hogy a gyakorlati embernek legyen segítségére a helyesírás kétséges eseteiben, valamint a tipográfiai természetű kérdésekben is. Éppen ezért hisszük és tudjuk, hogy a szakmájukat szerető művelt nyomdai munkások között épűgy, mint az illetékes egyesületek, tantestületek, intézmények, lapvállalatok, valamint írók és nyelvművelők között nem akad egyetlenegy sem, aki ennek a nagyjelentőségű kézikönyvnek célszerűségét, hasznosságát és szükségességét föl ne ismerné és annak minél szélesebb körökben való elterjedéséhez erkölcsi és anyagi támogatásával hozzá ne járulna.

Az egységes magyar helyesírás előreláthatóan 22—25 év terjedelemben fog megjelenni, áttekinthető háromhasábos tipografizálással, jó papíron nyomva és egészszvasonkötésbe kötve. Ára a nyomdai munkások és fentemlített egyéb érdekeltségek számára önköltségen van megállapítva 5 pengőben. Bolti ára jóval nagyobb lesz. Kérjük mindazokat, akik a nyomdászattal összeköttetésben állnak, hogy fizessenek elő *Az egységes magyar helyesírás szabályai és szótárára*. A Budapesti Korrektorok és Revizorok Köre.”

SÁRGA MÁRKÁJÚ

MÄSER- LEMEZEK

Mäser közismert és nálunk is kedveltségnek örvendő alnyomat-lemezzeit hosszú, fáradságos kísérletek után ismét a régi jó, kifogástalan minőségben állítják elő. E kísérletek eredményét: az új sárga márkájú Mäser-lemézeket a szakemberek örömmel üdvözlők és használják

KÉRJEN
INGYEN MINTÁT
ÉS
ÁRAJÁNLATOT

GRAPHISCHE
FACHZENTRALE
G.M.B.H. LEIPZIG C. 1

Tíz év

Szerényen, csendben lépjük át a tizedik év küszöbét, azonban valami ott legbelől megdobbán és egy percre megállunk a küszöbön. Honnan is jöttünk? Jöttünk a nibilből — a semmiből. Egy izekre tépett, gazdaságilag lebetetlenné darabolt ország háborúsanyargatta talajából, példaadó régmúltból, gazdagabb napok emlékéből. Indultunk bittel, bizalommal; bittel munkatársainkban, bizalommal a nyomdászokban.

Nem mutatunk mérleget. Hisszük és valljuk, hogy egy lépéssel nem tértünk el a kijelölt útról, nem riasztott el onnan a támadások sora, nem csüggesztett el a közöny. Két kézzel adtunk és adunk, hintjük a magot és itt-ott már nyílik egy-egy friss virág.

Erőnkét megkétszerezi az a tudat, hogy a legnehezebb éveken át lapjaink megsokszorozódtak, új és új törekvéseknek nyújtottunk támaszt, adtunk helyet. Szakiársainknak szakmánk minden pontjáról mindenkor a legújabb képet adtuk, minden technikai fejlődést regisztráltunk. Kitértünk kapunkat a művészek előtt és más tájakról egyengettük nekik az utat a magyar grafika, a magyar képzőművészet, a magyar reklámművészet felé.

Ha kezünkbe vesszük az évről-évre testesedő köteteket, érezzük súlyuk gyarapodását. És ahogy egymásután emeljük fel a fedeleket, futtatjuk szemünket a betűk során, megállunk a szedéspéldáknál, nézzük a dús képeket, kialakul a kép: régi diadalok újrászületése, nyugati kultúra bejövetele. Minden új betűforma, minden lénia, minden hang megtalálja helyét, minden nyomdaművészeti megmozdulás megfigyelőjét és krónikását.

Nem vagyunk elfogultak. Érezzük, tudjuk, hogy többet is lehet adni, több hangot szólaltatni, több színt felvonultatni.

Hol vannak a munkatársak, hol az új generáció? Hol vannak a támogatók, kik nem anyagiakkal, hanem munkájukkal, anyagukkal támogatják a magyar grafikát. Nem a lapot, hanem a nemzeti nyomdászművészetet? Hol vannak a pártolók, a könyvbarátok, könyv-

kedvelők, reklámot csinálók, grafikát igénybevevők?

Nem panaszkodunk, de fel kell e nehéz napokban ráznunk a nyugvókat, a nemtörődöket és mindenkit, százszoros nyomatékkal figyelmeztetni arra, hogy egy integritásunk még megvan: kulturális integritásunk. És ez kell, hogy hatalmas legyen, hatalmasabb, mint valaha, kell, hogy mindenki teljes erejével, ha kell és lehet, erején túl is

álljon be táborunkba és kiki a maga módján gyarapítsa, erősítse ezt az integritást. Mi pedig, kik a munkában csak egy percre álltunk meg, régi hitünkkel és újult erővel, energiával és bizalommal megyünk tovább utunkon. Mindazoknak pedig, kik eddig nem jöttek velünk ezen az úton, hívó szavunkat küldjük és meglobogtatjuk zászlónkat: *Labor Improbus Omnia Vincit.*
Rosner Károly

Száz év előtt megjelent német szaklapból

vesszük át a következőket: *Epületes tündések a sajtóhibákról.* Az olvasónak nincs nagyobb bosszúsága, mint az örök sajtóhibák, amelyeket minden könyvben és lapon lehet találni, kivéve az olyanokat, mint a Tauchnitz-féle Homérosz (Nyomták a még ma is fennálló Tauchnitz-féle könyvnyomdában, Leipzigben. — *A fordító.*), amelynél a kiadók minden hibáért, amelyet valaki még felfedez műveikben, egy aranyat fizetnek; ilyen helyen természetesen minden pontocskát szorgosan vizsgálják meg és így minden gazt kigyomlálnak. Amde ilyen jutalmakat ritkán adnak és ha könyvnyomtató a gondos korrektúra okából számláját kissé nagyobb összegűre állítaná ki, akkor a megrendelők nagyobb része inkább belenyugodna néhány hibába, semhogy néhány garással többet áldozzon rá. De még ott sem, ahol igen nagy gondot és szorgalmat fordítanak a korrektúrára, a dolog nem múlik el bűnlajstrom nélkül. „Az a korrektor” — így mondja a könyvnyomtató-művészet Nesztora — „aki azt ígéri, hogy egy hibát sem hagy benn, az nem korrektor, mert ez az ígérete eléggé tanuskodik arról, hogy nem ért ehhez a szakmához.” A „sajtóhiba” megjelölés különben is helytelen, mert nem a sajtó az okozója a hibának, hanem a szedő, aki sohasem tud teljesen hiba nélkül szedni, egyrészt azért, mert osztáskor nagyon könnyen hanyódik el egyik-másik betűcske a meg nem felelő rekeszbe, másrészt pedig azért, mert maguk a kéziratok is telve vannak hibákkal, vagy legalább is nagyon olvashatatlanok. Az emberek mindennemű

hibákkal és botlásokkal szemben elnézők, csak a sajtóhibákat állítják pellengérré, de ezt azután ridegen, kímélet nélkül. Ha azonban szeretnénk az életben, minden hibát, amely a nyomtatott lapon előfordulhat, az emberen magán is megtalálhatjuk. A szedőknek két főbotlása a *temetések*ből (kihagyásokból) és *lakodalmak*ból (kétszeres szedés) áll. No már most: vajjon mennyi temetést idézett már elő az érzéki élvhajzás? Minő szomorú házasságokat vonnak maguk után azok a lakodalmak, amelyekben a férfi semmi mást nem mond, mint a nő, avagy megfordítva? Minő mindenféle erényről, minő mindenféle tulajdonságról felejtkezett meg természet anyánk vagy a nevelés ennél vagy annál az embernél, és vajjon milyen gyakran követ el az ember erkölcsi hibát nemcsak kétszeresen, hanem százszorosán? *A fordított betűkkel* hasonlíthatjuk össze az életben a jó tulajdonságokat és jó hajlamokat, amelyek téves irányban fejlődnek, vagy amelyeket helytelenül alkalmazunk. Így például biztosan nagy sajtóhiba az, ha valaki éleselméjűségét a szerencsejátékban igyekszik érvényesíteni, ha valaki jó étvágyú és túlterheli gyomrát, ha valaki közérdekű vállalkozásoknál fősvénykedik, ezzel szemben az élvezetek habzsolásában nagyon is pazarló, és a többi. — *A maszatok* (spíszek) az életben összehasonlíthatók azokkal a bűnökkel, amelyeket némely emberek nem tudnak leplezni és úgyszólván homlokukra vannak bélyegezve. Minden könyvben vagy lapban gyakran találhatunk maszatokat; ezek láthatók az embereken is,

akiknek mindegyike a teremtőnek eredetileg tiszta és hibamentesen nyomtatott lapjához hasonlít. Szavak, amelyek mellett hiányzik a szóköz (a *spacium*), a megfontolatlan, elhamarkodott cselekedeteket jelképezik. A szavak közötti túlnagy közök úgy tűnnek, mint a prédikációk előtti szünetek, amelyekben a szónok előbb gondolkozik azon, hogy miről beszéljen tovább. *Gondolatjelt* a legtöbb szerző akkor ír, amikor már nincsen gondolata. A közönséges ember ebben az esetben söröspoharat tesz maga elé gondolatjel gyanánt. Ha a szedő azon a helyen, ahol *bekezdésnek* (behúzásnak) kellene lennie, ilyet nem csinál, biztosan nem érdemel ezért nagyobb gáncsort, mint azok az emberek, akik nem feküsznek le idejekorán, és késő reggeli órákig alusznak. Ha a szedő azonban több bekezdést csinál, hogy minél gyorsabban készüljön el soraival és oldalaival, akkor egy kalap alá vonható a lusta, tunya emberekkel, akik hol ebbe, hol abba kezdenek bele, csupán azért, hogy az órák és napok múljanak. Ha egyik-másik szóban *hamis betű* fordul elő, amely annak egészen más értelmet ad, akkor az emlékezett bennünket annak az embernek a tettetésére, akinek minden pilantása, minden arckifejezése, minden illedelme hamis betűnek fogható fel. Olykor-olykor egy nagyobb betűfajból való betű is belecsempésződik a szedésbe; ez a nagyzási hóbortnak és előkelősödésnek emberi hibáját juttatja eszünkbe. Igen sok sajtóhiba — mint már említettük — a rosszul és érthetetlenül írott *kézirat* miatt keletkezik; azonban hogyan váljanak derék emberekké a gyermekek, ha az öregek, akik mindenben zsinórmértékül kellene hogy szolgáljanak, rossz példával járnak elől? A nyomónak voltaképpen sajtóhibái és botlásai az életre is alkalmazhatók és ezért megbocsáthatóknak kellene lenniök. Amikor e sorok írója egyszer a nyomót felelősségre vonta ezekkel a szavakkal: „Miért nyomtat olyan halaványan, hiszen alig lehet olvasni!”, a nyomó a következő választ adta: „A halavány a divatos szín és az emberek ólomszínű arcáról szintén nem olvasható le, vajjon nem betegek-e szellemileg

vagy testileg.” Ha ellenben a nyomó túlfeketén nyomtat, úgyhogy minden ív tele van elmaszatolódott és túlfestékezett betűkkel, akkor azokra a színészekre és komédiásokra kell gondolnunk, akik természetadta külsejüket pirosítóval rontják el, azonkívül a pomádé és puder is eszünkbe jut ilyenkor. A pálinkaivónak a vörös orra is ilyen maszat. Más az, amikor a megrendelő kifejezetten óhajtja, hogy a nyomás kormos és olvashatatlan legyen, hogy az emberek egy szót se tudjanak kihozni belőle (ez az esetben valóban megtörtént). Ilyenkor mindig a csalások és ámtások emberi sajtóhibái jutnak eszünkbe. A nyomónak hanyagsága az, ha a *papirosnak a ráncait és redőit* nem símtja ki kellőképpen. Azonban a papiros ráncai sem visszataszítóbbak, mint a fiatal embe-

rek homlokán levő ráncok. A nyomásnak *megkétszereződése vagy maszatolódása* (smiccelődése) arra a kétkulacsos emberre emlékeztet, aki szembenállva valakivel, a leghízelgőbb bókokat mondja, a háta mögött pedig a legdurvább gorombaságokkal illeti. A sajtóhibák általában abban is rokonságban vannak az emberi fogyatékoságokkal, és azért is van ezekkel közös sorsuk, mert mindketten a társas szórakozás tárgyát alkotják, a csúfolódóknak és szitkolódóknak tápot adnak, még pedig éppen azok az emberek, akik legkevésbé mentesek a hibáktól, szokják a legridegebben és legkeményebben megszólítani őket. (Szellemes, mókaszerező, vérbeli nyomdász-észjárású ember lehetett, aki ezt a tünődést annak idején írta. Sajnos, a nevét nem írta alá cikkének. *A ford.*)

Az „Egyetemi nyomda történeté”-hez

Az Egyetemi Nyomda jubiláris kiadásában megjelent díszmunka 61—64. oldalán Träger Andrásról, mint az Egyetemi Nyomda igazgatójáról van szó. Aki közelebbről ismerte őt, leszögezheti, hogy kevés oly széleslátókörű és művelt ember volt az ő idejében, mint az öreg úr, igaz, hogy némileg idegen kiejtéssel beszélt magyarul, de egészen hibátlanul írt. Fiatal korában állandóan külföldön tartózkodott és így nem csodálható, hogy aki franciául, németül, angolul tökéletesen beszélt és levelezett, annak a magyar nyelvi kiejtésébe kis idegenszerűség csúszott be és néha belekeveredtek idegen szavak is.

Ezt le kell szögeznünk, nehogy az

utókorra az Egyetemi Nyomdával kapcsolatban olyan adat kerüljön forgalomba, amely nem állja meg teljes egészében a helyét. Tudnivaló, hogy Träger, aki Hornyánszkyval együtt bírta a Träger-Hornyánszky nyomdát, miniszteri meghívásra — csupán hazafias érzéstől vezetve — vállalta az Egyetemi Nyomda igazgatását, amely reá nézve még anyagi áldozatot is jelentett. Nem élt ő tehát „idegenként a magyar kultúrvilágban” és a magyar nyelv tudásával is rendelkezett. Träger igazgató fia a honvédelmi minisztériumba került, unokaöccse, dr. Holl Jenő vasútigazgató Sopronba. Träger emlékezete méltó arra, hogy téves megvilágításba ne kerüljön az utókor előtt.

Az Albus szappangyárak plakátpályázata

Egy teljesen újszerű reklámötlet, mely egy szűkebbkörű pályázatra beérkező plakátterveket egy nagy plakáton gondolja elhelyezni és ezáltal a közönség legszélesebb rétegeinek adja meg a szavazás lehetőségét, megértő fogadtatásra talált az Albus szappangyárak modern reklámhoz kiválóan értő igazgatójánál, Szegő Béla úrnál.

És ami különben nálunk Magyarországon a legritkább eset, rövidesen keresztülvitelre is került az ötlet.

A meghívott művészek teljesen szabadon választhatták a plakát témáját, azzal a megkötéssel, hogy mindegyiken eredeti színben szerepelnie kellett az Albus szappangyár új, Kner Albert által tervezett zöldszínű dobozának. A

szöveg az összes plakáton egyforma volt és eme két fix pont közé kellett a művészeknek a plakátot megalkotni.

A kivitelre került pályázati plakátok tervezői Abonyi Zoltán, Bortnyik Sándor, Csabai Ékes Lajos, Gróf József, Kaesz Gyula, Kassák Lajos, Kner Albert, Kolozsváry Sándor, Máday Grete, Nemes Erich, Schwarcz István, Tábor János (2) és Végh Gusztáv.

A plakát sokszorosítását a Piatnik Nándor és Fiai Rt litográfiája végezte, Korbélyi Károly nyomdai művezető kiváló szaktudású vezetése mellett.

A pályázati plakátokat a „Magyar Grafika” mellékletétől is felajánlotta az Albus szappangyárak nobilis igazgatója és így módunkban áll olvasóinknak első számunkban egy különleges mellékletsorozattal szolgálni.

Nyomtatás

A mélynyomásnál gyakran tapasztalt kellemetlenségeknek, mint: fátyol, légbuborék stb. az a körülmény volt az okozója, hogy az átvitel folyamán a pigmentpapiros részben a levegő melegségétől, de főképpen a világítólámpák hőhatásától nem volt megvédhető s így a krómzselatinréteg összetételében változott meg.

Ennek megakadályozása céljából vízkihűtéssel védjük a másolókeretbe zárt pigmentpapirost a hőhatásoktól és az eddigi tapasztalatok is szép eredményekről számolnak be.

A nyomógépnek revízióval, egyengetéssel és kizárással való feltartása munkaközben, illetve eredeti hivatásától, a nyomástól való elvonása, egyike a legköltségesebb kiadásoknak, miután ezalatt a gép kihasználatlanul áll, de a személyzet egy része sem tud produktív munkát végezni. Habár az első szempillantásra nem is látszik oly horribilis tételnek, de ha az effektív veszteségeket kalkulálják egy év alatt, úgy bizony nagyon is gondolkodásra kényszerít, különösen, ha mingyárt több gépről van szó.

A forma bezárása egyike azon munkálatoknak, amelyek minálunk még majdnem kizárólag a nyomógépben végeztetnek el, s így azt eredeti hivatásának teljesítésétől elvonják.

Pedig hát nem sok költséggel el tudnók érni azt, hogy a formát gépen kívül zárjuk be és már így bezárva löjük a gépbe.

Mire is van itt szükség?

Minden nyomógépnek legyen egy záróasztala, vagy ha helyszűke miatt ez nem volna megvalósítható, úgy

több gép esetében 1—2 darab csakis arra a célra álljon rendelkezésre, hogy a formákat, mialatt a gép még szalad, az erre beosztott személyzet előre bezárja, és amikor a gép végzett az első formával, ezen előkészített formát rögtön beemelheti. Ilymódon több gép részére lehet a formát előre bezárni és egy regálba elhelyezni addig, amíg sör kerül a nyomásra.

A revízió előkészítése már kissé nehezebb, de az is lehetséges, ha több nyomógép esetén egy gépet csakis arra akarunk felhasználni, hogy ebben a próbalevonatot és a revíziót az előre bezárt formákkal megcsináljuk.

Ezen előkészítő munkálatokhoz csatlakozik még az egyengetés, amelynek megrövidítését a különböző és más alkalommal ismertetett mechanikai egyengetések elősegítik.

Szép újévi ajándékban részesített bennünket naptár helyett a Hartmann Testvérek vegyi festékgár Halle-Ammendorfból. Gyönyörű háromszínyomtatásos faliképet küldött be, amely a gyár festékeivel offseteljárással készült. A kép Prof. Adam Kunz festőművész „Csendélet” című színgazdag festményének reprodukciója és csodálatos hűséggel adja vissza az eredetinek minden árnyalatát. Ez az offsetnyomtatvány a jó festékeknek, a kiváló emberi munkának és a kitűnő gépnek, e három tényező szerencsés összetalálkozásának közös produktuma. Ezzel a művel, mely a gyár háziyomdájában, a cég Concentra-festékével nyomtatott, sokat vitatott technikai problémát oldott meg a Hartmann cég. Ezenkívül mellékelve megkaptuk a

„Madonna di cardellino” című és a „Mákvirágcsokor” négy színű könyvnyomdai úton előállított kisebb képeket. Az előbbi karácsonyi számunkhoz volt mellékelve.

Hírek

A Grafikus Művezetők Egyesülete tanulmányi kirándulást rendezett február 24-én az Egyetemi Nyomda múzeumkörüti telepére a *Matrisan* matricatisztítógép működésben való megtekintésére. Oldalain betűfémmel, piszokkal telirakódott szedőgépmatricából sorokat szedtek s azok Linotype-szedőgépen kiöntettek, hogy a matricák rosszaságáról és piszkos betűiről lenyomatban meggyőződhesünk. Majd ezeket a matricákat előbb az egyik, azután a másik oldalon a *Matrisan*-gépen egyenkint megtisztították, hogy a Linotypen újra sorokká szedjék és kiöntsék, s így az újonnan öntött sorokat lenyomatva megállapítható legyen a tisztítás előtti és tisztítás utáni lenyomatok közötti különbség. A különbség valóban meglepő. Míg a tisztítás előtti levonat sorai piszkosak a sok ólomszilánk lenyomatától, adig a tisztítás utáni lenyomat kifogástalanul tiszta betűképet mutat. A tanulmányi kirándulás résztvevőinek egyöntetű megállapítása, hogy az egész tisztítási eljárás igen egyszerű, teljesen célravezető és meglepően gyors. Pár óra alatt egy magazin teljes matricáit is meg lehet általa javítani.

A *Neues Wiener Journal* a kéziszedésről átment a gépszedésre! Arról értesítenek bennünket, hogy a „Neues Wiener Journal”, amelyet eddig kizáróan kéziszedéssel állítottak elő, elhagyja a kéziszedést és áttér a modern gépszedésre. Az összes szedőgépfajták és gyártmányok beható vizsgálata után a nevezett lap arra határozta el magát, hogy a jól bevált és a legjobban ismert *Linotype*-szedőgépet részesíti előnyben és újonnan berendezett szedőgépüzeme részére 16 *Linotype* rendelt meg a Gutenberg-Ház Geel Testvérek vezérképvisleténél, Wienben.

Hol, — Hogyan, — Mikor hirdesen — ezen három kérdés helyes megválaszolásától függ reklámakciójának sikere. E téren útmutatással szolgál a *Mosse Rudolf Rt* most megjelent 1929. évi Ujságkatalógusa.

Első része az eladás és a reklám racionalizálásáról szól.

Második része minden tudnivalót közöl Magyarország napi és hetilapjairól.

Harmadik része a vidéki lapokkal foglalkozik, részletesen felsorolja a teljes vidéki sajtót a szükséges adatokkal

együtt, továbbá térképekkel ellátott előnyös csoportajánlatokat tartalmaz a vidéki propagandára vonatkozólag és tájékoztatást nyújt az egyéb reklámlehetőségekről.

Negyedik része ismerteti az ország szórakoztató és szaksajtóját.

Ötödik részében maguk a lapok kiadói szólnak meg tájékoztató hirdetésekkel.

A kiállításra és tartalomra egyaránt kimagasló, 96 oldalas, vaskos katalógust ingyen és bérmentve küldik hirdetőknél.

károsan, hanem a gép sebességét is jelentősen csökkentik.

A kés élessége csak *szükséges*, de még nem *elegendő* feltétele a tiszta vágásnak.

Tudjuk ugyanis azt, hogy a kés éle egy — a gyakorlati tapasztalat által előírt — vágószögben kell, hogy csiszolva legyen, amely *vágószög* a feldolgozandó anyag keménységétől függ.

A kések csiszolása mindenkor a \times -gal jelölt oldalon történik.

A továbbiak során még a vágógép kezelését és automatikus működésére vonatkozó feltételeket fogom röviden felsorolni:

3. Tökéletes és minden papírerősre és fajtára egyformán működő önműködő leszorítás.

4. Milliméterről milliméterre beállítható önműködő papír-előretolás.

5. A gép gyors kezelését elősegítő mechanikai berendezések, mint pld: mechanikus papírhalmazszállítás előre és hátra, szalagvágó-szerkezet, stb.

6. Védőszerkezetek üzemi balesetek elhárítására.

7. A meghajtáshoz szükséges hajtóerőszükséglet alacsony volta. L. L.

Mit tartsunk szem előtt egy vágógép vételénél

Bármennyire is valószínűnek látszik, hogy a megfelelő érzékkel bíró nyomdász a rendelkezésére álló prospektusok és információk segítségével ki fogja tudni választani a neki legjobban megfelelő típust, félő, hogy — amint ezt a gyakorlat, sajnos, rendszerint igazolni szokta — a fától nem látja az erdőt és nem tudja az ő szempontjából legfontosabb feltételeket kiemelni, illetőleg választását ezen szükséges követelményeknek alárendelni.

Hogy e tekintetben némileg segítségére lehessünk az érdekelteknek, a következőkben röviden összefoglaljuk azon pontokat, amelyek egy modern vágógép vételénél elsősorban tekintetbe veendőek.

Amikor a gép *nagyságát* megállapítottuk a teljesítőképességet illetően, a következőkre legyünk figyelemmel:

1. A *vágás* pontos és tiszta kivitele.
2. A vágások percenkénti legnagyobb száma.

Ad 1. Ahhoz, hogy a vágás abszolút pontos legyen, elengedhetetlenül szükséges:

a) a gép vázának s így elsősorban a késtartónak teljesen masszív építése, valamint a meghajtás részeinek abszolút merev, hajlítás- és rugózásmentes méretezése;

b) a leszorítás elegendő mértéke;

c) a vágókés állandó élessége.

Ez utóbbi már nem annyira a gép gyártásával, mint inkább a használata alatti kezeléssel függ össze s ezért érdemes erről külön is néhány szóban megemlékezni.

A vágógép termelőképessége csakis egy éles kés segítségével használható ki, miután a tompa él okozta zavarok, mint: pontatlan vágás, a vágás durva és elnyomott volta, a géprészeknek gyakran törésig való igénybevétele nemcsak a minőséget befolyásolják

Könyvkötészet

Oldalt gumirozott papírosok vágása. A vágás megkezdése előtt szükséges a jó megszáradás. Ezután az oldalt gumirozott gyártmányokat szükség szerint 50 vagy 100 lapból álló csomókban úgy kell fektetni, hogy a gumirozás mindig egyoldalt legyen. A gumirozás révén vastagodás áll elő, amelyet vágás előtt ki kell egyenlíteni. Ezt úgy kell megcsinálni, hogy 50—50 vagy 100—100 csík közé erős fapapírlemezdarabkák teendő, amelyek a gumirozás szélességével keskenyebbek, mint a gumirozott lapok. A csomókat mindig úgy kell a gépbe tenni, hogy a gumirozás baloldalt legyen, nehogy a vágás alkalmával tépődés álljon be. A vágógép vágóhosszúsága szerint több vágónivaló csomót lehet egymás mellé tenni, hogy a vágógép kihasználható legyen. A papírlemezdarabkákat a vágás után

A Magyar Grafika
szövegét a
**LEYKAM-
JOSEFSTHAL
AG**
gratweini gyárában
készült
különleges
famentes offsetnyomóra
nyomtuk

benn lehet hagyni a lapok közt, mert azoknak kivétele a munkabért szükségtelenül megnagyobbítaná. A példányszámot 500—1000 darabonként tanácsos csomagolni, de csirizt ne használjunk, mert a keresztülhatoló nedvesség a gumirozást összeragasztaná.

Kézi gumirozás. Könyvkötődékben, dobozgyárakban, könyv- és könyomdákban, amelyekben oldalt való kézi gumirozással készítenek nyomtatványokat, aminők: banderol- és csikszalagok, etikettek, levélmelléklet-cédulák, bankjegyszalagok, leginkább úgy gondolják, hogy erre a célra legjobb állati enyvet használni. Ez azonban nem felel meg azoknak a kívánalmaknak, amelyek a gumirozó ragasztóanyaghoz fűződnek, mert eltekintve attól, hogy túldrága ilyen célokra, száraz állapotában nincs elég

ragasztóereje, nagyon gusztustalan külsejű és nem ritkán rosszszagú is. Azonkívül a feldolgozás alkalmával nagyon is meleg szobahőmérsékletre van szüksége, majd amikor a megrendelőnek elszállítják, a fentemlített fogytékosságai miatt — még pedig nem is jogtalanul — mindig kifogásolják. Ilyenfajta gumirozások számára a legtanácsosabb, ha olcsó munkákról van szó, dextrint használni, más esetekben pedig semleges hideg enyveket, amilyeneket a jobb fajta ragasztóanyaggyárak gyártanak. Ezeknek a gumirozóanyagoknak földolgozása alkalmával nincs szükség különösen magas szobahőmérsékletre. Az így gumirozott munkák gusztusos külsejűek és a nyomtatvány megrendelőjét kielégítik, ennél fogva nem lesz oka arra, hogy megszokott szállítójától elmaradjon.

öldi és külföldi hírek, sajtójogi rovat, irodalmi szemle tölti meg a négyéves füzetet. A folyóiratot Wünscher Frigyes dr. szerkeszti és előfizetési ára 10 pengő egész évre.

Vidéki Sajtó címen Thurzó Nagy László szerkesztésében február 1-én új sajtótudományi folyóirat jelent meg. Előfizetési ára egész évre 20 pengő, egyes szám ára 2 pengő. Az első szám gazdag tartalommal jelent meg. Hozza a szomszéd államokban megjelenő magyar lapokat, foglalkozik a vidéki Hírlapírók ügyével és több hivatalos közleményt közöl.

A Typographische Mitteilungen három száma gyűlt össze, amióta karácsonyi számunk kiment. Mind a háromnak címlapja a „Pressa” nemzetközi pályázatán nyert díjat. A karácsonyi szám az alpmetszésnek van szentelve. Otto Hühne a fotografiai szedésről mondja el szakszerű véleményét és egyéb cikkek tartják a lapot. Sok ólom-, lino- és fametszet van benne. — Az ezidei 1. szám ugyancsak gazdag tartalommal és a szedéspéldák tömegével jelent meg. Külön rovat foglalkozik a szakoktatással és a német grafikai továbbképző iskolákkal. „Das Schiff” címen szépirodalmi rovat van minden számban, amely rovatnak vezetője Preczang Ernő. — A 2. (februári) számmal is megmutatja a Bildungsverband, hogyan lehet a továbbképző tanfolyamokkal párhuzamosan a szak-

Könyv- és lapszemle

A Magyar Bibliophil Társaság Évkönyve. Nyolcéves főnnállása óta az elmúlt év végén adta ki első ízben a Bibliophil Társaság évkönyvét, amely most már minden esztendő végén pontosan meg fog jelenni. Régesrég elszoktunk már attól, hogy olyan tökéletes könyv kerüljön a kezünkbe, mint ez az évkönyv. Valóságos mintája, tanítópéldája ez a könyv a régi jó tipográfiának. A szép metszésű betű, a tiszta, kifogástalan nyomtatás, a szabályszerű margók, a csaknem hibátlan szedés, az egységes, zárt oldalak: mind olyan régi tipográfiai szabály, amely ma már feledésbe merült. Bennünket, mint tipográfusokat ez a külső harmónia ragadott meg először, de ehhez csatlakozik a tartalom belső összhangja is. A Magyar Bibliophil Társaság első nyolc évének történetéről *Eisler Mihály József dr.* főtítkár írt. *Végh Gyula*, a Társaság elnöke a szép könyvről írt tanulságos esszét. A tipográfia és a könyvművészet határait *Kner Imre* vontta meg húszoldalas, szakszerűen megírt cikkében. Közli a Társaság tisztikarának, tagjainak névsorát stb. Az évkönyvet a gyomai Kner cég nyomtatta és alkalmas arra, hogy a könyvet a nagyközönséggel

megkedveltesse. Borítéka zerkalli merített papiros.

A Magyar Iparművészet ezidei 1—2. száma értékes tartalommal és számos iparművészeti munka illusztrációjával jelent meg. *Nagy Sándor* „Mult, jelen, jövő” címen, *Nádai Pál* A dísztelen lakásról értekezik. *Elek Artur* és *Farkas Endre* műkritikai cikkei után sok apróbb hír értesíti az olvasókat az iparművészeti eseményekről. A *Györgyi Kálmán* szerkesztésében és az Országos Magyar Iparművészeti Társulat kiadásában megjelenő művészeti folyóiratot a társulat tagjai évi 15 pengős tagsági díjuk fejében kapják.

A Műgyűjtő mult évi 12. és ezidei 1. száma a szokott művészeti, gyűjtési és régészeti tartalommal jelent meg. A Szilárd Vilmos szerkesztésében megjelenő folyóirat sok ábrát, drága, ritka műtárgyak képeit hozza.

A Sajtó ezidei első számával 3. évfolyamába lépett. Vezető helyen *Papp Viktor dr.* Esterházy Pál herceg nagy-lelkű adományát méltatja. Ugyanis 40.000 pengőt juttatott a herceg a Magyarországi Hírlapírók Nyugdíjintézete javára. Több egyéb cikk, bel-

KOH-I-NOOR
FÉMKERETES
RASZTEREK
AUTOTÍPIÁK,
SZÍNES NYOMATOK,
OFFSET- ÉS MÉLYNYOMTATÁS
CÉLJÁRA 25 ÉV ÓTA
ÁLLANDÓAN
A LEGJOBBAK!
KIVÁNSÁGRA
NAGY ILLUSZTRÁLT
KATALÓGUST DIJTALANUL ÉS
PORTÓMENTESEN
KÜLDÜNK
HERBST & JLLIG
FRANKFURT AM MAIN

irodalom útján is oktatni, tanítani. Számos cikk, apróság, sok szedéspélda, amelyek a szedés közé szedettek, mind egy cél felé törekszik: tanítani.

A *Graphische Revue*, a Wiener Graphische Gesellschaft kiadásában megjelenő szakfolyóirat 6. száma jubileumi szám. Ezzel lép a Graphische Revue XXX. évfolyamába. A lap nagyobb felét a műmellékletek és a szedés- és nyomtatáspéldák teszik. A szövegrész első helyén a lefolyt harminc év működését méltatja a szerkesztő. A többi cikk a szakma minden ágazatával foglalkozik, a papirostól a szedő- és nyomógépekig. Ezúttal gazdag tartalommal, a megszokottnál jobb kivitelben jelent meg.

Az *Offset-, Buch- und Werbekunst* két száma, a novemberi és decemberi szám fekszik előttünk. A 11. szám túlnyomó részben a fotónak a reklámban való fölhasználását tárgyalja számos fényképpéldával kapcsolatban, másrészt a reprodukciós technika haladásáról ad számot. — A 12. szám Möhring fekete-fehér mechanikai tárgyú fedőlapjánál fogva is kifejezi azt, hogy ebben a számban főként nyomógépekről van szó. A mély- és offsetnyomtatás versengéséről találunk benne közleményt. A folyóirat egyes számának ára 3.50 márka. Offset-Verlag G. m. b. H. Leipzig C 1, Seeburgstr. 57.

A *Deutscher Drucker* január havi száma folytatja a lemezmetszésről szóló tanfolyamát. Ebben a számban *Walther Hahn* a linolmetszésnél tart, *Hch Schulze* a tipográfiai vázlatkészítést ismerteti 12 fokozatban. Nagy cikk a német nyomdaipar helyzetét vizsgálja. Van a folyóiratban történeti, nyomtatástechnikai közlemény is. Szedéspéldái kitűnőek. Egyes szám ára 2.75 márka és Berlin SW 61, Hagelbergerstrasse 49 rendelhető meg.

A *Gerbauchsgraphik* december havi száma különösen illusztrációs anyagával tűnik ki. A sok plakátreprodukció, egész sereg csomagolási minta, reklámanyomtatvány, foto és fotomontázs, könyv- és árjegyzékcímlap, művészi könyvillusztráció, de különösen az orosz moziplakátok reprodukciói nagyon sok értéket tárnak a szemlélő elé. A német és angol nyelven megjelenő

szövegrész a legújabb művészeket és műveiket tárgyalja. A művészi reklám-szakfolyóirat a Bund Deutscher Gebrauchgraphiker hivatalos orgánuma. Egyes szám ára 4 márka, megrendelhető: Phönix Illustrationsdruck und Verlag G. m. b. H., Berlin SW 61. — A jónevű szakfolyóirat január havi száma ugyancsak telve van a legmodernebb plakátreprodukciókkal *Wilhelm Schwarzenbergertől*, művészi könyvillusztrációkkal, amelyeknek *Fritz Ahler* a mestere, fametszetekkel. 16-oldalas betű- és szedéspéldamelléklete Erasmusdruck címen a legkülönbébb stílusokban készült. Cikkei az illusztrációkat magyarázzák és német és angol nyelven jelentek meg, mint az eddigi számok.

Satz- und Druckmusterheft 1929. A Deutscher Drucker kiadásában rendkívül tanulságos szedés- és nyomtatás-mintagyűjtemény jelent meg. Több mint száz ötletesen megtervezett és kifogástalanul nyomtatott mellékletlap 235×310 mm nagyságban tárul a szemlélő elé. Egytől egyig valamenyi jó, oktató példa arra nézve, miként kell modern, hatásos nyomtatványokat egy- és többszínnyomásra megtervezni és megszedni. Nemcsak a mesterszedő tanulhat belőlük, hanem a grafikus, a reklámszakember és a nyomó is. Ezt a füzetet a legmelegebben ajánlhatjuk szép kivitele, gazdag tartalma és nagytömegű szedés- és különféle nyomtatáspéldája miatt is mindazoknak, akik a német munkamód iránt érdeklődnek. E füzet ára 3 márka s megrendelhető: Verlag „Deutscher Drucker“, Berlin, SW 61, Hegelbergerstr. 49.

A *Falz & Werner* reprodukciós készületek gyára, Leipzig C 1, Lutherstrasse 14, csinos naptárt küldött be. A gyár a klisékészítéshez, az offset- és mélynyomáshoz szükséges eszközök és felszerelések gyártásában az évek folyamán nagy gyakorlatot szerzett.

A *Koenig & Bauer A. G. Würzburg* gyorssajtógyár finom kis prospektust küldött be négy legújabb gyorssajtójáról: „Die kleine Hexe”, „Der Rollrenner”, „Der Kreisroller” és „Der Sturmvogel” a nevük. Ábrájuk után ítélve fürge és masszív építésű gép valamennyi. Értékes könyvet is juttat

tott hozzánk, amelyben a nyomógépek fejlődését tárgyalja sok ábrával illusztrálva és a Koenig és Bauer gyorssajtógyár történetét ismerteti. Sok ábra a cég hatalmas rotációsait mutatja be.

Typo-Skizzenblock (vázlatblokk) G. Fischer ipariskolai tanártól. Mellékelve egy vonalozott lap nonparell-beosztással és a legfontosabb szabványformátumokkal. Kiadja a Bildungsverband der Deutschen Buchdrucker, G. m. b. H. Berlin, SW 61, Dreibundstrasse 5. Ára 1 márka. A szakiskolai és szaktanfolyami oktatás egyik legjobb segédeszköze a vázlatblokk, amely éppen most jelent meg a Bildungsverband kiadásában. A blokk Fischer nürnbergi ipariskolai tanár tapasztalatainak leszűrődése és már hosszú időn át dolgozik ezzel módszerrel. A vázlatok részére átlátszó, jó vázlatpapírlapokat tartalmaz a blokk. A mellékelt vonalozott lap segítségével a tanuló pontosan eltalálja a vázlat tipográfiai mértékét.

A *Karl Krause* leipzig-i cég egész sor gépismertető lapot küldött be. Könnyű munkákhoz való hajlítógépet, nehéz prégeleőprést, azután több könynyebb prést papírtányérok prégeeléséhez bocsátott újabban a piacra. Bővebb ismertetést és prospektusokat szívesen küld a Krause cég az érdeklődőknek.

Seidels Reclame című érdekes folyóirat ezidei első számát kaptuk meg. A 13. évfolyamába lépett lap egyes száma 2.50 márka és Berlin W. 35, Magdeburgerstr. 34. rendelhető meg.

Der Holzschnitt decemberi száma a fametszés különféle technikáival készült képek reprodukcióit hozza. Nagy cikket közöl a Pressáról és néhány külföldi kiállítás közül a magyar kiállítást is a legelismertőbb szavakkal említi meg. A lapszemlében rokonszenvesen ismerteti a *Magyar Grafika* szeptember—októberi számát, amelynek levélfejmellékleteiről következteti, hogy nálunk ízlésség és jó technika szempontjából a könyvnyomtatás magas színvonalon áll.

A *Technikum für Buchdrucker in Leipzig 1927—1928.* évi jelentése a vedésminták százait mutatja be, a világhírű szakiskolában tanulók munkáit.

Monatsblätter Hübel & Dench, a cég könyvkötésművészeti folyóirata érdekes szakkikket és külön műmellékleteken díszkötés-ábrákat közöl. Fínomkiállítású munka.

A C. E. Weber betűöntőde Stuttgart az évforduló alkalmából szép naptárral kombinált betűmintakönyvvel lepette meg bennünket. Stuttgart nevezetes épületeit, a betűöntőde munkatermeit autotípiákban mutatja be a mintakönyv. Bemutatja a normalizált szedőszekrényt, tanácsokat ad a betűrendelésre vonatkozóan és öntőcédlákat közöl, végül izléses, finom betűit mutatja be. A különféle árnyalatú Deutsch-Römisch, Druckhaus, Romanisch, a keskeny és kövér groteszkek, az Etiennék, az Elvira-kurzív, a világos Holländisch stb. stb. mind jömeteszésű, kitűnő betű.

Bauersche Giesserei Frankfurt a. M., amelynek új betűit és díszzeit csak mult számunkban mutattuk be, ismét új, finommetszésű díszítőanyagot bocsátott világgá. „Ufa”-dísz az új anyagnak a neve. A beküldött mintanyomtatvány szerint különösen keretnek szép az „Ufa”-Schmuck, de hatással alkalmazható az akcidencia más helyein is. Vezérképviselő Magyarországon részére: Horvát Lajos grafikai szaküzlete részvénytársaság Budapest, III, Fényes Elek ucca 4, Telefon 121-38.

Der Typograph legújabb prospektusa az „Universal” Modell B gépet mutatja be. Ezen a gépen már sok német lapot szednek, mert jóminőségű soröntése mellett a lapokban előforduló címekeket és a hirdetések slágersorait is könnyűszerrel lehet rajta szedni. A megfelelő matricák beszerzése után katalógusok, címtárak, árjegyzékek stb. szedésére is alkalmas.

Klingspor-Kalender 1929. Gyönyörű kis naptár, a Gebr. Klingspor, Offenbach a. M. adta ki és nyomtatta. Az öntőde többszínnyomású díszével van dekorálva. A címlapot és a naptári oldalakat ezekkel a szép díszekkel keretezték be. A naptári rész után a híres német költő, Gotthold Ephraim Lessing kétszáz év előtti születésének emlékeztére a költő gyermekmeséit közlik az öntőde díszével illusztrálva. Valóságos mesébe illő kis mesekönyv és naptár ez a művecske.

A Bulletin Officiel, a francia nyomdai főnökök hivatalos havifolyóiratának karácsonyi száma (Noel) fölírással hatalmas terjedelemben jelent meg. A szövegrészt történeti, mégpedig francia nyomdászattörténeti tanulmány vezet be és folytatódik szépirodalom: prózán és versen keresztül a szakkikkek légiójáig. Mint minden karácsonyi szám, ez is sok-sok színes műmellékletet közöl, azt lehet mondani: a legkülönbözőbb nyomtatási eljárások útján előállítva. Különösen a kromonyomtatványok sikerült volta, kifogástalan nyomtatása, az eredetivel való megegyező hasonlatossága elsősorban a Lorilleux-gyár festékeinek érdeme. Az illusztrációk nagybecsűvé teszik ezt a számot azoknak is, akik a francia nyelvet nem ismerik. Az ára 85 frank. Paris VIe, 7, rue Suger (l'Union des Maitres Imprimeurs Français) rendelhető meg.

A Bulletin Officiel 1928. évi két utolsó és ezévi 1. számai a francia nyomdászati viszonyokat tárgyalják és sok jó szakkikket is közölnek. A kiadóhivatal Párizs, 7, Rue Suger.

The British Printer, az angol nyomdai iparok folyóiratának november-decemberi száma bőséges tartalommal jelent meg. Gyönyörű nyomtatásmellékletei vannak. A nagy tömeg hirdetéssel együtt vaskos kötetre megy a sok olvasnivaló benne. Nincs ágazat a sokszorosítóiparban, amelyről egy-egy kisebb-nagyobb közleményt ne hozna.

De Reclame, a holland reklámügyi egyesület hivatalos közlönye 8. évfolyam, 1929. 1. szám. A folyóirat jó plakátok, reklámnyomtatványok és kitűnő hirdetések reprodukcióit közli. Szép tipográfiával műnyomópapíron készül. Egyes szám ára 1 holland forint. Hága, Hofwyckstraat 9.

De Tampon, az utrecht (Hollandia) szakiskola lapjának decemberi száma szerény tartalommal, egyetlen melléklettel került ki a sajtó alól. Egyébként általában jól szerkesztett folyóirat.

Archivio Tipografico címen a XXXII. évfolyamát járó francianyelvű olasz folyóirat egy idő óta minden számában egy-egy olasz üzemről ismertet. A lap Turinban háromhavonként jele-

nik meg és a hozzánk érkezett legutóbbi szám a turini Nebiolo betűöntődet ismerteti. A műnyomópapíron nyomtatott füzetben gyönyörűen sikerült autotípiák mutatják be az üzem egyes munkatermeit.

A Grafica Romana karácsonyi száma a tartalmas, jó szakfolyóirat előző számához méltó köntösben látott napvilágot.

A francia nyomdaipar évkönyve. Nemrég jelent meg Párizsban a Bibliothèque Technique des Industries du Livre kiadásában az idei *Annuaire de l'Imprimerie*, vagyis a francia nyomdaipar évkönyve az 1928. évre. Ezt az évkönyvet először 1891-ben adták ki és azóta a háborús évek, valamint 1921—1922 kivételével rendszeresen jelenik meg. E könyvnek formátuma 16 × 20 cm, tartalma 500 oldal, ára 8 frank. Az első nagyobb rovata a nyomdaipar főbb beszerzési forrásait foglalja magában; ezt követi Franciaország, Belgium és Svájc szaktechnikai lapjairól és folyóiratairól szóló rovat, amely nemcsak a szorosabban vett könyvnyomtatási szakajtot öleli föl, hanem a bibliográfiára, könyvnyomdászatra, könyvkötészetre, papíriparra és fényképészetre vonatkozó adatokkal is szolgál. Utána következik a társaságok, szövetségek, szindikátusok hosszú felsorolása, mégpedig előbb a munkaadókéi, majd a munkásokéi, ebben a sorrendben: Párizs, a francia departementek, Belgium, Svájc és Luxemburg. Itt is meg van említve minden ipari szervezet, amelynek bármi köze van a nyomdaiparhoz. Utána igen kimerítően fel vannak sorolva az ipari tanintézetek, azoknak programjait, tanfolyamait, céljait és szervezetét tüzetesen magyarázván. Igen nagy teret szentelt az évkönyv szerkesztősége a törvényeknek és rendeleteknek, amelyek a következő kérdésekkel és tudnivaló-területekkel foglalkoznak: Nyomtatás, könyvkereskedés, időszakos sajtó, plakátírozás, balesetek, ipari vállalatok alapítása, a kereskedelmi cégjegyzékbe való beiktatás, idegen sajtótermékek behozatala, a sajtótermékek törvényes köteles példányainak leadása és még sok egyéb. Következnek fejtegetések a szakmába vágó bírói gyakorlatról, általános érvényű és jelentőségű bírói dön-

70x100
92x128

PALATIA

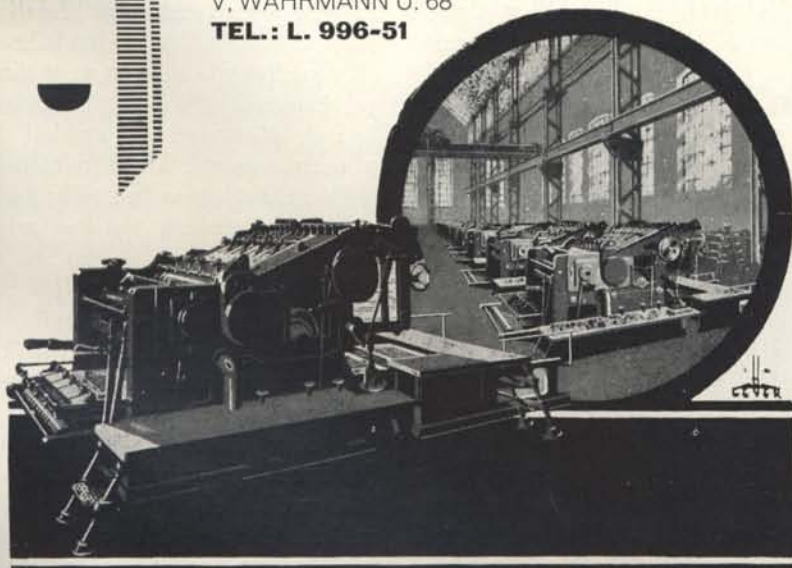
A
MÉLYNYOMÁSGAZDASÁGOS ÜZEMÉNEK EL-
ENGEDHETETLEN FELTÉTELEI:**A NAGY NYOMÁSTELJESÍTMÉNY,
TÖKÉLETES SZÁRÍTÁS,****A FESTÉK LEHUZÓDÁSÁNAK
MEGAKADÁLYOZÁSA,****A HENGERPALÁST GYORS
KICSERÉLÉSE,****AZ EGYENGETÉSNELKÜLI NYOMÁS**Ezen tulajdonságokat egyesíti magában
a **SCHNELLPRESSENFABRIK
FRANKENTHAL** (ALBERT & CIE AG
FRANKENTHAL) közel két évtizedre
visszatekintő mélynyomógép gyártása
(a „Palatia” és a körforgógépek)

VEZÉRKÉPVISELET:

LÖWY LÁSZLÓ OKL. GÉPÉSZMÉRNÖK

V, WAHRMANN U. 68

TEL.: L. 996-51

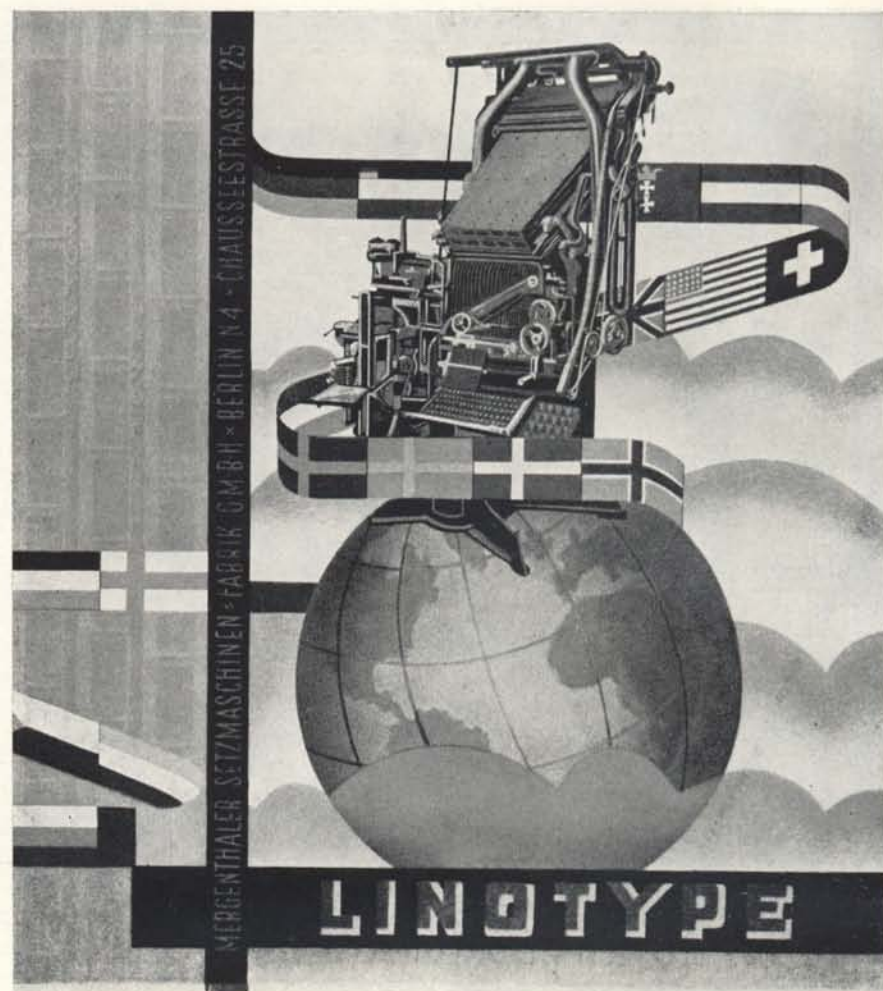
tésekről, tanoncszerződésekről, a francia nyomdaiparban érvényben levő szokásokról, üzleti szokványokról, formátumokról, valamint egy igen terjedelmes táblázat, amely a nyomdaiparnak minden legapróbb dolgozóról tájékoztatja az olvasót, igen jó fölvilágosítást nyújtva az adókról, az ipari és kereskedelmi nyereségről, munkabérekéről, tarifákról, nyugbékéről, külföldi jövedelmekről és hasonlókról. Ehhez a fejezethez sorakozik a párizsi könyvnyomtatók, majd a párizsi könyvnyomdászok, utána a francia departement-ok és a francia gyarmatok, Belgium és Luxemburg összes grafikai vállalatának névjegyzéke, 173 zsúfoltan telinyomtatott oldalon. Végül pedig a technikai és egyéb ismertetések zárják le ezt az igen ügyesen szerkesztett évkönyvet.

Szedés

Bánjunk kíméletesen a drága lénianyaggal! Aki figyelő szemmel nézi a szedőtermekben a sárgarézléniáknak kezelését, igen gyakran fog alkalmat nyílni annak a megállapítására, hogy ezt a drága és fölötté érzékeny anyagot nem kezelik és ápolják azzal a gondossággal, amelyet azonban magától értetődőnek kellene föltételezni. A léniákkal való nyers bánásmódnak igen gyors következménye a léniaképgesérülése, az egyes darabok végeinek elkopása szokott lenni. Minthogy a korrektúralevonatokon ezek a csorbulások ritkán vehetők észre, mert a bőséges festék föladása folytán elkenődnek, leginkább a géprevízió alkalmával mutatkoznak teljes csunyaágukban. A kifogástalan léniákkal való kicserélés azonban meghosszabbítja a nyomógépnek várásidejét, leszámítva azt a körülményt, hogy a megcsorbult léniáknak kiegyengetésére a gépmesternek is több időt kell feccsérelni. A fölrámolásnál arra kell ügyelni, hogy a léniák képük szerint jól szortírozottassanak, hogy így már eleve útját álljuk az elkeveredésnek. A formának legjobb megmosása ellenére is a léniákon még mindig elég piszok marad. Az osztás alkalmával tehát lágy ronggyal minden piszkot el kell távolítani és csak azután

a léniaszekrénybe elhelyezni. Néha a piszok kemény kéreg alakjában mutatkozik, még pedig közelfekvő okokból, szorosan a lénia képe alatt. Tanácsos az ilyen piszokkal bíró léniákat előzetesen petróleummal megtöltött edénybe tenni, hogy a piszok föloldódjék és a lénia képének megsértése nélkül eltávolítható legyen. Az igen érzékeny nyolcadpetitléniákat különös gondossággal kell kezelni, hogy a szedés alkalmával jól illeszkedhessenek. Már az osztás alkalmával válasszuk ki a sértett léniákat; kevés rendszeretet és szakmailag éles szem a sértült helyeket gyorsan észre fogja venni. A duplafinom léniákon vagy hasonlóképűeken, például az azuréléniákon a piszok a hézagokban is szeret megtelepedni. Ilyen esetekben tüvel vagy finomra hegyezett faszilánkkal kell a piszokot eltávolítani, gondosan ügyelve arra, hogy a lénia képe ne szenvedjen sérülést. A sértült léniák egy előírt helyen külön tartandók, hogy esetleges új megrendelések alkalmával ócskafémként lehessen eladni vagy ellenszámlaként fölszámítani. A pincettával való korrigálás alkalmával nagyon ügyeljünk arra, hogy a pincetta ne kerüljön a léniák közelébe, mert főleg a csipesz elsiklása folytán szokott a legtöbb léniásérülés történni. A léniaszekrényben a léniákat ne állítsuk túlságosan össze és léniaszekrényre ne állítsunk föl más szekrényt, de ha ez már nem kerülhető el a helyi viszonyok miatt, csináltassunk a léniaszekrényekre föl- és lehajtható deszka- vagy papírlemez-födeleket. Amikor léniákat rendelünk, a finom és pontozott léniáknál mondjunk le a túlfinom képről, mert ilyen léniák hosszabbá teszik az egyenetles idejét, igen könnyen szétvagdoszák a festékfelhordó hengereket és leginkább vannak kitéve a gyors megcsorbulásnak.

A verzális-szedésről. Ha azt akarjuk, hogy a verzális-sorok kielégítsék szépségre való áhítózásunkat, okvetlenül szükséges az egalizálás. Már a tanonctól se tűrjük el, hogy egalizálatlanul szedje a verzálisokat. A verzális-soroknak hajszálfinom egalizálása és az egymásközi hézagok megvizsgálása a szépségek meglátására szoktat bennünket, úgyszintén a betű-

A Mergenthaler szedőgépgyár társaság ezidei diszalbumának címlapja

faj jóságáról és használhatóságáról tesz tanubizonyosságot, és ezért, mint oktató tényező is tekintetbe jön. Oly szedők, akik a verzálisok egalizálását nem tanulták meg már tanonckorukban, igen nehezen szoktathatók erre az okvetlenül szükséges dologra. A betű törvényeibe való elmélyedésnek legbiztosabb útja a betűvetési gyakorlat. Meg lehet állapítani, hogy azok a szedők, akik betűvetéssel foglalkoztak, a verzálisok egalizálását a legnagyobb gonddal szokták végezni. Némelyes ügyesség mellett az egalizálás nem túlságosan időtrábló munka, főként ha erősebb és gyengébb, előre megvágott kartoncsikkokkal rendelkezünk; már pedig ennek készletben kell állnia minden akcicensosztályban. Mindazonáltal még a legügyesebb szedőnek is szüksége van valamelyes

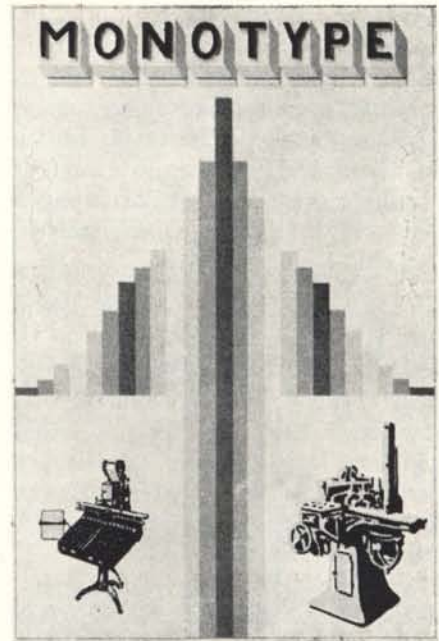
időre, hogy a verzálisokat kiegalizálja. Ahol nem áll kellő idő rendelkezésre, ott mondjunk le, de nem az egalizálásról, hanem inkább a verzálisok használatáról. Különbö is, anélkül hogy a nyomtatványok külső csínjának és szépségének kárára szolgálna, a verzális-sorok szedését korlátozhatjuk a legkisebb mértékre. Hiszen ma mindenki a könnyű olvashatóságra törekszik, és ez helyes is, a verzálisok pedig nem olvashatók azzal a folyékony-sággal, mint a kisbetűk. Leginkább azonban — tekintve a szedésre rendelkezésre álló rövid időt is — a hirdetésszedésnél volna kerüendő a verzális-szedés. A csupa nagybetűkkel való szedés főleg olyan nyomtatványokon jogosult, amelyek valamilyen reprezentatív, monumentális vagy ünnepléses célt szolgálnak.

A Typograph szedőgépgyár prospektusának címlapja

A modern könyvnyomtatás. Oliver Simon szerint a háború utáni évek Angliában tipográfiai átalakulást hoztak létre. A magánsajtó intézményei tulajdonosainak kezeiből kisiklott a vezetés és átment a hivatásos nyomdászokéba és a különösen körültekintő kiadókéba. Ez eltérést jelent attól a gondolattól, amely szerint az elmúlt idők kézműves-művészetét új életre akarják támasztani. annak a kísérletnek előnyeire, amely szerint a jelen idők gépmunkáját óhajtják esztétikussá fejleszteni, a mai idők esztétikai

érzésének kifejezése gyanánt. Ne lehesen többé arról szó, hogy a művészetet csak a művészet kedvéért gyakorolják (l'art pour l'art), hanem arról, hogy az mindenkinek hozzáférhetővé, közjóvá váljék. Vagyis igen sok olvasó számára. A könnyű olvashatóság és a betűk formájának bizonyos konzervativizmusa ezáltal feltétellel válik. Ez egyúttal jelenti a betűalkotónak hátralepését a betűalkalmazó: a könyvnyomtató mögé. Mert a gépszédést a Monotype és a Linotype monopolizálják, minek következtében csak korlátolt számú, immár bevezetett betűfajtaiból válogathat az egyes ember, és csak ezek közül alkalmazhatja őket jó ízléssel és hasznosan a „typographer” (a sajtó alá való rendezéssel megbízott és a szedést és nyomtatást felülvizsgáló vezető). A *Printing of to day* című könyvben Simon igyekszik kimutatni, hogy eddig mi valósult meg mindebből. Fejtegetésein kívül ebben a műben még Paul Beaujon foglalkozik az Egyesült-Államok könyvnyomtatásának jelenlegi állásáról, valamint Julius Rodenberg az európai kontinensnek mai tipográfiájával. Mindezekből az írásokból az olvasó azt a benyomást nyeri, mintha a viszonyok mindenütt hasonlóknak lennének. Beaujon utal az önmagukban is nagyon különböző helyi stílusokra, amelyek egyrészt az újangliai államokban a bostoni Merrysunt Press behatása folytán jöttek létre, másrészt a

A Monotype társaság prospektusának címlapja

távoli nyugaton, Kaliforniában alakultak ki. Az idegen és új gondolatok elsajátításának készségéről leginkább New York és Csikágó városok tanuskodnak. Európában azonban a Rodenberg fejtegetései szerint — a nemzeti egyéniségre való törekvés vált úgyszólván általánossá, noha a kisebb európai országokban a betűöntődék hiánya miatt legföljebb csak arról lehet szó, hogy az idegen betűfajokat legalább valami nemzeti sajátosságra emlékeztető módon használják fel. Ott vannak egymás mellett: Franciaország,

Jóminőségű, nagy teljesítményt

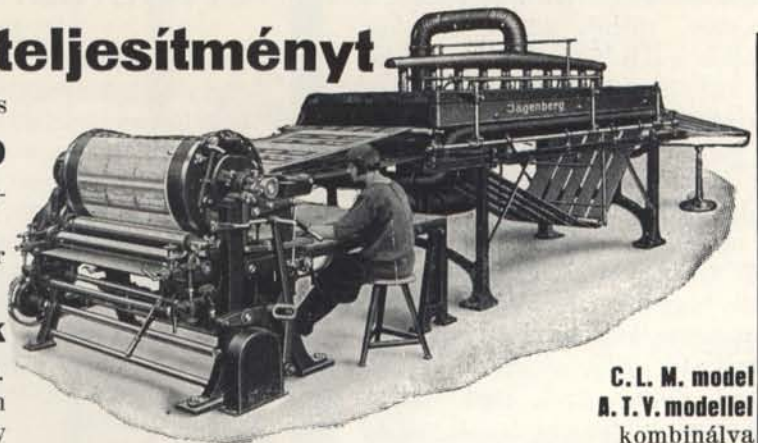
biztosít a Jagenberg-féle szabadalmazott precíziós fényező- és gumizógép

(hengerrendszer) szabadalmazott ívszáritókészülékkel kombinálva

Munkálható szélesség: 800, 1000 és 1250 milliméter
Maximális ívnagyság: 1250X1500 milliméter

Önműködő leállítókészülék

a németbirodalmi szab. hivatalnál bejelentve. Hibás ívberakás esetén sem lakkot, sem gumit nem hord föl. Önműködő ívkirakás. Napi teljesítmény 8000 ívig. 2 személy kezeli

C. L. M. model
A. T. V. modellel
kombinálva

Jagenberg-Werke A. G.
Maschinenfabrik • Düsseldorf

amely kifejezetten a honi multja hagyományaihoz ragaszkodik és az illusztrált könyvet favorizálja; vele ellentétben pedig Németország, amely fáradhatatlanul kísérletezik új betűfajok alkotásával, néha kerülő utakon, de mindig elevenen. Klasszikus tipográfiai szellem tör föl Olaszországból.

Hirdetések bírálata. Az Északamerikai Egyesült-Államok kereskedelemügyi minisztériumának van egy mellérendelt tanácskozó testülete, amelynek neve: Federal Trade Commission. A testületnek tagjai az ipar és kereskedelem legjelentősebb személyeiből kerülnek ki és igen nagy befolyása van a kereskedelemügyi minisztérium elhatározásaira. A testület elnöke, W. E. Humphrey immár évek óta abban fáradozik, hogy a megtévesztő hirdetések a hírlapokból és folyóiratokból kiküszöböltesse. Ezt a szándékát megvalósítandó, nemrég azt a testület által elfogadott javaslatot tette, hogy rövidesen hívják össze a kiadókat egy szaktanácskozásra, amely ezt a kérdést tárgyalná. A kiadókhöz intézett meghívóban fölkérték őket, hogy vegyenek részt abban a vitában, amelynek célja a lapokban és folyóiratokban megjelenő hamis és megtévesztő hirdetések kiküszöbölése. W. E. Humphrey az Evening Star című washingtoni napilap igazgatójának nemrég azt írta, hogy a főntemlített szaktanácskozás elé kész tervet óhajtanak terjeszteni és kérte őt, hogy a kiadók tegyék azt magukévá. W. E. Humphrey ebben a levelében többek között azt írta: „Csakis a kiadók segítségével lehet kiküszöbölni a gyanús hirdetéseket, amelyek következményeként az amerikai polgárok zsebéből 500 millió dollárt húznak ki a csaló hirdető. A kiadók pedig haszon alakjában a csalók nyereségében részesednek.” A terv tehát az, hogy a kiadót arra kényszerítsék, hogy ilyenfajta hirdetéseket utasítson vissza, különben büntetendő cselekménynek válik részesévé. A *The Inland Printer* nevű, igen tekintélyes amerikai könyvnyomtatási szaklap szembeszáll ezzel a tervvel és tagadja azt, hogy lehetséges és megengedhető volna a kiadókat arra kényszeríteni, hogy hirdetőikkel szemben ilyen cenzurával éljenek.

A betűfajta szabványozása

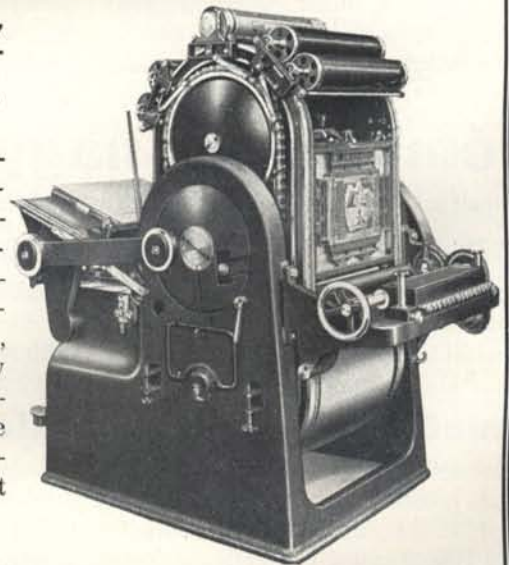
A német nyomdai szaksajtó nemrég nagyban foglalkozott ismét azzal az anomáliával, hogy a németnyelvű országokban még mindig nem határozták el, vajjon melyik írást fogadják el a nyomtatásban: az antikvát vagy a fraktúrt. Sokan fejtették ki azt, hogy Németországban igen nagy a betűfajta-állomány, ez pedig a betűöntődék és könyvnyomdák gazdasági egyensúlyát fölülte károsan befolyásolja, és hogy ezt nem lehet a végletekig elbírní. Mindennek dacára ezek a sokszor megismétlődő viták aligha fogják Németországban a fraktúr-betűfajta kiszorítani, mert a németek ragaszkodnak nemzeti írásukhoz; az antikvát sem lehet józan ésszel a német könyvnyomtatásból kiküszöbölni, marad tehát minden a régiben, noha igen erős a törekvés valamely kivezető utat találni. Az amerikaiak is, akik csak antikvát használnak, szintén kezdenek panaszkodni a sokféle betűfajta ballasztjáról. Az *Inland Printer* című

könyvnyomtatási szaklapban Ellis G. Fulton ezzel a címmel értekezik: *Lehetséges-e szabványozni nyomdai betűfajtaikat?* Ebben az értekezésében többek között mondja: „Hogy a könyvnyomdák és hirdetőik számára túlságosan sok a betűfajta, arról tanuszkodnak a megejtett vizsgálatok. Számtalan mértékadó betűszedőnek az a nézete, hogy csak igen kevés betűfajta van, amely szép metszése miatt megérdemli, hogy helyet foglaljon a szedőszelektumban. Igen sokféle betűfajta hever a szelektumban, de csak kevés köztük szolgálja meg árát, a többség magára gyűjti az elfelejtés porát. Az olvasók — vagyis a fogyasztók, akiknek kielégítésére végeredményben minden könyvnyomtató törekszik — megismerik ugyan a betűmetszés különféleit, de feltűnő rendszerességgel előnyben részesítenek bizonyos betűfajta-metszéseket.” A továbbiakban a cikk szerzője azt írja, hogy a wisconsini egyetemen statisztikai tanul-

“OFFSET” TÉGELNYOMÓGÉP

A NYOMDÁSZ OFFSETGÉPE

Ennek a gépnek a segítségével minden vegyi előkészítés és nedvesítés nélkül nyomtatóformáról lehet offsetnyomatokat készíteni bármily durva papírra, kartonra, vászonra, fára, bádoglemezre vagy üvegre tetszésszerű színezésben és ezen kívül e gép rendes könyvnyomtató tégelysajtó gyanánt is felhasználható

**UNIVERSELLE MASCHINENFABRIK
J. C. MÜLLER & CO, DRESDEN A 24/6**
MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELŐ:
OFFENBERGER MIKSA, BUDAPEST VII, KAZINCZY U. 32

mányokat végeztek: a legnagyobb és legjelentősebb könyvnyomdákhoz körkérdest intéztek aziránt, hogy általában hány betűfajtánk van, melyik betűfajokat használják a legnagyobb és legelterjedtebb hírlapok és folyóiratok előállításához és melyek azok a betűfajok, amiket az alkalmazó grafikusok és hirdetésirodák előnyben részesítenek. Bármennyire érdekes egy ilyen fajta statisztika, alapjában véve újat nem hoz. A nyomdák tisztában vannak azzal, hogy sok régi betűfaj használatlanul hever a szekrényekben és elfoglalja a drága helyet. Azonban az a gondolat, hogy egyszer mégis csak hasznukat lehet majd venni, megbénítja azt az elhatározó akaratot, hogy alapos nagytakarítást végezzenek közöttük. Más kérdés az, vajjon az új betűfajok gyártása nem túlságosan szapora-e. Sokan azt mondják, hogy bizony igen sok új betűfaj kerül a piacra, mások is ezt állítják, azonban hozzátézik, hogy e fajta túlprodukciónak gazdasági fölvirágzást jelent, így tehát nem egészségtelen jelenség, hiszen a német betűöntődék világszerte elismert fölényüket éppen ennek a szapora gyártásnak köszönhetik. Végeredményben megállapítható tehát, hogy a betűfajta olyértelmű szabványozására, amely szerint csak néhány metszésfajta nyilváníttassék szabvány-

betűfajnak és azokon túl ne gyártassanak újabbak, Amerikában nem gondol senki. Az individualisztikus világnézetű Németországban meg pláne eszeágában sincs senkinek, hogy ilyesmit a fölszínre vessen; itt nemcsak a magánsajtó számtalan intézménye nem járul hozzá, hanem a különböző rendű és rangú kiadók is szembeszállának ezzel a törekvéssel, a könyvnyomtatókról nem is szólva, mert ezek ugyancsak súlyt helyeznek arra, hogy a munkáiknak egyéni jellegét kölcsönözzenek,

amihez természetszerűen szükségük van érzésviláguknak és lényüknek legjobban megfelelő betűfajokra. Ha tehát mostanában Amerikában olyan mozgalom volna kialakulóban, amely a betűfajok „szabványozását” célozza, akkor csak arról lehet szó, hogy a meglévő és ezután gyártandó betűfajokat a való szükséglethez jobban idomítsák hozzá. Igen érdekes és hasznos lesz a mi számunkra is, ha ennek a mozgalomnak és eredményeinek tanulságait figyelemmel kísérjük.

A szedőterem-berendezésről

A németországi nyomdai bútortatás és berendezésgyártók újabban nagy hévvel vetették rá magukat egy tárgyra, amelynek értékét a szakemberek még nem ismerték el általánosan. Az úgynevezett regális-föltétekről (Regalaufsatz) van szó, amelyet minden valamirevaló nyomdai berendezésgyártó cég gyártási programjába iktatott be. A szüksége ennek kétségtelenül fönnáll. Kicsi anyagszekrény ez, amely a regálisnak pultjára volna erősítendő. A kizárás: kvadrátok, ürpótlók, regleták, tértzők vagy egyéb anyagnak elhelyezésére szolgál és jól válik be

akcidens- és táblázatosztályokban. A gazdasági haszna abban van, hogy a szedőnek minden anyag elérhető, keze ügyében van, célszerű beosztással bír, és a sok fölösleges futkározást megtakarítja. Ezeknek a regális-föltéteknek még az az előnyük is megvan, hogy az anyagnak elhelyezésére olyan lehetőség nyílik, amely nem foglalja el a másra használható drága teret. Egyik-másik szakember kifogásolja azt, hogy a regális ezáltal túl magas lesz, ami a szedőterem áttekinthetőségét befolyásolja és helyel-közzel a világossági viszonyok rosszabbodását vonja maga

AZ ÚJ KOR SLÁGEREI!

REPRODUKCIÓS KAMERA

ÉS CSÜSZTATHATÓ ÁLLVÁNY, FÉMBŐL

V. KOULA · PRÁGA II

ŽITNÁ UL. 14 (CSEHSZLOVÁKIA)

Minden reprodukciós technika részére való reprodukciós készülékek és gépek legteljesítőképebb speciális gyára

Levélborítékok, mappák és díszlevélpapírok

VASADI ÉS VÉRTESI

LEVÉLBORÍTÉK- ÉS PAPIRNEMŰGYÁR

Budapest VI, Vörösmarty uca 50. szám

Telefonszámok: T. 221-14 és T. 130-86

LUTZ EDE ÉS TÁRSA

LAKK- ÉS FESTÉKGYÁR RT

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI

FESTÉKEK

ELSŐRANGÚ MINŐSÉGBEN

BUDAPEST VII, ÖRNAGY U. 4

után. Talán ezek az okok gátolják is ennek az egyébként praktikus újításnak térhódítását. A nyomdai berendezések gyártói reklámirataikban különösen hangsúlyozzák, hogy a föltét nem olyan túl magas, hogy a szedőterem áttekinthetőségét veszélyeztetné. Idézik a szakemberek véleményét, amely arról szól, hogy a szedőteremben amúgy is minden percet elkönyvelnek és a művezető ebből is láthatja, hogy ki dolgozik, ki nem. Ezzel persze elismerik, hogy az áttekinthetőséget valóban csökkenti az említett föltét. Éppen akcidentsosztályokban, ahol a művezető vagy osztályvezető sokszor skicceléssel, kalkulálással és egyébfel foglalkozik és huzamosabb ideig helyéhez van kötve, nagyon is meggondolandó, mennyiben szolgál hátránnyal az áttekinthetőségnek ez a csökkenése. Ezzel szemben felemlítik a racionalisabb, gyorsabb termelés által előálló hasznot, amelyet sok speciális üzemben a fölösleges futkosás mellözése révén lehet elérni. Igen szükséges

volna, hogy a szakemberek ezt az újítást figyelmükre méltassák. Egy másik berendezési tárgy, amelyet több német gyár állít elő, a hajókkal ellátott regális, állószedések, formák és klisék elhelyezésére. Ezek a termegtakarító regálisok körülbelül negyven százalékkal drágábbak a fadeszkákkal ellátott regálisoknál, de ugyanakkor a fölvevőképesség mellett a térnek csak felét foglalják el. A hajók azonkívül biztosan tartósabbak a fadeszkáknál. Hátránya azonban abban rejlik, hogy a formákat nem lehet rendesen kilőni, minthogy a hosszú és keskeny hajók ezt nem engedik meg. A hajók cinkalapjának a farészekkel való összekötése a néhány évvel ezelőtt fölmerült első ilyenmű gyártmányoknál nem volt mindig kielégítő. A fa kezdett vete-medni, a cinkalapok pedig hullámszerűen fölpuposodtak. Manapság van már egy egész csomó jó gyártmány, amelynél megfelelő konstrukcióval ezt a fogyatékoságot már kiküszöbölték.

A cinkalapok fölpuposodásának

ehhez a jelenségéhez hasonló hátrány a formadeszkáknak kellemetlen repedése. Egyik-másik nyomdai berendezésgyár megkísérelte a keményfahomlokleteknek különleges megerősítő módjaival a faanyag nyúlását és összehúzódását alapul véve, javítani a dologon és ezzel el is ért bizonyos eredményeket. A fadeszkáknak az imént említett fogyatékoságai némely gyártarra bírták rá, hogy kőszerű masszából gyártson formadeszkát. Jelentős javításokat értek el a berendezésgyártó cégek a szedőszekrények konstrukciójában. A rekeszek közfalainak megerősítésére a legnagyobb figyelmet fordították. A szekrényfogókat is praktikusabbá tették. A szedőszekrény tisztogatása terén is több újdonság talált kedvező felvételt. A szedőterem berendezési tárgyainak gyártói az utóbbi években sok újdonságot hoztak forgalomba, amelyek közül igen nehéz a válogatás. Általában meg lehet állapítani, hogy a gyártó cégek nagyon igyekeznek tekintetbe venni a szakemberek

A KOBOLD-AUTOMATA

teljesen önműködő tégelysajtó

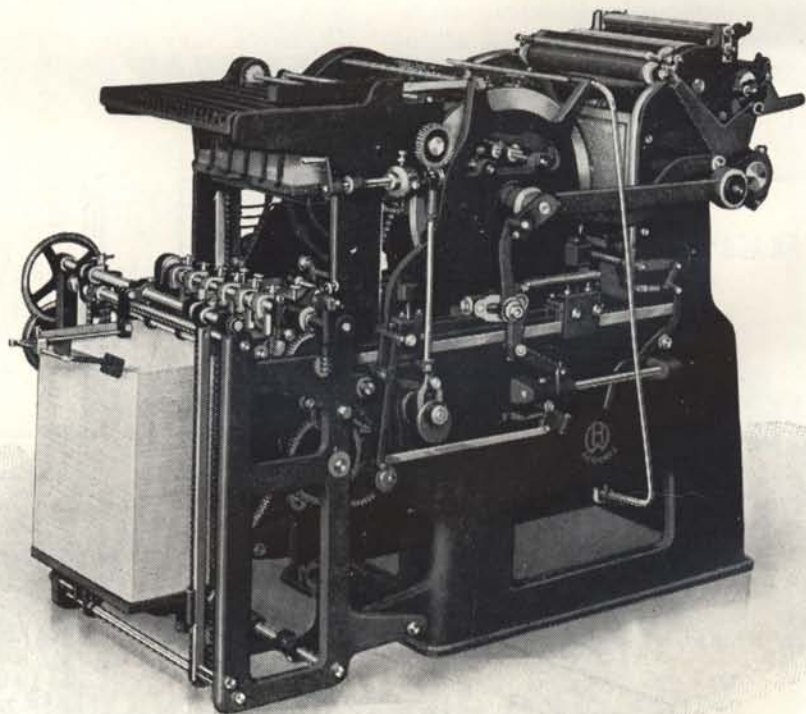
mert önműködően kapcsolódik:

HA szakadt ívek nem helyesen szívódnak fel, ha egymáshoz tapadó ívek a tapintókat rézsutosan érintik, ha az ívek rosszul rakódtak egymásra vagy begyűrődtek, úgyhogy minden zavar már az ívberakásnál elhárítható

3000 nyomás óránként
5000 kettős berakás!

**ROCKSTROH-
WERKE A. G.
HEIDENAU**

Képviselet:
TANZER MIKSA BUDAPEST
VII, Akácfa u. 50. Telefon: J. 406-13

kívánságait és javaslatait. Amit eddig írtunk, azt mind német szaklapokból hordtuk össze; nálunk Magyarországon senki sem beszél, mert nem is igen beszélhet mindezeknek a praktikus újdonságoknak beszerzéséről; minden nyomda a régi berendezéssel dolgozik és ahol akadna is valamelyes befektetésre fönmaradó tőke, azt főként a betűanyag fölfrissítésére s a nagy üze-

mek ezenkívül szedőgépek beszerzésére fordítják, mert előbb szükséges a kenyér és csak másod-, sőt harmadsorban gondolhatnak a ruhára, bútorra, vagyis ebben az esetben a szedőterem berendezésének célszerűbbé tételére. mindazonáltal mégis szükségesnek tartottuk, hogy erről a nagyfotosszerű kérdéstről a *Magyar Grafikában* is legyen említés.

r. a.

Nyomdászjubiläum Kaposváron

Megható, meleg ünneplésben részesítették febr. 13-án a kaposvári nyomdatulajdonosok *Sebők Jenőt*, az Új-Somogy nyomda és lapkiadó rt. igazgatóját abból az alkalomból, hogy immár 40 éve működik ezen a rögzös pályán. A kaposvári főnökök spontán elhatározásából délben 12 órakor megjelentek az ünnepelelt lakásán, ahol Szalai Ferenc, a kartársak széniorja köszöntötte föl a jubiléant, aki negyvenéves nyomdász pályájából negyedszázadot töltött el Kaposváron. Sebők Jenő kollégialis magatartásával, a nyomdaipar színvonalának emelésével a nyomdászársadalom megbecsülését vívta ki magának. Steiner Ferenc rövid üdvöz-

lés kíséretében finomművű ezüst likőr-készletet nyújtott át a kaposvári nyomdafőnökök nevében. Az ünneplésben pártkülönbség nélkül az egész nyomdászársadalom résztvett, közte természetesen az Új-Somogy egész személyzete is, de az ünneplés tulajdonképeni része a részvénytársaság erre vonatkozó határozata után hivatalosan is le fog folyni. — A *Magyar Grafika*, amely minden érdemes szakférfiú jubiléumán meglegetti az elismerés zászlaját, annál szívesebben teszi ezt ezúttal, mert igazán derék nyomdászról van szó, akit a magunk részéről is a legmelegebb szeretettel és a legnagyobb tisztelettel üdvözlünk.

Fedőlapunk és mellékleteink

Lapunk jelen számának jóhatású fedő-lapját *Bortnyik Sándor*, a híres festő- és reklámművész tervezte, akinek értékes működését már nem egyszer méltattuk lapunkban. Úgy ez, mint a mellékleteinket tevő plakát, egy prospektus borítéklapja, két cégjegy és egy mozireklám, jól sikerült illusztrációi a művész cikkének, amelyet e számunkban közlünk és amelyet különös figyelmébe ajánlunk olvasóinknak.

Mellékleteink sorában találják olvasóink *K. Lukáts Katónak*, a jónevű művésznőnek szimbolikus rajzát is. A nyomdaipar árrontóit figurázza ki művészi lendülettel. Sajnos, a szimbolum meglevenedik és látjuk, hogy az áron alul kalkuláló nyomdatulajdonosok valóban saját présükbe kerülnek és áldozataivá válnak annak, hogy

felületesen és könnyelműen számolnak. Nagyszerű propagandisztikus rajz ez, amely szuggesztív erővel vetíti a szemlélő elé, hogy végül is milyen sors vár az olyan nyomdafőnökre, aki saját vagyonát, vérét, verítékét adja oda a megrendelőnek, hogy csak kapjon valamilyen munkát. Érdemes lenne ezt a minden szónál szebben beszélő képet minden nyomdairodában kifüggeszteni.

Mellékleteink sorozatát az Albuspályázaton résztvett plakátok egészítik ki, amelyeknek méltatását ugyancsak lapunk e számában külön cikkben találhatják olvasóink.)

Lapunkat teljes terjedelmében: szövegrészt, fedőlapot és mellékleteket *Laib Károly*, a Biró-nyomda főgép-mestere nyomtatta a megszokott tisztasággal és pontossággal.

Szerkesztői üzenetek

Szeged. A beküldött nyomtatványok ügyes, ötletes megoldású munkák. Látszik rajtuk, hogy szorgalmasan tanulmányozza szakfolyóiratunk szedéspéldáit és irányítást, eszmependítőt talál bennük. Ami lapunk érdekében kifejtett tevékenységét illeti, csak elismeréssel adóhatunk érte.

Cs. I. Ön van tévedésben. A vitában való ellenfelének van igaza, aki azt állítja, hogy az egyszerű c-s helyesírással kell írni azokat a magyar helységneveket is, amelyekben ez a c betű előfordul: Tehát *Miskolc, Debrecen, Vanyarc, Vác* stb. Ezt különben a már évtizedek óta érvényben levő hivatalos helységnevtár is így írja elő. Épügy helytelen a megyéket is egy szóba szedni a nevével. Például nem helyes: Vas megye, Pest megye, Somogyvármegye, hanem helyes így: *Vas megye, Pest megye, Somogy vármegye*. Téves az a magyarázat, hogy a *megye* szót egybe kell szedni, ellenben a *vármegye* szót nem a megye nevével. A megye épügy külön szedendő a nevével, mint a vármegye. (L. akadémiai és Ballassa-féle helyesírást.)

F. R. A *Magyar Grafika* azzal a ténynyel, hogy immár tizedik évfolyamába lépett, mégpedig a háború utáni idők súlyos gazdasági viszonyai közepette, igazolja életrealitását és biztosítja jóvendőjét. Ezután is rá akarunk szolgálni olvasóink meglegedésére és reméljük, hogy nekünk sikerülni is fog. Mindenesetre jól estek baráti, meleg sorai, amelyeket hasonló melegséggel köszönünk meg.

F. I. Kár, hogy beküldött nyomtatványán az *Argentina* hibásan „*Argentina*” szónak van szedve. Németül *Argentinien*, de magyarul: *Argentina, argentinai* búza, stb. A többi hiba, mint „*ujonnan*” *ujonnan* helyett már nem olyan szembetűnő.

L. K. Buzdító sorait szívesen vettük, bár mi anélkül is igyeckszünk a magyar szakirodalomban leginkább elhanyagolt kérdéseket itt-ott napirendre tűzni. Hisz éppen ez a sokoldalúságunk eredményezi azt, hogy olvasóink a sokszorosítóipar és a grafikai művészetek minden ágazatából rekrutálódnak.

Felölös szerkesztő és kiadó:

Biró Miklós

Főmunkatársak:

Herzog Salamon, Kner Albert, Löwy László és Rosner Károly

A szövegrész Intertype „C” modellű szedőgépeken szedve (Képviseli „Grafika” Gépkereskedelmi Rt. Budapest V, Csáky u. 49)

A kliséket a König és Bayer kliségyár, Budapest VII, Wesselényi u. 50. szállította

A Leykam-Josefthal AG. gratweini gyárában készült különleges famentes offsetnyomóra nyomtatott:

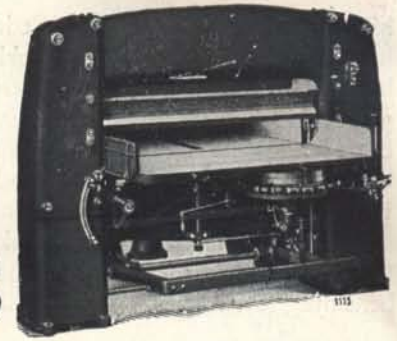
*Biró Miklós nyomdai műintézetében
Budapest VII, Rózsa u. 25*

KURCZ ÉS LAJTA

FOTOCINKOGRAFIAI MŰINTÉZETE
BUDAPEST,
VIII., VIG-UTCA 3

TELEFON: J. 353-15

4755 KRAUSE GYORSVÁGÓGÉP

működik eddig a papirosfeldolgozó üzemekben az egész világon. 1924 óta egyedül ebből 2602 gépet szállítottak, ami alig öt év alatt 54.7%-nak felel meg. Ez bizonyítja a KRAUSE gyorsvágógép világ-hírét és mai gyors munka módszereiből való ugrásszerű alkalmaszkodást. A KRAUSE gyárnak manapság nagy konjunktúrája van a gyorsvágógépekben, amelyeknek gyártása műhelyeinek teljesítő-képességét a legmagasabb fokig igénybeveszi.

Ez is jele e formás és tökéletes gépek közkedveltségének, amelyeknek jóhírét az állandóan pontos vágás, az általános használhatóság, a csekély hely- és hajtóerősükséglet indokolja és terjeszti.

A KRAUSE gyorsvágógép az Ön üzemi berendezésének megfelelő mindenféle kivitelben és nagyságban kapható. Ezeknek az értékes gépeknek az ára az elgondolható legalacsonyabb. Elismerő levelek lelkes szavakkal bizonyítják e gépek tökéletes vágását.

Kérjen M. G. 144. prospektust!

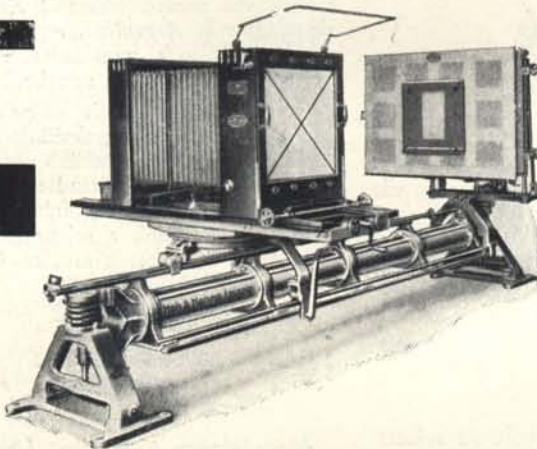
KRAUSE

KARL KRAUSE / LEIPZIG C 1 / ZWEINAUNDORFERSTR. 59

KÉPVISELI: KAUFMANN GYULA
BUDAPEST VII., KERTÉSZ U. 48

REPRODUKÁLÓKÉSZÜLÉK a haladó üzem számára!

MODERN

A legeredményesebb, úttörő vívmány!
Lényeges teljesítményemelkedést ér el:
áttekinthető összkonstrukciója, központi kezelése, föltétlen pontossága, racionális kihasználási lehetősége, zavartalan üzemmódja által

HOH & HAHNE, LEIPZIG C 1
FOTOGRAFIAI REPRODUKÁLÓKÉSZÜLÉKEK SPECIÁLIS GYÁRA

A művészi és ok-szerű reklámozás gyakorlati módszereit ismertető, dúsan illusztrált és kitűnő nyomtatás-technikával előállított művészi havi folyóirat, amelyet *nem nélkülözhet a nyomdász, kereskedő, iparművész*

OFFSET-, BUCH- UND WERBE- KUNST

Egyes szám ára - .75 dollár, féléves előfizetés 4.50 dollár.

Kiadó:
Offset-Verlag G. m. b. H.
Leipzig, Seeburgstr. 57

harang
szappan

kitűnő

HARANG SZAPPAN

kitímó

HARANG SZAPPAN

K I T Ű N Ő

KNER A

HARANG

SZAPPAN

HARANG SZAPPAN
KITÚNÓ

HARANG SZAPPAN

KITÜNŐ

GRÓF
1929

KITÜNDŐ

Kitűnő!

HARANG

KAESZ

KITŰNŐ

HARANG

SZAPPAN

KITÜNŐ

TÁBOR

HARANG

SZAPPAN

KITÜNŐ

NEMES ERICH

A digitális változat a MEK Egyesület (<http://mek.oszk.hu/egyesulet/>) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

PIATNIK RT. BUDAPEST

HARANG

SZAPPAN

KITÜNŐ

HARANG SZAPPAN

maday

KITÜNŐ

HARANG + SZAPPAN

HARANG

+ KITÜNÖ +

ABONY 1929

Gebr. Hartmann, Halle-Ammendorf

Druckfarben-Fabriken

Silloben

Prof. Adam Kunz

Dreifarben-Offsetdruck mit Concentra-Farben

Eladási iroda nagy raktárral Magyarország részére.

Budapest V, Játora uccsa 6

Aut. 231-12

Druckfarben in höchster Vollendung

für alle Drucktechniken umfaßt unsere Fabrikation:

Buchdruckfarben, Steindruckfarben, Offsetfarben, Tiefdruckfarben, Stahlstempelfarben, Buchbinderfarben, Blechdruckfarben, Lichtdruckfarben, Normalfarben für Drei- und Vierfarbendruck, Doppeltonfarben, Glanzfarben, Plakatarben, Deckfarben „Endlich.“

Unsere Spezialitäten sind: „Concentrafarben“ für Offset-, Buch- und Steindruck, „Bathychrom“-Tiefdruckfarben für Rollen- und Bogenmaschinen.

Tintas para Artes Gráficas de perfección máxima

Tintas tipográficas, Tintas litográficas, Tintas Offset, Tintas Huecograbado, Tintas para Monogramas, Tintas para Encuadernación, Tintas para Hojadelata, Tintas fototípicas, Tintas primarias para tri-cuaticromía, Tintas doble tono, Tintas brillantes, Tintas para Carteles, Tintas opacas „Endlich.“

Nuestras especialidades son: Tintas „Concentra“ para Offset, Tipo-y Litografía, Tintas „Bathychrom“ para huecograbado en rotativa o en máquina de pliegos sueltos.

First class Printing Inks

Letterpress Inks, Litho Inks, Offset Inks, Intaglio Inks, Steel die embossing Inks, Bookbinder Inks, Tin-Plate Inks, Collotype Inks, Normal Inks for 3 and 4 colour process, Double Tone Inks, Gloss Inks, Poster Inks, Cover Inks „Endlich.“

Our specialities are: „Concentra“ Inks for Offset, Letterpress and Litho, „Bathychrom“ Intaglio Inks for rotaries and cylinder machines.

Encres d'Imprimerie de Fabrication supérieure

Encres typographiques, Encres lithographiques, Encres pour Offset, Encres pour impression en creux, Couleurs brillantes pour timbrage, Encres pour Relieurs, Couleurs pour impression sur métaux, Couleurs pour phototypie, Couleurs Primaires pour les procédés 3 et 4 couleurs, Encres double-teinte, Couleurs brillantes, Encres pour Affiches, Couleurs pour Couvertures „Endlich.“

Nos spécialités sont: Encres „Concentra“ pour Offset, typo et litho, Encres Héliogravures „Bathychrom“ pour rotatives et machines en blanc.

Gebr. Hartmann, Halle-Ammendorf

Druckfarbenfabrik

Fernsprecher: Halle, Sammel-Nr. 27151, Ammendorf 54, — Tel.-Adr.: Colores, Hallesaaale, A. B. C. Code V.

Representanten und Depots:

Argentinien: Guillermo Fischer, Buenos-Aires
Casilla de Correo 1497

Brasilien: F. Brattstroem, Rio de Janeiro
Caixa Postal 2441

Brasilien: Carlos J. Gottmann & Cia., São Paulo
Caixa Postal 2576

Chile: Gmo. Roeschmann, Santiago de Chile
Casilla 4051

Dänemark: A/S F. L. Bie, København K.
Gothersgade 28

Egypten: Joseph E. Levy, Alexandrie
Boîte Postale 1780

Finnland: O/Y Stenberg, Martin & Co., A/B
Helsingfors, Esplanade 51

Holland: J. Hofmans jr., Amsterdam, Bloemgracht 71

Italien: Roberto Piola, Milano, Corso Venezia 68

Japan: K. Kawashima, Osaka, 50 Tosabori, 1-Chome

Lettland: Gutenberg, Schriftg., Riga, Marienstr. 10

Mexiko: Max Schmidtke, Mexiko D. F., Apartado 2175

Niederländisch-Indien: N. V. Trapeha, Amsterdam
Damrak 45

Norwegen: Helfred Jansen, Oslo, Pilestrædet 15

Österreich: Hugo Carmine, Wien VII, Burggasse 90

Ostindien: Sanyal Banerjee & Co., Ltd., Calcutta
84, Clive Street

Peru: H. W. Stock & Cia., Lima, Casilla 2171

Rumänien und Ungarn: Sigmund Pusztafi
Budapest V, Tátra ucca 6

Schweden: Gustaf N. Lundin, Göteborg
Lilla Bommen 2

Schweiz: Filialfabrik und Lager Ernst Flückiger,
Bern, Erlachstraße 5

Spanien: Oscar Stein, Madrid, Apartado 12100

A GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ

MAGYAR GRAFIKA

KÉTHAVONKINT MEGJELENŐ FOLYÓIRAT

UNGARISCHE GRAPHIK

CÍMŰ NÉMETNYELVŰ MELLÉKLAPPAL

SZERKESZTI ÉS KIADJA: BIRÓ MIKLÓS

FŐMUNKATÁRSÁK:

HERZOG SALAMON, KNER ALBERT, LÖWY LÁSZLÓ ÉS ROSNER KÁROLY

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25

BIRÓ MIKLÓS NYOMDAI MŰINTÉZET ÉS KIADÓVÁLLALAT R.-T.

A Magyar Grafika előfizetési díja *Magyarországon:*

Nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak egész évre 30 pengő, fél évre 16 pengő

Egyes számok ára nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak 5 pengő

Előfizetési díj külföldiek részére:

Az európai kontinensen 30 pengő, Angliába és a tengerentúli államokba 6 dollár

Jahresbezugspreise:

Für die europäischen Staaten (mit Ausnahme England) 30 Pengő, für das übrige Ausland 6 Dollar,

Einzelbezugspreis: 5 Pengő, resp. 1 Dollar. — Die Magyar Grafika erscheint zweimonatlich

Modern magyar reklámkultúrát!

Az Est-lapok hirdetéstervező osztálya május első hetében modern hirdetésművészeti kiállítást rendezett az Iparművészeti Múzeumban. Erről a kiállítástról, céljáról és eredményeiről kérésünkre a következő cikkben számol be a Magyar Grafika olvasóinak dr. Mihályfi Ernő, *Az Est* segédszerkesztője és a hirdetéstervező osztály vezetője.

Egy: *Mire tanít Amerika?*

Messze kezdem, azzal, amit szinte nem is illik már felemlíteni, annyira köztudomású: Amerika példájával. Hogy:

Amerikában ismerték fel leghamarabb azt a tényt, hogy *a modern gazdasági élet egyik leghatalmasabb té-*

nyezője a reklám és nagyrészen e felismerés nyomán kifejlődött hirdetéskultúra eredménye Amerika hihetetlen tempójú gazdasági fellendülése.

Az Amerikában kifejlődött hirdetéskultúra expanzív ereje túlárad a határokon és hat az egész világon. A hirdetésnek köszönheti Amerika nagyrészen, hogy az egész világon divatban van, a hirdetés ezer eszközével saját képére alakítja az egész világot. Először csak az amerikai púder, műselyem és autó terjed, azután az amerikai élet formái és lassan egész életünk tempója és tartalma hozzá hasonlóan az amerikai élethez. Európa és az egész világ amerikanizálódik az amerikai reklámkultúra mindent lebíró hatalma alatt.

És ez ellen csak egy eszközzel lehet felvenni a harcot, *meg kell tanulni,*

hirdetni nekünk is. Az amerikai reklám monumentális méreteivel hat első sorban, Európának raffináltabb és differenciáltabb eszközökre van szüksége. A reklámkultúra hazája Amerika, de az igazi reklámművészetét Európa. A modern művészetben nevelődött európai szem olyan effektusokat követel, amelyek már felhasználják hatáskeltés céljaira az új művészet minden eredményét. Amerikában egy felnagyított, szép mosolygó női fej a legjobb, leghatásosabb plakát, Európában stilizált formák dekoratív foltjai és vonalai állítják meg biztosan az emberek száz ezreit. Tehát *meg kell tanulnunk Amerikától hirdetni, de a hirdetés új eszközeit magunknak kell megteremtünk.*

Kettő: *Mire tanít a walesi herceg?*

David walesi herceg, az angol birodalom trónjának örököse, néhány héttel ezelőtt, amikor megnyitotta New-Castle-ben a nagy északangliai áru-mintavásárt, világszerte feltűnést keltő beszédet mondott — a hirdetés hatalmáról.

— Komoly gazdasági válságban élünk — mondotta a walesi herceg — és ilyenkor, a gazdasági depressziók idején, az üzletemberek és vállalkozók gyakran megbocsáthatatlanul pesszimistákká válnak. Azt tartják, hogy a rossz konjunktúrában feleslegesen kidobott pénz az, amit hirdetésre, reklámra költenek. Holott éppen az a logikus, hogy főképpen súlyos időkben kell energikusan és bátran hozzálatni a hirdetéshez. *Ez a legfontosabb eszköze annak, hogy kilábaljunk a kedvezőtlen helyzetből.*

Az angol trónörökös beszédének tartalmánál még szenzációsabb az, hogy ezt a beszédet — az angol trónörökös mondta. A legnagyobb világbirodalom trónjának örököse.

Szinte világtörténelmi esemény. Aminthogy a reklám — világtörténelmi tényező ma már, országokat teremthet és országokat ítélni el, ha rossz. Nem nehéz erre példákat találni.

Három: *Mire tanít Az Est?*

A magyar gazdasági életnek, a magyar kereskedelemnek is egyik legfon-

Tábor János plakátterve

Tábor János plakátterve

tosabb életfeltétele a modern magyar reklámművészet megszületése. A magyar hirdetésügy gyermekkorát éli, a magyar újsághirdetés elevensége messze marad a nyugateurópai újságok hirdetési mögött, művészi színvonaluk gyengébb, pedig a magyar sajtó egyike a legfejlettebbeknek Európában és a magyar művészek állják a versenyt bármely nemzet művészeivel.

Fejleszteni kell a magyar újsághirdetés színvonalát, mert az elsőrendű gazdasági érdek: ez az elgondolás vezette Az Est-lapokat, amikor úttörő munkára határozták el magukat.

Hirdetési versenyekkel kezdtünk a munkához. Első célunk az volt, hogy a nagyközönség széles rétegeinek érdeklődését felkeltsük a hirdetésügy iránt, és neveljük egyrészt a hirdetőket, másrészt a közönséget, amelynek a hirdetés szól.

1926 őszén rendeztük első hirdetésversenyünket. 1927 őszén kezdtük a

másodikat, amely még jobban megmozgatta a közönség és hirdetőik minden rétegét. Ezt a versenyt hirdetéskiállításal fejeztük be, amelyen — éppen azért, hogy a nagyközönség érdeklődését ébren tartsuk — kiállítottuk a közönség által tervezett hirdetéseket is, amelyeket a versenyre beküldtek. Ezek nagyrészt természetesen dilettáns munkák voltak, de azért volt köztük sok eredeti, friss ötlet és mellettük természetesen ott voltak legkitünőbb festő- és iparművészeink újsághirdetés- és plakáttervei is, amelyeket örömmel könyvelhettünk el akciónk első pozitív eredményének. Olyan művészek kezdtek hozzá nagy sikerrel a hirdetésrajzoláshoz, akik versenyünk nélkül soha nem is gondoltak volna erre.

A kiállítás iránt minden várakozást felülmúló óriási érdeklődés nyilvánult meg. Egy hétig volt nyitva és tízezer-nél többen nézték meg, állandóan zsú-

folva voltak szerkesztőségünknek azon helyiségei, ahol a több száz rajzból álló anyagot elrendeztük. A kiállítás után, látva, hogy a kellő érdeklődés már megvan, hirdetés-tervező osztályt szerveztünk, amelynek állandó művészi munkatársa lett Byszcz Róbert és Tábor János.

Nehéz úttörő munkába fogtunk, olyanba, amelyet a Magyar Grafika hívei, a modern magyar nyomdászművészet frontharcosai nagyon jól ismernek. Nevelni a rendelőt, fejleszteni ízlését, elfogadtatni vele a jót saját érdekében, amikor ő, érdekei ellen, rossz hirdetést akar közölni. Ez volt a feladatunk.

Köteket lehetne írni a modern magyar hirdetés- és reklámművészet születésének erről a romantikus korszakáról. Köteket lehetne írni arról a több ezer hirdetés-tervről, amely soha nem jelent meg, mert újszerű volt, szokatlan volt, a sablontól eltérő volt és

Tábor János plakátterve

ezért a hirdetőik idegenkedtek tőlük, pedig hatásuk sokszorosa lett volna annak, ami helyettük megjelent.

Kitünő, intelligens, ügyes a magyar kereskedő. Nemes tradíciói vannak, kultúrája van, tehetsége van — igazán nem ő tehet róla, ha a reklámművészet terén még teljesen tájékozatlan. Nem is lehet szakértő ezen a téren, hiszen a reklámművészet értőjének lenni: az egész élet munkájának, tanulmányainak, gyakorlatának lehet csak az eredménye. A hirdetés művészi és lélektani hatásának törvényeit kiismerni külön tudomány, amit elsajátítani ideje sincs a kereskedőnek. Nem is az a kötelessége. Csak azt kell belátnia, hogy nyugodtan rábízhatja magát a szakértő művészekre.

Csak azt nem szabad hinnie a kereskedőnek, hogy jobban tud rajzolni,

mint a művész, vagy jobban tud stilizálni, mint az a hirdetési szakember, akinek ez a hivatása.

De a munka első nehézségeivel számoltunk és ma már nevelő hatásának kétségtelen jeleit tapasztalhatjuk mindenütt. Ma már bizalommal fordulnak hozzánk a hirdetőik rajzokért, tervekért, tanácsokért.

Ezt mutatta harmadik hirdetésversenyünk is, amelyet a múlt év őszén kezdtünk s amelyet szintén hirdetéskiállításal fejeztünk be. De itt már tovább mentünk egy lépéssel és az Iparművészeti Múzeumban május első hetében, a Nemzetközi Vásárral egy időben rendezett hirdetéskiállításunkon szigorúan zsűriztük az anyagot és csak komoly művészi törekvéseket reprezentáló anyagot állítottunk ki.

Ezen a hirdetéskiállításán számol-

Tábor János plakátterve

Ebből is, mint az előbbi három szemelvényből, erőteljesen tör elő a kiváló művész ötletekben kifogyhatatlan alkotóképessége. De a kiállításon bemutatott összes többi terve is jófigyelésre készítette a szemlélőt.

tunk be új eredményeinkről. Legelső és legnagyobb ezek között, hogy hatalmas gárda csatlakozott munkánkhoz, közte a modern magyar művészet minden kiválósága, aki reklámtervezéssel foglalkozik. Tábor János és Byssz Róbert sok száz hirdetéstervén kívül ott szerepelt ezen a kiállításon a modern reklámművészetnek valamilyeni művelője és ott volt a fiatalok tehetséges, impozáns gárdája is. Plakátokkal és hirdetéstervekkel szerepel Berény Róbert, Cselényi Walleshausen Zsigmond, Kner Albert, Schubert Ernő, Róna Emmi, Irsay István, tipográfiai tervekkel a nyomdászok: Kettinger Antal, Kondor Árpád, Mencer Aladár, Mayer József.

Külön eseménye volt a kiállításnak a Bortnyik-iskola felvonulása. Berény Róberttel és Tábor Jánossal együtt

Bortnyik Sándor munkássága a legdöntőbb a modern magyar hirdetésstílus megszületésénél. Fegyelmzetten egyszerű eszközökkel készíti plakátjait Bortnyik Sándor, aki a legmodernebb képzőművészeti törekvéseknek is úttörője Magyarországon, de akinek művészi meggyőződése itt érvényesülhet igazán. Kitűnő művész és kitűnő pedagógus is, ezt bizonyítják tanítványainak nagyszerű eredményei. Egy-egy mellett sorakoztak a kiállításon a Bortnyik-tanítványok frappáns, bravuros plakátjai. Ezeknek a fiatal művészeknek nevét rövidesen meg fogja tanulni a magyar közönség: Kálmán Klára, B. Zoltán Klára, Nemes György, Radó, Wertheimer, Révész, Prüner.

Biztató jelenség az is, hogy az Iparművészeti Főiskola növendékei is érdeklődtek a praktikus feladatok megoldása iránt és néhány nagyon szép tervvel szerepeltek ők is a kiállításon.

Talán innen kiindulva új szellem költözik ebbe az iskolába, ahol — talán a grafikai osztály kivételével — teljesen elszakadtak már az élet új követelményeitől.

A reklámművészet egyik nálunk még majdnem teljesen ismeretlen ágát is bemutattuk: a fotóreklámokat és fotóplakátokat. Balogh Rudolf, Pécsi József, Rónai Dénes mutatták meg ennek az új reklámszükségletnek nagyszerű lehetőségeit.

Öröm volt látni a közönséget, kereskedőket, üzletembereket, amint félnapokon át tanulmányozták a kiállított anyagot, jegyzeteket készítettek és a modern reklámművészet híveiként távoztak a kiállításról.

Azokat, akik nem látták a kiállítást és akik nem bíznak a modern reklám erejében, arra kérjük, hogyha nekünk ma még talán nem is hisznek, higgyenek — a walesi hercegnek és Amerikának.

Új betűk és díszek

A lapunk más helyén bemutatott sovány és kövér *Metropolis* W. Schwerdtner tervei után készült. A tehetséges betűművész e finom betűvel is igazolja, hogy kifinomult formaezérrel bír és egyben a reklám szűkegleteivel is számolni tud. A *D. Stempel betűöntőde Rt. Frankfurt a. M.* jól tette, hogy ezt a típust piacra hozta. A betű modern vonalai és szépségei kellemes benyomást gyakorolnak a szemlélőre, ami nem téveszti el hatását az ezzel a betűfajjal szedett reklámanyomatványok olvasóira sem. A sovány *Metropolis* 6 ponttól 48 pontnyi nagyságig, a kövér 8-tól 96 pontig készül.

A cég mindkét *Metropolis*-át karácsonyi számunkban már bemutatuk külön melléklet alakjában. Ugyanakkor méltattuk röviden ezt a szépmetszésű betűt. Most egy nagyszerű szakfolyóiratnak is beillő betűmintakönyvet kaptunk, amely telve van a *Metropolis* különféle alkalmazási lehetőségeit bizonyító jobbnál-jobb szedés-példákkal. A sovány *Metropolis* a leg-

finomabb bibliofilmunkáktól kezdve cirkulárison át az előkelő meghívókig minden nyomtatványhoz alkalmas. A kövér *Metropolis* erőteljes, tetszetős típusai hatásossá, csinosá teszik a cégjegyet, hirdetést és egyéb reklámanyomatványokat. A világos *Metropolis* dekoratív rajzú betűi rendkívül díszítik a nyomtatványt, ha címsorait ebből szedik és általában megfelelően alkalmazzák. — A mintafüzet W. Schwerdtner művészi irányításával készült és a D. Stempel-cég házinyomdájában nyomták. — A cég egy másik füzetében modern díszeket és kereteket mutatja be. Rézléniái és rézlénia-keretei ízlésesek és artisztikusak. Ebben a füzetben szedésminták is vannak a félkövér *Elegant-groteszk*, *Ratio-Latein* és *Kleukens-Scriptura* betűből. Szép nyomdai kivitelű ez a füzet is. — Köztudomású, hogy a D. Stempel öntőde budapesti képvislete az Első Magyar Betűöntőde Rt.

A *Schriftguss A. G. azelőtt Brüder Butter Dresden-N* 6. betűöntőde és rézléniaigár egyszerre hét betűminta-

füzetet küldött be, amelyek mindegyike egy-egy újabb betűtermék megismeretetésének van szentelve. A mintafüzetek maguk a tipográfiai kivitel legszébb példái és méltán szolgálhatnak gyakorlati útmutatásul is a mindennapi életben a merkantilis és akcidentszedőnek. A füzeteket mind a cég házinyomdájában nyomtatták.

A kövér *Copra-kurzív* erőteljes hirdetésbetű, de nagyon jó hatású az üzleti nyomtatványok, cirkulárisok „slágeri”-nek szedéséhez is, amint azt az 59. számú mintafüzetben nagyon tanulságosan szemléltetik. Öntik 6 ponttól 96-ig és ennél nagyobb betűket fából készítik. Kalanderálló, vagyis a betűk vonala nem nyúlik át a betűtesten.

A cég *Arpke-antikvájáról* már karácsonyi számunkban is megemlékeztünk. Nonparelltől 6½ ciceró nagyságig öntik. A figyelmet különösen vonalainak szokatlanságával irányítja magára. Ugyanis függőleges vonalai fent szélesebbek és lefelé keskenyednek. Mint-hogy kövérmetszésű betű, kiválóan alkalmas különféle reklámanyomatványokhoz. Az 58. számú mintafüzet erre nézve sok jó példát hoz.

Minister-antikva, Minister-kurzív. Tetszetős mediavélemetszésű betű, amelynek kurzívja abszolút kalanderálló. Főként a kurzívbetűje tetszik nekünk, folyószövegbe szedve. A legkülönbözőbb munkáknál kiválóan érvényesül az antikvája is. A Minister-incipiálék feltűnésteltők. Kiugró száraihoz a megfelelő támasztékot szálítja az öntőde.

Világos Cooper-kurzív betűje a Schriftgussnak a szó legteljesebb értelmében betűművészet. Ugyancsak kalanderálló. Ez szinte egyenesen álló kurzív, amelynek vastagabb vonalai balfelől vannak vékonyabbakkal árnyékolva. Egytől hat ciceróig öntik. Finomabb munkákra alkalmas, akárcsak a

Zarte (gyöngéd) Marggraff-kurzív. Természetes, hogy ez is állja a kalander nyomását. Az utóbb piacra került betűk közül szemre is a legszebbek közé tartozik. Előkelő, elegáns és eszerint ilyen munkákhoz kiválóan alkalmas. A kövér Marggraffról már ismételtelen írtunk lapunkban.

A *Butterfly* nagyon finom cirkulárisbetű. Ebből is van vékonyabb és van erősebb metszésű betű. Mind a kettő gyönyörű. Az előttünk fekvő füzet tele van a legszolidabb nyomtatványokkal, amelyek azt mutatják, hogy cirkulárisok, cégjegyek, számlák stb. részére egyaránt kiváló. — A *Butterfly*-iniciálék dekoratív képükkel kellemesen hatnak.

Kress-verzálisok. Ezt a betűt Kress Oszkár müncheni professzor rajza után metszette és öntötte a jónevű Schriftguss A.-G. drezdai betűöntődei cég.

Természeténél fogva ez a művészi típus csak címbetűnek használható, de itt aztán, ha stílusosan alkalmazzák groteszk szövegbetűhöz, harmonikus hatású.

Megemlítésre érdemes, hogy mind a két füzet olyan nyomdai kivitelben készült, hogy bátran sorozhatók bibliofil nyomtatványok közé.

A *Bauersche Giesserei Frankfurt a. M.* legújabb mintafüzetét *Bernhardt Schönschrift* (szépírás) betűje ismeretetésének szentelte. A betű rajza valóban megérdemli elnevezését. Mesteri

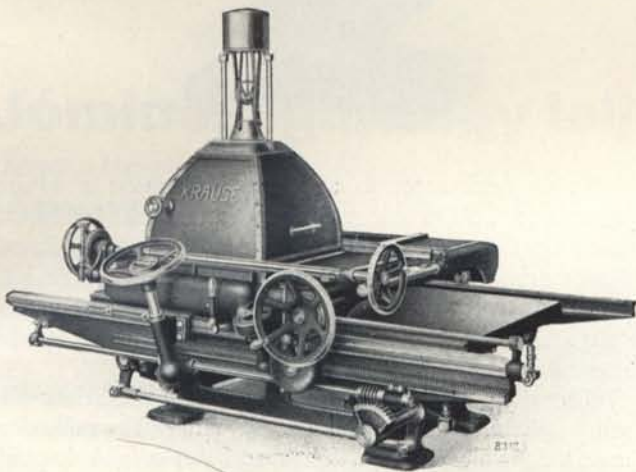
munka. A legfinomabb munkákhoz ennél szebbet nem kívánhat a könyvnyomató magának. Báli meghívók, borlapok, menükártyák stb. szedéséhez kiválóan alkalmas és művészi értéket kölcsönöz a nyomtatványnak. Inicialéit Maria Balle levéldíszesen rajzolta és az öntőde galvanizálva adja ki azokat. Tíz ponttól 48 pontig öntik a rendes Schönschriftet, 12—60-ig a félkövér Schönschriftet, míg inicialéi 4 cicerótól 6 ciceróig kerülnek piacra.

Mindebből megállapíthatjuk, hogy a betűtermelés nívója emelkedik. *b.*

A tavaszi vásár lefolyása Karl Krausenél

A Karl Krause cég teljesen meg van elégedve a lipcsei Buchgewerbehauseban lefolyt kiállításának eredményével. Sok megrendelést kapott a gyár, úgyhogy 1929 elé kiélegítő megbízásokkal nézhet.

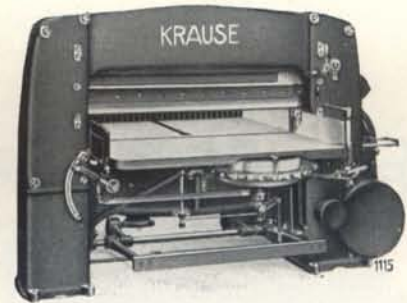
Különös érdeklődést az első ízben bemutatott „Krause” ismétlő-másológép (Repetier-Kopier-Maschine) keltett, amelynek technikai kivitele nyomban magára vonta a látogató figyelmét. Az a látszat, hogy az átnyomási eljárást bizonyos mértékben a gyorsabb másolási eljárás kiszorítja. A német gép beszerzési ára lényegesen alacsonyabb egyéb külföldi gépnél. Ez olcsóbbá teszi az előállítás processzusát bármilyen nyomtatványnak, ami különösen színes műveknél lép előtérbe, mert ezzel a géppel pontos regiszter érhető el. Ezenkívül a másolás nem hagy ki egyes részeket, ami az átnyomásnál nem egyszer történik meg.

A „Krause” kopírozógép a legegyszerűbb módon és a legfinomabb részletekig, minden számítás nélkül hozható a nyomólemeze. A kontaktképzésre, ami az egyenes kópiák elérése tekintetében a légsúlyosabb probléma, különös tekintettel van a gép, úgyhogy a gépezelő érzeke

itt teljesen ki van kapcsolva és így kevesebb gyakorlattal rendelkező egyén is abszolút sikerrel éri el a kontaktképzést. Amint értesültünk, ezt a gépet többszörösen rendelték meg, míg a cégek nagyobb része szükség esetén fog gondoskodni beszerzéséről.

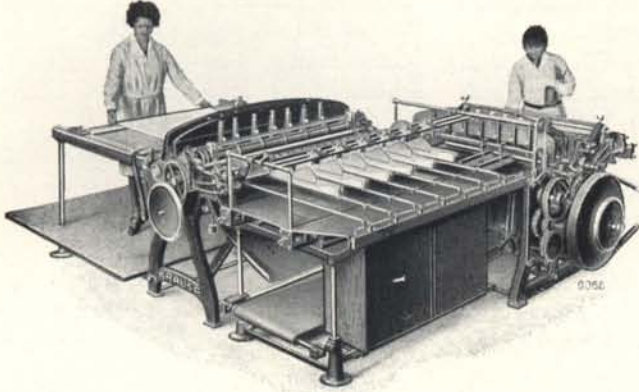
A kiállítási terembe való belépéskor még meglepett a hosszú sorban egymás mögött, nagyság szerint kiállított vágógépek sokasága. Ez megmutatta, hogy a gyár hányféle kivitelben gyártja ezt a gépet, csakhogy megrendelőit kielégíttesse. Egyszerű, de mindamellett pontosan dolgozó gépek ezek és ezért olcsóbban is árusíthatók.

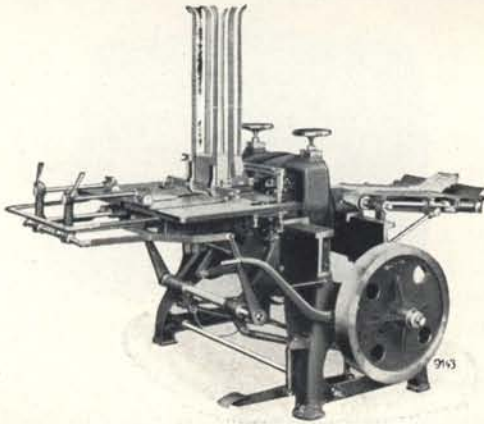
Minden üzemtulajdonosnak manapság arra kell törekednie, hogy olyan gépeket vásároljon, amelyeket az előforduló munkákkal teljesen kihasználhat. Hiba volna olyan gépeket rendelni, amelyek az évek folyamán csak ritkán használhatók, elavulnak, mert hiszen a gépiparnak állandóan kell javítani a gépeket a gyakorlat követelményeinek megfelelően. Gépvásárlásnál elsősorban az üzemben leggyakrabban előforduló munkákat kell tekintetbe venni.

A látogató szeme aztán olyan gépen akadt meg, amelynek teljesítménye nagyon megnövekedett. Ez az úgynevezett *kartonázs-szabási automata*. Ez a gép a jól bevált rillező-, riccelő- és hornyológépek alapeszméjén épült föl. Minthogy ezt a gépet többszörösen vették meg,

arra lehet következtetni, hogy a hajtogatható dobozok előállítása terén lényeges átalakulás megy végbe. Ha a cégek eddigi termelési eszközeik mellett még ilyen gépet is beállítanak, akkor nemcsak meglévő megrendeléseiket akarják gyorsabban lebonyolítani, hanem üzemüket is gazdaságosabban tudják kihasználni.

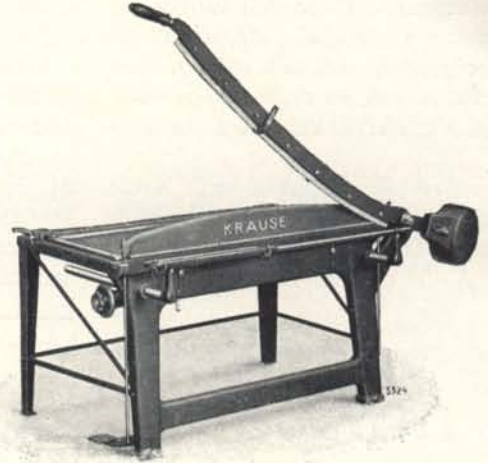
A kartonázgyártásnál a jövő szükségletekre is be kell rendelkezni. A szabásautomata hatalmas teljesítménye mellett természetesen olyan gépre is szükség van, amely a kiszabott anyagot elzáró-kivágással látja el. Tehát a szabásautomatával egyidejűen külön *stancoló-automatát* is kellett konstruálni, amely a most lefolyt vásáron a kiszabógép mellett volt felállítva, hogy a szabásokat mingyárt ki is stancolja. Ennek a gépnek csaknem zajtalan járása mindenkinek feltűnt.

Az anyag bevezetése, a stancolás és a szabás kirakása szállítószalag segítségével automatikusan történik. Az anyag vastagságához képest egyidejűen több kiszabást stancol a gép. Megjegyzendő, hogy az utóbb említett gépek olyan szerszámokkal dolgoznak, amelyek évtizedeken keresztül ez ág üzemeiben jól beváltak és rost nélküli vágást produkálnak. Itt tehát nem pótszerszámokról van szó, mint pl. stancolótégelyeknél vagy más automata-rendszereknél.

A továbbiakban új lemezollót mutattak be a látogatóknak, amelynek különleges kivitele biztosítja, hogy a

gyár sorozatos gyártással olyan készülékeket hoz a piacra, amelyekkel a legjobb és legfinomabb minőségű gépek a lehető legolcsóbb áron jutnak az üzemek birtokába.

Egy új *falcnyomóprés* villanyerőre megmutatja, hogyan lehet époly jól, mint gyorsan a könyvek falcnyomását elvégezni, hogy azokat nehézség nélkül lehessen a könyvfedelekbe beakasztani. Könyvkötődékben nagyobb munkák esetén bevonhatók a különféle fűző- és hajtogatógépek is a munka elvégzése céljából.

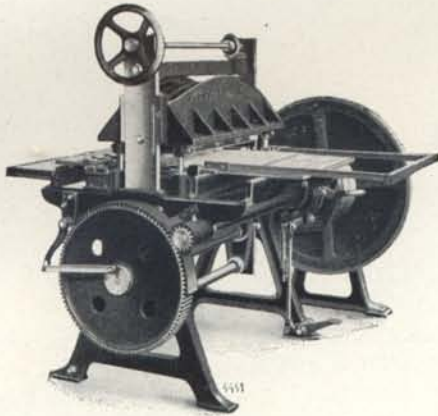

Az új falcnyomóprés az összes könyveket a kívánt egyenletes beállítható erősségre hozza, még pedig az aránylag erősen és ötletesen ható nyomással, a lehető legrövidebb idő alatt. A préseléshez nem kell több idő, mint egy lepréselt könyvblok kivevéséhez és egy újabbnak a betevéséhez, az automatikusan megnyíló második munkamenet részére.

Könyvkötődék részére még egy érdeklődést keltett olló volt látható, a *kapitálszalag-olló*, amelynek működése megfelelő volt. A gép fölcsavart, duplaalakú kapitálszalagról dolgozik, amelyet kés kettéválaszt és önműködően egy elülső és visszafelé, ahol aztán mind a két darab szétválik. Az automatikus tolóléc beállítható, úgyhogy a legkülönbözőbb szélességek érhetőek el. A készülék pedállal hozandó működésbe. Egyetlen perc alatt már nagy tömeg kapitálszalag vágható.

Továbbá bemutatásra került egy kis *kartonolló*, amelynek önpréselése különösen jellegzetes, úgyhogy a felső kést kis darabok vágásánál nem kell, mint eddig, egész hosszában kivenni, hanem csak annyira, hogy a vágandó darab a kés alá legyen tolató.

A körollóval fölszerelt, már ismert rillező-, riccelő- és hornyológépen több újítást végeztek, annak ellenére, hogy hosszú idő óta a legjobb teljesítményű gépnek ismerték. Berakója olyan precízen van elrendezve, hogy gyorsajtó berakójához hasonlóan pontos munkát végez.

Nagy föltűnést keltett a *söröspoháralátét-stancoló-automata* is, amely szintén nagyon egyszerű és elmés készülék. Ezen a gépen a különös anyag ívei jól munkálthatók meg. Az anyag e stancolószerzőkkel a legcsekélyebb hulladékig kihasználható. Minthogy minden munkamenet teljesen automatikusan megy végbe és a söröspoháralátétek külön gyűjtőszekrénybe esnek, a hulladék pedig elvezetetik, a gép gyors munkát tesz lehetővé. Az ára a lehető legolcsóbb.

Ugyanez mondható a *gyorsfűző-gépről* is, amely az érdeklődőket hosszabb szemlélődésre és tájékozódásra készítette. Ez a gép is nyomban megtalálta barátait, mert ennek a gépnek a teljesítménye az eddigiek négyszerezére-ötszörösére fokozódott.

Noha a gyorsvágógépekről már e cikk elején volt szó, mégis arra készítet egy ugyancsak kiállított különleges konstrukció, hogy e sorok végén ismét beszéljünk erről a tárgyról. Eddig a gyárak a fősúlyt arra helyezték, hogy a gyorsvágógépeket a nagyobb üzemek részére tegyék racionálisra. Ezáltal természetesen a kis- és középüzemek, amelyek az ilyen gépek árát nem tudták előteremteni, hátrányos helyzetbe kerültek. Krause most megtalálta a módját annak, hogy ilyen üzemek részére is teljesítőképes vágógépeket teremtsen, amelyek a versenyt a kis- és középüzemek részére is megkönnyítsék. Hogy ilyen modelre már vártak, mutatják a megrendelések, amelyek a kiállítás első napjain beérkeztek. 76 gépet rendeltek meg belőle. Az ára olyan alacsonyra van megszabva, hogy a kisüzemek is meg tudják rendelni. Elsősorban kis gyorsvágógépeket keresnek teljesen önműködő préssel. Mint a legnagyobb gépeknél, itt is elesik a kézzel való préseles. Minden mennyiséget automatikusan préseles. A kisebb gépek asztalberendezéssel is szállíthatók, mint a nagyok és így a kisebb papíráru gyár kisebb formátumokkal ugyanazt teljesíti, mint nagyobb konkurensé.

Ezeket ragadtuk ki a Krause cég új gyártmányaiból. Természetesen más gépeket is állított ki a cég, amelyeket jelenleg gyárt. Mint értesülünk, a legtöbb típust a vásár ideje alatt meg is rendelték.

A Buchgewerbehauseban levő kiállításon mindkét gyorsvágógép föltűnt, amelyek — noha a cég kiállítása ebben az évben meglehetősen jól volt elrendezve — a látogatókat hosszabb tartózkodásra invitálta.

Jóminőségű, nagy teljesítményt

biztosít a Jagenberg-féle szabadalmazott precíziós

fényező- és gumizógép

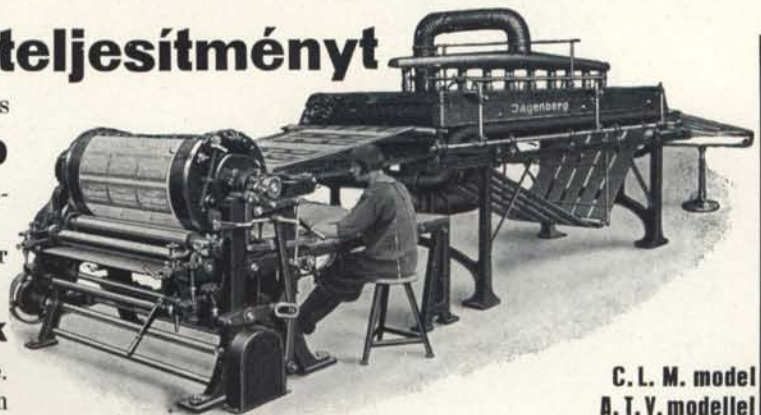
(**hengerrendszer**) szabadalmazott ívszárító-készülékkel kombinálva

Munkálható szélesség: 800, 1000 és 1250 milliméter

Maximális ív nagyság: 1250X1500 milliméter

Önműködő leállító készülék

a németbirodalmi szab. hivatalnál bejelentve. Hibás ívberakás esetén sem lakkot, sem gumit nem hord föl. Önműködő ívkirakás. Napi teljesítmény 8000 ívig. 2 személy kezel

C. L. M. model
A. T. V. modellel
kombinálva

Jagenberg-Werke A. G.
Maschinenfabrik • Düsseldorf

MANN /

ORIGINAL

MANN

FFSET

OFFSET

1929-es
modelű egy- és
kétszint, valamint elő- és
hátnyomást egyszerre végző **offset**
gyorssajtók óránként 6000 nyomás vég-
zésére alkalmas, pontos regiszter, utólérhetetlen
minőség mellett. E jellegzetes tulajdonságai a gépet
világszerte ismertté teszik.

„Original Mann“ offset gyorssajtók

E gépek alapvető gépszerkezeti alkotó elemeinek egyedül logikus elrendezése a kiszolgálást végtelenül megkönnyíti. Ha ön sikeresen akar versenyezni, úgy állítson üzemébe „Original Mann“ offset gépeket. Kérjen még ma ajánlatot. Kedvező feltételekről, gyors szállításról biztosítjuk. Magyarország és Románia részére vezérképviselet:

König János okl. gépészmérnök

Budapest IX, Remete ucca 23. sz.

Telefónszám:

J. 453-58

FEW

GEORGE MANN & CO. LTD.

4, HENRY STREET, GRAY'S INN ROAD **LONDON W. C. 1**

Prof. Greiwitth-Lügow

Der Alchimist

Michael Huber Farbensabriken München

6847

6848

6846

321